

JUVENALIS,

PERSII,

ET

SULPITIÆ

SATIRÆ,

CUM LUSIBUS ALIQUOT

PETRONII.

D. JUNII JUVENALIS

SATIRÆ,

EX EDITIONE

G. ALEX. RUPERTI,

SEDULÂ RECENSIONE ACCURATÆ.

LONDINI:

SUMTIBUS RODWELL ET MARTIN;
J. BOOKER; BALDWIN, CRADOCK, ET JOY;
G. ET W. B. WHITTAKER; J. WALKER; E. EDWARDS;
J. ROBINSON; ET B. REYNOLDS:

EXCUDIT S. HAMILTON.

1819.

D. JUNII JUVENALIS

AQUINATIS

SATIRARUM

LIBER PRIMUS.

SATIRA I.

Semper ego auditor tantum? nunquamne reponam,
Vexatus toties rauci Theseïde Codri?
Impune ergo mihi recitaverit ille togatas,
Hic elegos? impune diem consumserit ingens
Telephus? aut, summi plenâ jam margine libri,
Scriptus et in tergo, nec dum finitus, Orestes?
  Nota magis nulli domus est sua, quam mihi lucus
Martis, et Æoliis vicinum rupibus antrum
Vulcani. Quid agant venti, quas torqueat umbras
Æacus; unde alius furtivæ devehat aurum
Pelliculæ; quantas jaculetur Monychus ornos,
Frontonis platani, convulsaque marmora clamant
Semper, et assiduo ruptæ lectore columnæ.
Exspectes eadem a summo minimoque poëtâ.
  Et nos ergo manum ferulæ subduximus; et nos
Consilium dedimus Sullæ, privatus ut altum
Dormiret. Stulta est clementia, cum tot ubique
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.
  Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus,

Si vacat, et placidi rationem admittitis, edam.
Cum tener uxorem ducat spado, Mævia Tuscum
Figat aprum, et nudâ teneat venabula mammâ;
Patricios omnes opibus cum provocet unus,
Quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat;
Cum pars Niliacæ plebis, cum verna Canopi
Crispinus, Tyrias humero revocante lacernas,
Ventilet æstivum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat majoris pondera gemmæ;
Difficile est satiram non scribere. Nam quis iniquæ
Tam patiens Urbis, tam ferreus, ut teneat se,
Causidici nova cum veniat lectica Mathonis
Plena ipso? post hunc magni delator amici,
Et cito rapturus, de nobilitate comesâ
Quod superest, quem Massa timet, quem munere palpat
Carus, et a trepido Thymele submissa Latino?
Cum te submoveant, qui testamenta merentur
Noctibus; in cœlum quos evehit, optima summi
Nunc via processûs, vetulæ vesica beatæ?
Unciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem:
Partes quisque suas, ad mensuram inguinis, hæres
Accipiat sane, mercedem sanguinis; et sic
Palleat, ut nudis pressit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.
Quid referam, quantâ siccum jecur ardeat irâ,
Cum populum gregibus comitum premit hic spoliator
Pupilli prostantis? et hic, damnatus inani
Judicio, (quid enim salvis infamia nummis?)
Exsul ab octavâ Marius bibit, et fruitur Dîs
Iratis; at tu, victrix provincia, ploras?
Hæc ego non credam Venusinâ digna lucernâ?
Hæc ego non agitem? sed quid magis Heracleas,
Aut Diomedeas, aut mugitum Labyrinthi,
Et mare percussum puero, fabrumque volantem?
Cum leno accipiat mœchi bona, si capiendi

Jus nullum uxori, doctus spectare lacunar,
Doctus et ad calicem vigilanti stertere naso;
Cum fas esse putet curam sperare cohortis,
Qui bona donavit præsepibus, et caret omni
Majorum censu, dum pervolat axe citato
Flaminiam; (puer Automedon nam lora tenebat,
Ipse lacernatæ cum se jactaret amicæ)
Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadrivio? cum jam sextâ cervice feratur
Hinc atque inde patens, ac nudâ pæne cathedrâ,
Et multum referens de Mæcenate supino,
Signator falso, qui se lautum atque beatum
Exiguis tabulis et gemmâ fecerat udâ.
Occurrit matrona potens, quæ, molle Calenum
Porrectura, viro miscet sitiente rubetam;
Instituitque rudes melior Locusta propinquas
Per famam et populum nigros efferre maritos.
  Aude aliquid brevibus Gyaris et carcere dignum,
Si vis esse aliquis: probitas laudatur, et alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum vetus, et stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurûs corruptor avaræ,
Quem sponsæ turpes, et prætextatus adulter?
Si natura negat, facit indignatio versum,
Qualemcumque potest, quales ego, vel Cluvienus.
  Ex quo Deucalion, nimbis tollentibus æquor,
Navigio montem adscendit, sortesque poposcit,
Paulatimque animâ caluerunt mollia saxa,
Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas;
Quidquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.
Et quando uberior vitiorum copia? quando
Major avaritiæ patuit sinus? alea quando
Hos animos? Neque enim loculis comitantibus itur
Ad casum tabulæ, positâ sed luditur arcâ.
Prœlia quanta illic dispensatore videbis
Armigero! Simplexne furor sestertia centum

Perdere, et horrenti tunicam non reddere servo?
Quis totidem erexit villas? quis fercula septem
Secreto cœnavit avus? Nunc sportula primo
Limine parva sedet, turbæ rapienda togatæ.
Ille tamen faciem prius inspicit; et trepidat, ne
Suppositus venias, ac falso nomine poscas.
Agnitus accipies. Jubet a præcone vocari
Ipsos Trojugenas; nam vexant limen et ipsi
Nobiscum. Da prætori, da deinde tribuno.
Sed libertinus prior est: prior, inquit, ego adsum.
Cur timeam, dubitemve locum defendere, quamvis
Natus ad Euphraten, molles quod in aure fenestræ
Arguerint, licet ipse negem? Sed quinque tabernæ
Quadringenta parant. Quid confert purpura major
Optandum, si Laurenti custodit in agro
Conductas Corvinus oves? Ego possideo plus
Pallante, et Licinis. Exspectent ergo tribuni:
Vincant divitiæ: sacro nec cedat honori,
Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis;
Quandoquidem inter nos sanctissima divitiarum
Majestas: etsi, funesta Pecunia, templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,
Ut colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,
Quæque salutato crepitat Concordia nido.
Sed cum summus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat;
Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc est,
Et panis, fumusque domi? Densissima centum
Quadrantes lectica petit, sequiturque maritum,
Languida vel prægnans, et circumducitur, uxor.
Hic petit absenti, notâ jam callidus arte,
Ostendens vacuam et clausam, pro conjuge, sellam.
Galla mea est, inquit. Citius dimitte. Moraris?
Profer, Galla, caput. Noli vexare; quiescit.
Ipse dies pulcro distinguitur ordine rerum:
Sportula, deinde forum, jurisque peritus Apollo,

Atque triumphales, inter quas ausus habere
Nescio quis titulos Ægyptius, atque Arabarches,
Cujus ad effigiem non tantum meiere fas est.
Vestibulis abeunt veteres lassique clientes;
Votaque deponunt, quamquam longissima cœnæ
Spes homini. Caules miseris, atque ignis emendus.
Optima silvarum interea pelagique vorabit
Rex horum, vacuisque toris tantum ipse jacebit.
Nam, de tot pulcris et latis orbibus, et tam
Antiquis, unâ comedunt patrimonia mensâ.
Nullus jam parasitus erit! Sed quis ferat istas
Luxuriæ sordes? quanta est gula, quæ sibi totos
Ponit apros, animal propter convivia natum!
Pœna tamen præsens, cum tu deponis amictus
Turgidus, et crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus.
It nova, nec tristis, per cunctas fabula cœnas:
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
  Nil erit ulterius, quod nostris moribus addat
Posteritas: eadem cupient facientque minores.
Omne in præcipiti vitium stetit. Utere velis;
Totos pande sinus. Dicas hîc forsitan, unde
Ingenium par materiæ? unde illa priorum,
Scribendi quodcumque animo flagrante liberet,
Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen?
Quid refert, dictis ignoscat Mucius, an non?
Pone Tigellinum: tædâ lucebis in illâ,
Quâ stantes ardent, qui fixo gutture fumant,
[Et latum mediâ sulcum diducit arenâ.]
Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehatur
Pensilibus plumis, atque illinc despiciat nos?
Cum veniet contra, digito compesce labellum:
Accusator erit, qui verbum dixerit, Hic est.
Securus licet Ænean, Rutulumque ferocem
Committas: nulli gravis est percussus Achilles,
Aut multum quæsitus Hylas, urnamque secutus.
Ense velut stricto quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est

Criminibus; tacitâ sudant præcordia culpâ.
Inde iræ, et lacrymæ. Tecum prius ergo voluta
Hæc animo ante tubas; galeatum sero duelli
Pœnitet. Experiar, quid concedatur in illos,
Quorum Flaminiâ tegitur cinis, atque Latinâ.

SATIRA II.

Ultra Sauromatas fugere hinc libet, et glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui Curios simulant, et Bacchanalia vivunt;
Indocti primum; quamquam plena omnia gypso
Chrysippi invenias: nam perfectissimus horum est,
Si quis Aristotelem similem, vel Pittacon emit,
Et jubet archetypos pluteum servare Cleanthas.
Fronti nulla fides: quis enim non vicus abundat
Tristibus obscœnis? Castigas turpia, cum sis
Inter Socraticos notissima fossa cinædos.
Hispida membra quidem, et duræ per brachia setæ
Promittunt atrocem animum: sed podice levi
Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariscæ.
Rarus sermo illis, et magna lubido tacendi,
Atque supercilio brevior coma. Verius ergo,
Et magis ingenue Peribomius: hunc ego fatis
Imputo, qui vultu morbum, incessuque fatetur.
Horum simplicitas miserabilis: his furor ipse
Dat veniam: sed pejores, qui talia verbis
Herculis invadunt, et, de virtute locuti,
Clunem agitant. Ego te ceventem, Sexte, verebor?
Infamis Varillus ait: quo deterior te?
Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus:
Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?
Quis cœlum terris non misceat, et mare cœlo,
Si fur displiceat Verri? homicida Miloni?
Clodius accuset mœchos? Catilina Cethegum?
In tabulam Sullæ si dicant discipuli tres?
Qualis erat nuper tragico pollutus adulter

Concubitu, qui tunc leges revocabat amaras
Omnibus, atque ipsis Veneri Martique timendas,
Cum tot abortivis fecundam Julia vulvam
Solveret, et patruo similes effunderet offas?
Nonne igitur jure ac merito vitia ultima fictos
Contemnunt Scauros, et castigata remordent?
Non tulit ex illis torvum Laronia quemdam
Clamantem toties: Ubi nunc lex Julia? dormis?
Ad quem subridens: Felicia tempora, quæ te
Moribus opponunt! Habeat jam Roma pudorem!
Tertius e cœlo cecidit Cato. Sed tamen unde
Hæc emis, hirsuto spirant opobalsama collo
Quæ tibi? ne pudeat dominum monstrare tabernæ.
Quod si vexantur leges ac jura, citari
Ante omnes debet Scatinia. Respice primum,
Et scrutare viros: faciunt hi plura; sed illos
Defendit numerus, junctæque umbone phalanges.
Magna inter molles concordia. Non erit ullum
Exemplum in nostro tam detestabile sexu.
Tædia non lambit Cluviam, nec Flora Catullam:
Hispo subit juvenes, et morbo pallet utroque.
Numquid nos agimus causas? civilia jura
Novimus? aut ullo strepitu fora vestra movemus?
Luctantur paucæ; comedunt coliphia paucæ.
Vos lanam trahitis, calathisque peracta refertis
Vellera: vos tenui prægnantem stamine fusum
Penelope melius, levius torquetis Arachne:
Horrida quale facit residens in codice pellex.
Notum est, cur solo tabulas impleverit Hister
Liberto; dederit vivus cur multa puellæ.
Dives erit, magno quæ dormit tertia lecto.
Tu nube, atque tace: donant arcana cylindros.
De nobis post hæc tristis sententia fertur.
Dat veniam corvis, vexat censura columbas.
Fugerunt trepidi vera ac manifesta canentem
Stoïcidæ: quid enim falsi Laronia? Sed quid
Non facient alii, cum tu multicia sumas
Cretice, et, hanc vestem populo mirante, perores

In Proculas, et Pollitas? Est mœcha Fabulla:
Damnetur, si vis, etiam Carfinia: talem
Non sumet damnata togam. Sed Julius ardet;
Æstuo. Nudus agas! minus est insania turpis.
En habitum, quo te, leges ac jura ferentem,
Vulneribus crudis, populus modo victor, et illud
Montanum positis audiret vulgus aratris.
Quid? non proclames, in corpore judicis ista
Si videas? Quæro, an deceant multicia testem?
Acer, et indomitus, libertatisque magister,
Cretice, pelluces. Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures; sicut grex totus in agris
Unius scabie cadit et porrigine porci,
Uvaque conspectâ livorem ducit ab uvâ.
  Fœdius hoc aliquid quandoque audebis amictu.
Nemo repente fuit turpissimus. Accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus, et toto posuêre monilia collo,
Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ,
Et magno cratere, Deam: sed, more sinistro,
Exagitata procul non intrat femina limen.
Solis ara Deæ maribus patet. Ite, profanæ!
Clamatur: nullo gemit hîc tibicina cornu.
Talia secretâ coluerunt Orgia tædâ
Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotytto.
Ille supercilium madidâ fuligine tactum
Obliquâ producit acu, pingitque trementes
Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo,
Reticulumque comis auratum ingentibus implet,
Cœrulea indutus scutulatâ, aut galbana rasa,
Et per Junonem domini jurante ministro.
Ille tenet speculum, pathici gestamen Othonis,
"Actoris Aurunci spolium," quo se ille videbat
Armatum, cum jam tolli vexilla juberet.
Res memoranda novis annalibus, atque recenti
Historiâ, speculum civilis sarcina belli.
Nimirum summi ducis est occidere Galbam,
Et curare cutem; summi constantia civis,

Bebriaci in campo spolium affectare Palatî,
Et pressum in faciem digitis extendere panem :
Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe,
Mœsta nec Actiacâ fecit Cleopatra carinâ.
Hîc nullus verbis pudor, aut reverentia mensæ.
Hîc turpis Cybeles, et fractâ voce loquendi
Libertas, et crine senex fanaticus albo
Sacrorum antistes, rarum ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducendusque magister.
Quid tamen exspectant, Phrygio quos tempus erat jam
More supervacuam cultris abrumpere carnem?
Quadringenta dedit Gracchus sestertia, dotem
Cornicini; sive hic recto cantaverat ære.
Signatæ tabulæ: dictum "Feliciter!" ingens
Cœna sedet; gremio jacuit nova nupta mariti.
O proceres, censore opus est, an haruspice, nobis?
Scilicet horreres, majoraque monstra putares,
Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum?
Segmenta, et longos habitus, et flammea sumit,
Arcano qui sacra ferens nutantia loro
Sudavit clypeis ancilibus. O pater Urbis,
Unde nefas tantum Latiis pastoribus? unde
Hæc tetigit, Gradive, tuos urtica nepotes?
Traditur ecce viro clarus genere atque opibus vir;
Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
Nec quereris patri? Vade ergo, et cede severi
Jugeribus campi, quem negligis! Officium cras
Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.
Quæ causa officii? Quid quæris? nubit amicus,
Nec multos adhibet. Liceat modo vivere: fient,
Fient ista palam, cupient et in Acta referri.
Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
Quod nequeunt parere, et partu retinere maritos.
Sed melius, quod nil animis in corpora juris
Natura indulget. Steriles moriuntur; et illis
Turgida non prodest conditâ pyxide Lyde,
Nec prodest agili palmas præbere Luperco.

Vicit et hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,
Lustravitque fugâ mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generosior, et Marcellis,
Et Catulis, Paulique minoribus, et Fabiis, et
Omnibus ad podium spectantibus; his licet ipsum
Admoveas, cujus tunc munere retia misit.
Esse [aliquos] Manes, et subterranea regna,
Et contum, et Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque unâ transire vadum tot millia cymbâ,
Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære lavantur.
Sed tu vera puta: Curius quid sentit, et ambo
Scipiadæ? quid Fabricius, manesque Camilli?
Quid Cremeræ legio, et Cannis consumta juventus,
Tot bellorum animæ, quoties hinc talis ad illos
Umbra venit? Cuperent lustrari, si qua darentur
Sulfura cum tædis, et si foret humida laurus.
[Illuc,] heu! miseri traducimur. Arma quidem ultra
Litora Juvernæ promovimus, et modo captas
Orcadas, ac minimâ contentos nocte Britannos:
Sed quæ nunc populi fiunt victoris in urbe,
Non faciunt illi, quos vicimus. Et tamen unus
Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
Mollior ardenti sese indulsisse tribuno.
Adspice, quid faciant commercia! venerat obses.
Hîc fiunt homines: nam, si mora longior Urbem
Indulsit pueris, non unquam deerit amator:
Mittentur brachæ, cultelli, frena, flagellum.
Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

SATIRA III.

Quamvis digressu veteris confusus amici,
Laudo tamen, vacuis quod sedem figere Cumis
Destinet, atque unum civem donare Sibyllæ.
Janua Baiarum est, et gratum litus amœni
Secessûs. Ego vel Prochytam præpono Suburæ.

Nam quid tam miserum, tam solum vidimus, ut non
Deterius credas horrere incendia, lapsus
Tectorum assiduos, ac mille pericula sævæ
Urbis, et Augusto recitantes mense poëtas?
Sed dum tota domus rhedâ componitur unâ,
Substitit ad veteres arcus, madidamque Capenam;
Hîc, ubi nocturnæ Numa constituebat amicæ;
Nunc sacri fontis nemus, et delubra locantur
Judæis, quorum cophinus fœnumque supellex:
Omnis enim populo mercedem pendere jussa est
Arbor, et ejectis mendicat silva Camœnis.
In vallem Egeriæ descendimus, et speluncas
Dissimiles veris. Quanto præstantius esset
Numen aquæ, viridi si margine cluderet undas
Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum?
Hîc tunc Umbricius, Quando artibus, inquit, honestis
Nullus in Urbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor est, here quam fuit, atque eadem cras
Deteret exiguis aliquid; proponimus illuc
Ire, fatigatas ubi Dædalus exuit alas,
Dum nova canities, dum prima et recta senectus,
Dum superest Lachesi, quod torqueat, et pedibus me
Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.
Cedamus patriâ: vivant Artorius istic
Et Catulus: maneant, qui nigrum in candida vertunt,
Quis facile est ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluviem, portandum ad busta cadaver,
Et præbere caput dominâ venale sub hastâ.
Quondam hi cornicines, et municipalis arenæ
Perpetui comites, notæque per oppida buccæ,
Munera nunc edunt, et verso pollice vulgi
Quem libet occidunt populariter: inde reversi
Conducunt foricas: et cur non omnia? cum sint,
Quales ex humili magna ad fastigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna jocari.

Quid Romæ faciam? mentiri nescio: librum,
Si malus est, nequeo laudare et poscere: motus
Astrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec possum: ranarum viscera nunquam
Inspexi. Ferre ad nuptam, quæ mittit adulter,
Quæ mandat, nôrint alii: me nemo ministro
Fur erit; atque ideo nulli comes exeo, tamquam
Mancus, et exstinctâ corpus non utile dextrâ.
Quis nunc diligitur, nisi conscius, et cui fervens
Æstuat occultis animus, semperque tacendis?
Nil tibi se debere putat, nil conferet unquam,
Participem qui te secreti fecit honesti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accusare potest. Tanti tibi non sit opaci
Omnis arena Tagi, quodque in mare volvitur aurum,
Ut somno careas, ponendaque præmia sumas
Tristis, et a magno semper timearis amico.
Quæ nunc divitibus gens acceptissima nostris,
Et quos præcipue fugiam, properabo fateri;
Nec pudor obstabit. Non possum ferre, Quirites,
Græcam urbem, quamvis quota portio fæcis Achæi?
Jam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes;
Et linguam, et mores, et cum tibicine chordas
Obliquas, nec non gentilia tympana secum
Vexit, et ad Circum jussas prostare puellas.
Ite, quibus grata est pictâ lupa barbara mitrâ.
Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic altâ Sicyone, ast hic Amydone relictâ,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis,
Esquilias, dictumque petunt a vimine collem,
Viscera magnarum domuum dominique futuri.
Ingenium velox, audacia perdita, sermo
Promtus, et Isæo torrentior. Ede, quid illum
Esse putes? quem vis hominem, secum attulit ad nos:
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,

Augur, schœnobates, medicus, magus, omnia novit.
Græculus esuriens in cœlum, jusseris, ibit.
Ad summam, non Maurus erat, neque Sarmata, nec
Thrax,
Qui sumsit pennas, mediis sed natus Athenis.
Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
Signabit? fultusque toro meliore recumbet,
Advectus Romam, quo pruna et cottana vento?
Usque adeo nihil est, quod nostra infantia cœlum
Hausit Aventini, baccâ nutrita Sabinâ?
Quid, quod adulandi gens prudentissima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum invalidi collum cervicibus æquat
Herculis, Antæum procul a tellure tenentis?
Miratur vocem angustam, quâ deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito.
Hæc eadem licet et nobis laudare: sed illis
Creditur. An melior, cum Thaïda sustinet, aut cum
Uxorem comœdus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipsa videtur,
Non persona, loqui: vacua et plana omnia dicas
Infra ventriculum, et tenui distantia rimâ.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo.
Natio comœda est. Rides? majore cachinno
Concutitur: flet, si lacrymas conspexit amici,
Nec dolet: igniculum brumæ si tempore poscas,
Accipit endromidem: si dixeris, "Æstuo," sudat.
Non sumus ergo pares: melior, qui semper, et omni
Nocte dieque, potest alienum sumere vultum,
A facie jactare manus, laudare paratus,
Si bene ructavit, si rectum minxit amicus,
Si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.
Præterea sanctum nihil est, et ab inguine tutum:
Non matrona laris, non filia virgo, neque ipse
Sponsus levis adhuc, non filius ante pudicus.
Horum si nihil est, aviam resupinat amici.

Scire volunt secreta domûs, atque inde timeri.
Et quoniam cœpit Græcorum mentio, transi
Gymnasia, atque audi facinus majoris abollæ.
Stoïcus occidit Baream, delator amicum,
Discipulumque senex, ripâ nutritus in illâ,
Ad quam Gorgonei delapsa est penna caballi.
Non est Romano cuiquam locus hîc, ubi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Hermarcus,
Qui, gentis vitio, nunquam partitur amicum:
Solus habet: nam, cum facilem stillavit in aurem
Exiguum de naturæ patriæque veneno,
Limine submoveor: perierunt tempora longi
Servitii: nusquam minor est jactura clientis.
Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
Pauperis hîc meritum, si curet nocte togatus
Currere, cum prætor lictorem impellat, et ire
Præcipitem jubeat dudum vigilantibus orbis,
Ne prior Albinam et Modiam collega salutet?
Divitis hic servi cludit latus ingenuorum
Filius: alter enim, quantum in legione tribuni
Accipiunt, donat Calvinæ, vel Catienæ,
Ut semel atque iterum super illam palpitet: at tu,
Cum tibi vestiti facies scorti placet, hæres,
Et dubitas altâ Chionen deducere sellâ.
Da testem Romæ tam sanctum, quam fuit hospes
Numinis Idæi: procedat vel Numa, vel qui
Servavit trepidam flagranti ex æde Minervam:
Protinus ad censum; de moribus ultima fiet
Quæstio. Quot pascit servos? quot possidet agri
Jugera? quam multâ magnâque paropside cœnat?
Quantum quisque suâ nummorum servat in arcâ,
Tantum habet et fidei. Jures licet et Samothracum
Et nostrorum aras; contemnere fulmina pauper
Creditur, atque Deos, Dîs ignoscentibus ipsis.
Quid, quod materiam præbet causasque jocorum
Omnibus hic idem, si fœda et scissa lacerna,
Si toga sordidula est, et ruptâ calceus alter

Pelle patet; vel si, consuto vulnere, crassum
Atque recens linum ostendit non una cicatrix?
Nil habet infelix paupertas durius in se,
Quam quod ridiculos homines facit. Exeat, inquit,
Si pudor est, et de pulvino surgat equestri,
Cujus res legi non sufficit; et sedeant hic
Lenonum pueri, quocumque in fornice nati.
Hic plaudat nitidi præconis filius inter
Pinnirapi cultos juvenes, juvenesque lanistæ.
Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.
Quis gener hic placuit censu minor, atque puellæ
Sarcinulis impar? quis pauper scribitur hæres?
Quando in consilio est ædilibus? Agmine facto
Debuerant olim tenues migrâsse Quirites.
Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi; sed Romæ durior illis
Conatus: magno hospitium miserabile, magno
Servorum ventres, et frugi cœnula magno.
Fictilibus cœnare pudet, quod turpe negavit
Translatus subito ad Marsos mensamque Sabellam;
Contentusque illic veneto duroque cucullo.
    Pars magna Italiæ est, si verum admittimus, in quâ
Nemo togam sumit, nisi mortuus. Ipsa dierum
Festorum herboso colitur si quando theatro
Majestas, tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, cum personæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat rusticus infans;
Æquales habitus illic, similesque videbis
Orchestram et populum: clari velamen honoris,
Sufficiunt tunicæ summis ædilibus albæ.
Hic ultra vires habitûs nitor: hic aliquid plus,
Quam satis est, interdum alienâ sumitur arcâ.
Commune id vitium est. Hic vivimus ambitiosâ
Paupertate omnes. Quid te moror? Omnia Romæ
Cum pretio. Quid das, ut Cossum aliquando salutes?
Ut te respiciat clauso Veiento labello?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati.

Plena domus libis venalibus. Accipe, et istud
Fermentum tibi habe : præstare tributa clientes
Cogimur, et cultis augere peculia servis.
Quis timet aut timuit gelidâ Præneste ruinam,
Aut positis nemorosa inter juga Volsiniis, aut
Simplicibus Gabiis, aut proni Tiburis arce?
Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
Magnâ parte sui. Nam [sic] labentibus obstat
Villicus, et veteris rimæ contexit hiatum,
Securos pendente jubet dormire ruinâ.
Vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli
Nocte metus. Jam poscit aquam, jam frivola transfert
Ucalegon : tabulata tibi jam tertia fumant :
Tu nescis : nam, si gradibus trepidatur ab imis,
Ultimus ardebit, quem tegula sola tuetur
A pluviâ, molles ubi reddunt ova columbæ.
Lectus erat Codro Proculâ minor, urceoli sex,
Ornamentum abaci ; nec non et parvulus infra
Cantharus, et recubans sub eodem marmore Chiron ;
Jamque vetus Græcos servabat cista libellos,
Et divina opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus : quis enim negat? et tamen illud
Perdidit infelix totum nihil : ultimus autem
Ærumnæ cumulus, quod nudum, et frusta rogantem,
Nemo cibo, nemo hospitio, tectoque juvabit.
Si magna Asturici cecidit domus ; horrida mater,
Pullati proceres, differt vadimonia prætor.
Tunc gemimus casus Urbis, tunc odimus ignem.
Ardet adhuc ; et jam accurrit, qui marmora donet,
Conferat impensas. Hic nuda et candida signa,
Hic aliquid præclarum Euphranoris, et Polycleti,
[Hæc Asianorum] vetera ornamenta Deorum,
Hic libros dabit, et forulos, mediamque Minervam,
Hic modium argenti. Meliora ac plura reponit
Persicus, orborum lautissimus, et merito jam

Suspectus, tamquam ipse suas incenderit ædes.
Si potes avelli Circensibus, optima Soræ,
Aut Fabrateriæ domus, aut Frusinone paratur,
Quanti nunc tenebras unum conducis in annum.
Hortulus hîc, puteusque brevis, nec reste movendus,
In tenues plantas facili diffunditur haustu.
Vive bidentis amans, et culti villicus horti,
Unde epulum possis centum dare Pythagoreis.
Est aliquid, quocumque loco, quocumque recessu,
Unius sese dominum fecisse lacertæ.
  Plurimus hîc æger moritur vigilando: sed illum
Languorem peperit cibus imperfectus, et hærens
Ardenti stomacho. Nam quæ meritoria somnum
Admittunt? Magnis opibus dormitur in Urbe:
Inde caput morbi. Rhedarum transitus arcto
Vicorum inflexu, et stantis convicia mandræ,
Eripient somnum Druso, vitulisque marinis.
Si vocat officium, turbâ cedente vehetur
Dives, et ingenti curret super ora Liburno,
Atque obiter leget, aut scribet, vel dormiet intus.
Namque facit somnum clausâ lectica fenestrâ.
Ante tamen veniet: nobis properantibus obstat
Unda prior: magno populus premit agmine lumbos,
Qui sequitur: ferit hic cubito, ferit assere duro
Alter; at hic tignum capiti incutit, ille metretam.
Pinguia crura luto: plantâ mox undique magnâ
Calcor, et in digito clavus mihi militis hæret.
  Nonne vides, quanto celebretur sportula fumo?
Centum convivæ: sequitur sua quemque culina.
Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
Impositas capiti, quas recto vertice portat
Servulus infelix, et cursu ventilat ignem.
Scinduntur tunicæ sartæ: modo longa coruscat
Sarraco veniente abies; atque altera pinum
Plaustra vehunt; nutant altæ, populoque minantur.
Nam si procubuit, qui saxa Ligustica portat
Axis, et eversum fudit super agmina montem,

Quid superest de corporibus? quis membra, quis ossa
Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver
More animæ. Domus interea secura patellas
Jam lavat, et buccâ foculum excitat, et sonat unctis
Strig'libus, et pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros varie properantur: at ille
Jam sedet in ripâ, tetrumque novicius horret
Porthmea, nec sperat cœnosi gurgitis alnum,
Infelix, nec habet, quem porrigat, ore trientem.
  Respice nunc alia ac diversa pericula noctis:
Quod spatium tectis sublimibus, unde cerebrum
Testa ferit, quoties rimosa et curta fenestris
Vasa cadunt; quanto percussum pondere signent,
Et lædant, silicem. Possis ignavus haberi,
Et subiti casûs improvidus, ad cœnam si
Intestatus eas: adeo tot fata, quot illâ
Nocte patent vigiles, te prætereunte, fenestræ.
Ergo optes, votumque feras miserabile tecum,
Ut sint contentæ patulas defundere pelves.
  Ebrius, ac petulans, qui nullum forte cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde supinus.
Ergo non aliter poterit dormire? Quibusdam
Somnum rixa facit: sed, quamvis improbus annis,
Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina læna
Vitari jubet, et comitum longissimus ordo,
Multum præterea flammarum, et aënea lampas.
Me, quem luna solet deducere, vel breve lumen
Candelæ, cujus dispenso et tempero filum,
Contemnit. Miseræ cognosce prooemia rixæ,
Si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.
Stat contra, starique jubet; parere necesse est:
Nam quid agas, cum te furiosus cogat, et idem
Fortior? Unde venis? exclamat: cujus aceto,
Cujus conche tumes? quis tecum sectile porrum
Sutor, et elixi vervecis labra comedit?
Nil mihi respondes? aut dic, aut accipe calcem.
Ede, ubi consistas, in quâ te quæro proseuchâ?

Dicere si tentes aliquid, tacitusve recedas,
Tantumdem est: feriunt pariter: vadimonia deinde
Irati faciunt. Libertas pauperis hæc est:
Pulsatus rogat, et pugnis concisus adorat,
Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.
Nec tamen hæc tantum metuas: nam, qui spoliet te,
Non deerit, clausis domibus, postquam omnis ubique
Fixa catenatæ siluit compago tabernæ.
Interdum et ferro subitus grassator agit rem,
Armato quoties tutæ custode tenentur
Et Pomtina palus, et Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes, tamquam ad vivaria, currunt.
Quâ fornace graves, quâ non incude catenæ?
Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas, ne
Vomer deficiat, ne marræ et sarcula desint.
Felices proavorum atavos, felicia dicas
Sæcula, quæ quondam, sub regibus atque tribunis,
Viderunt uno contentam carcere Romam.
His alias poteram et plures subnectere causas:
Sed jumenta vocant, et sol inclinat: eundum est:
Nam mihi commotâ jam dudum mulio virgâ
Annuit. Ergo vale nostri memor, et quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoque ad Helvinam Cererem, vestramque Dianam
Convelle a Cumis. Satirarum ego, ni pudet illas,
Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.

SATIRA IV.

Ecce iterum Crispinus, et est mihi sæpe vocandus
Ad partes, monstrum nullâ virtute redemtum
A vitiis, æger, solâque libidine fortis:
Delicias viduæ tantum [spernatur] adulter.
Quid refert igitur, quantis jumenta fatiget
Porticibus? quantâ nemorum vectetur in umbrâ?
Jugera quot vicina foro, quas emerit ædes?

Nemo malus felix; minime corruptor, et idem
Incestus, cum quo nuper vittata jacebat,
Sanguine adhuc vivo terram subitura, sacerdos.
Sed nunc de factis levioribus: et tamen alter
Si fecisset idem, caderet sub judice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio Seioque, decebat
Crispinum. Quid agas, cum dira, et fœdior omni
Crimine persona est? Mullum sex millibus emit,
Æquantem sane paribus sestertia libris,
Ut perhibent, qui de magnis majora loquuntur.
Consilium laudo artificis, si munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
Est ratio ulterior, magnæ si misit amicæ,
Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.
Nil tale exspectes: emit sibi. Multa videmus,
Quæ miser et frugi non fecit Apicius. Hoc tu
Succinctus patriâ quondam, Crispine, papyro?
Hoc pretio squamæ? potuit fortasse minoris
Piscator, quam piscis, emi. Provincia tanti
Vendit agros; sed majores Appulia vendit.
Quales tunc epulas ipsum glutîsse putemus
Endoperatorem? cum tot sestertia, partem
Exiguam, et modicæ sumtum de margine cœnæ,
Purpureus magni ructârit scurra Palatî,
Jam princeps equitum, magnâ qui voce solebat
Vendere municipes pactâ mercede siluros?
Incipe, Calliope: licet et considere: non est
Cantandum: res vera agitur. Narrate, puellæ
Pierides: prosit mihi vos dixisse puellas.
  Cum jam semianimum laceraret Flavius orbem
Ultimus, et calvo serviret Roma Neroni;
Incidit Adriaci spatium admirabile rhombi
Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon,
Implevitque sinus: neque enim minor hæserat illis,
Quos operit glacies Mæotica, ruptaque tandem
Solibus effundit torpentis ad ostia Ponti
Desidiâ tardos, et longo frigore pingues.

Destinat hoc monstrum cymbæ linique magister
Pontifici summo. Quis enim proponere talem,
Aut emere auderet, cum plena et litora multo
Delatore forent? Dispersi protinus algæ
Inquisitores agerent cum remige nudo,
Non dubitaturi fugitivum dicere piscem,
Depastumque diu vivaria Cæsaris, inde
Elapsum, veterem ad dominum debere reverti.
Si quid Palfurio, si credimus Armillato,
Quidquid conspicuum pulchrumque est æquore toto,
Res fisci est, ubicumque natat. Donabitur ergo,
Ne pereat. Jam letifero cedente pruinis
Auctumno, jam quartanam sperantibus ægris,
Stridebat deformis hiems, prædamque recentem
Servabat: tamen hic properat, velut urgeat Auster.
Utque lacus suberant, ubi, quamquam diruta, servat
Ignem Trojanum, et Vestam colit Alba minorem,
Obstitit intranti miratrix turba parumper.
Ut cessit, facili patuerunt cardine valvæ.
Exclusi spectant admissa opsonia Patres.
Itur ad Atridem. Tum Picens, Accipe, dixit,
Privatis majora focis: genialis agatur
Iste dies, propera stomachum laxare saginis,
Et tua servatum consume in sæcula rhombum.
Ipse capi voluit: quid apertius? Et tamen illi
Surgebant cristæ. Nihil est, quod credere de se
Non possit, cum laudatur Dîs æqua potestas.
Sed deerat pisci patinæ mensura. Vocantur
Ergo in consilium proceres, quos oderat ille;
In quorum facie miseræ magnæque sedebat
Pallor amicitiæ. Primus, clamante Liburno,
"Currite, jam sedit," raptâ properabat abollâ
Pegasus, attonitæ positus modo villicus Urbi.
Anne aliud tunc præfecti? quorum optimus, atque
Interpres legum sanctissimus, omnia quamquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Justitiâ. Venit et Crispi jucunda senectus,

Cujus erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium: maria, ac terras, populosque regenti
Quis comes utilior, si, clade et peste sub illâ,
Sævitiam damnare, et honestum afferre liceret
Consilium? Sed quid violentius aure tyranni,
Cum quo de pluviis, aut æstibus, aut nimboso
Vere, locuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem; nec civis erat, qui libera posset
Verba animi proferre, et vitam impendere vero.
Sic multas hiemes, atque octogesima vidit
Solstitia. His armis illâ quoque tutus in aulâ,
Proximus ejusdem properabat Acilius ævi,
Cum juvene, indigno, quem mors tam sæva maneret,
Et domini gladiis tam festinata: sed olim
Prodigio par est cum nobilitate senectus;
Unde fit, ut malim fraterculus esse [gigantis.]
Profuit ergo nihil misero, quod comminus ursos
Figebat Numidas, Albanâ nudus arenâ
Venator. Quis enim jam non intelligat artes
Patricias? quis priscum illud miretur acumen,
Brute, tuum? Facile est barbato imponere regi.
Nec melior vultu, quamvis ignobilis, ibat
Rubrius, offensæ veteris reus atque tacendæ,
Et tamen improbior satiram scribente cinædo.
Montani quoque venter adest abdomine tardus;
Et matutino sudans Crispinus amomo,
Quantum vix redolent duo funera; sævior illo
Pompeius tenui jugulos aperire susurro;
Et, qui vulturibus servabat viscera Dacis,
Fuscus, marmoreâ meditatus prœlia villâ;
Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ:
Grande, et conspicuum nostro quoque tempore monstrum!
Cæcus adulator, dirusque a ponte satelles,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes,

Blandaque devexæ jactaret basia rhedæ.
Nemo magis rhombum stupuit: nam plurima dixit
In lævam conversus; at illi dextra jacebat
Bellua: sic pugnas Cilicis laudabat, et ictus,
Et pegma, et pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Veiento: sed, ut fanaticus, œstro
Percussus, Bellona, tuo, divinat, et, Ingens
Omen habes, inquit, magni clarique triumphi:
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Arviragus. Peregrina est bellua: cernis
Erectas in terga sudes? Hoc defuit unum
Fabricio, patriam ut rhombi memoraret, et annos.
Quidnam igitur censes? conciditur? Absit ab illo
Dedecus hoc, Montanus ait: testa alta paretur,
Quæ tenui muro spatiosum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ subitusque Prometheus.
Argillam atque rotam citius properate: sed ex hoc
Tempore jam, Cæsar, figuli tua castra sequantur.
Vicit digna viro sententia. Noverat ille
Luxuriam imperii veterem, noctesque Neronis
Jam medias, aliamque famem, cum pulmo Falerno
Arderet. Nulli major fuit usus edendi
Tempestate meâ. Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum, Rutupinove edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu;
Et semel adspecti litus dicebat echini.
Surgitur, et misso proceres exire jubentur
Consilio, quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos, et festinare coactos,
Tamquam de Cattis aliquid, torvisque Sygambris
Dicturus, tamquam [et] diversis partibus orbis
Anxia præcipiti venisset epistola pennâ.
Atque utinam his potius nugis tota [illa] dedisset
Tempora sævitiæ, claras quibus abstulit Urbi,
Illustresque animas impune, et vindice nullo!
Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
Cœperat: hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

SATIRA V.

SI te propositi nondum pudet, atque eadem est mens,
Ut bona summa putes, alienâ vivere quadrâ;
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Galba tulisset;
Quamvis jurato, metuam tibi credere testi.
Ventre nihil novi frugalius. Hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit alvo:
Nulla crepido vacat? nusquam pons, et tegetis pars
Dimidiâ brevior? Tantine injuria cœnæ?
Tam jejuna fames? cum [pol sit] honestius illic
Et tremere, et sordes farris mordere canini.
  Primo fige loco, quod tu, discumbere jussus,
Mercedem solidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiæ magnæ cibus: imputat hunc rex,
Et, quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos post
Si libuit menses neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto;
Unâ simus, ait. Votorum summa! Quid ultra
Quæris? Habet Trebius, propter quod rumpere somnum
Debeat, et ligulas dimittere, sollicitus, ne
Tota salutatrix jam turba peregerit orbem
Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo se
Frigida circumagunt pigri sarraca Bootæ.
Qualis cœna tamen? Vinum, quod succida nolit
Lana pati: de convivâ Corybanta videbis.
Jurgia proludunt; sed mox et pocula torques
Saucius, et rubrâ deterges vulnera mappâ,
Inter vos quoties libertorumque cohortem
Pugna Saguntinâ fervet commissa lagenâ.
Ipse capillato diffusum consule potat,
Calcatamque tenet bellis socialibus uvam,
Cardiaco nunquam cyathum missurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de

Setinis, cujus patriam, titulumque senectus
Delevit multâ veteris fuligine testæ:
Quale coronati Thrasea Helvidiusque bibebant,
Brutorum et Cassî natalibus. Ipse capaces
Heliadum crustas, et inæquales beryllo
Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum;
Vel, si quando datur, custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, unguesque observet acutos.
Da veniam: præclara illic laudatur iaspis:
Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula transfert
A digitis, quas in vaginæ fronte solebat
Ponere zelotypo juvenis prælatus Iarbæ.
Tu Beneventani sutoris nomen habentem
Siccabis calicem nasorum quattuor, ac jam
Quassatum, et rupto poscentem sulfura vitro.
Si stomachus domini fervet vinoque ciboque;
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
Non eadem vobis poni modo vina querebar:
Vos aliam potatis aquam. Tibi pocula cursor
Gætulus dabit, aut nigri manus ossea Mauri,
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Clivosæ veheris dum per monimenta Latinæ.
Flos Asiæ ante ipsum, pretio majore paratus,
Quam fuit et Tulli census pugnacis, et Anci,
Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Frivola. Quod cum ita sit, tu Gætulum Ganymedem
Respice, cum sities. Nescit, tot millibus emtus,
Pauperibus miscere puer: sed forma, sed ætas
Digna supercilio. Quando ad te pervenit ille?
Quando vocatus adest, calidæ gelidæque minister?
Quippe indignatur veteri parere clienti,
Quodque aliquid poscas, et quod, se stante, recumbas.
Maxima quæque domus servis est plena superbis.
Ecce alius quanto porrexit murmure panem
Vix fractum, solidæ jam mucida frusta farinæ,
Quæ genuinum agitent, non admittentia morsum.
Sed tener, et niveus, mollique siligine factus,

Servatur domino: dextram cohibere memento:
Salva sit artoptæ reverentia. Finge tamen te
Improbulum, superest illic, qui ponere cogat.
Vis tu consuetis, audax conviva, canistris
Impleri, panisque tui novisse colorem?
Scilicet hoc fuerat, propter quod, sæpe, relictâ
Conjuge, per montem adversum, gelidasque cucurri
Esquilias, fremeret sævâ cum grandine vernus
Jupiter, et multo stillaret pænula nimbo!
Adspice, quam longo distendat pectore lancem,
Quæ fertur domino squilla, et quibus undique septa
Asparagis, quâ despiciat convivia caudâ,
Cum venit excelsi manibus sublata ministri.
Sed tibi dimidio constrictus cammarus ovo
Ponitur, exiguâ feralis cœna patellâ.
Ipse Venafrano piscem perfundit: at hic, qui
Pallidus affertur misero tibi caulis, olebit
Laternam. Illud enim vestris datur alveolis, quod
Canna Micipsarum prorâ subvexit acutâ;
Propter quod Romæ cum Bocchare nemo lavatur;
[Quod tutos etiam facit a serpentibus Afros.]
Mullus erit domini, quem misit Corsica, vel quem
Tauromenitanæ rupes, quando omne peractum est,
Et jam defecit, nostrum mare, dum gula sævit,
Retibus assiduis penitus scrutante macello
Proxima, nec patimur Tyrrhenum crescere piscem.
Instruit ergo focum provincia: sumitur illinc
Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
Virroni muræna datur, quæ maxima venit
Gurgite de Siculo: nam, dum se continet Auster,
Dum sedet, et siccat madidas in carcere pennas,
Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,
Aut glacie adspersus maculis Tiberinus, et ipse
Vernula riparum pinguis torrente cloacâ,
Et solitus mediæ cryptam penetrare Suburæ.
  Ipsi pauca velim, facilem si præbeat aurem.

Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A Senecâ, quæ Piso bonus, quæ Cotta solebat
Largiri; namque et titulis et fascibus olim
Major habebatur donandi gloria: solum
Poscimus, ut cœnes civiliter: hoc face, et esto,
Esto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis.
  Anseris ante ipsum magni jecur, anseribus par
Altilis, et flavi dignus ferro Meleagri,
Fumat aper: post hunc tradentur tubera, si ver
Tunc erit, et facient optata tonitrua cœnas
Majores. Tibi habe frumentum, Alledius inquit,
O Libye; disjunge boves, dum tubera mittas.
  Structorem interea, ne qua indignatio desit,
Saltantem spectes, et chironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magistri
Omnia: nec minimo sane discrimine refert,
Quo gestu lepores, et quo gallina secetur.
Ducêris plantâ, velut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponêre foris, si quid tentaveris unquam
Hiscere, tamquam habeas tria nomina. Quando propinat
Virro tibi, sumitque tuis contacta labellis
Pocula? quis vestrûm temerarius usque adeo, quis
Perditus, ut dicat regi, Bibe? Plurima sunt, quæ
Non audent homines pertusâ dicere lænâ.
  Quadringenta tibi si quis Deus, aut similis Dîs,
Et melior fatis, donaret homuncio; quantus
Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
Da Trebio: pone ad Trebium. Vis, frater, ab ipsis
Ilibus? O nummi! vobis hunc præstat honorem;
Vos estis fratres. Dominus tamen, et domini rex,
Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aulâ
Luserit Æneas, nec filia dulcior illo.
Jucundum et carum sterilis facit uxor amicum.
Sed tua nunc Mycale pariat licet, et pueros tres
In gremium patris fundat simul: ipse loquaci
Gaudebit nido; viridem thoraca jubebit
Afferri, minimasque nuces, assemque rogatum,

Ad mensam quoties parasitus venerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino; sed quales Claudius edit,
Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.
Virro sibi, et reliquis Virronibus, illa jubebit
Poma dari, quorum solo pascaris odore;
Qualia perpetuus Phæacum auctumnus habebat,
Credere quæ possis subrepta sororibus Afris.
Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit,
Qui tegitur parmâ et galeâ, metuensque flagelli,
Discit ab [hirsuto] jaculum torquere [Capellâ.]
Forsitan impensæ Virronem parcere credas.
Hoc agit, ut doleas. Nam quæ comœdia, mimus
Quis melior plorante gulâ? Ergo omnia fiunt,
Si nescis, ut per lacrymas effundere bilem
Cogaris, pressoque diu stridere molari.
Tu tibi liber homo, et regis conviva videris:
Captum te nidore suæ putat ille culinæ:
Nec male conjectat: quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum,
Vel nodus tantum, et signum de paupere loro?
Spes bene cœnandi vos decipit: ecce dabit jam
Semesum leporem, atque aliquid de clunibus apri.
Ad nos jam veniet minor altilis. Inde parato,
Intactoque omnes, et stricto pane tacetis.
Ille sapit, qui te sic utitur. Omnia ferre
Si potes, et debes; pulsandum verticee raso
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis et tali dignus amico.

LIBER SECUNDUS.

SATIRA VI.

Credo pudicitiam Saturno rege moratam
In terris, visamque diu, cum frigida parvas
Præberet spelunca domos; ignemque, laremque,
Et pecus, et dominos, communi clauderet umbrâ;
Silvestrem montana torum cum sterneret uxor
Frondibus et culmo, vicinarumque ferarum
Pellibus; haud similis tibi, Cynthia, nec tibi, cujus
Turbavit nitidos exstinctus passer ocellos;
Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
Et sæpe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe novo, cœloque recenti,
Vivebant homines: qui, rupto robore nati,
Compositive luto, nullos habuêre parentes.
Multa pudicitiæ veteris vestigia forsan,
Aut aliqua, exstiterint et sub Jove; sed Jove nondum
Barbato; nondum Græcis jurare paratis
Per caput alterius; cum furem nemo timeret
Caulibus aut pomis, et [operto] viveret horto.
Paulatim deinde ad superos Astræa recessit
Hac comite, atque duæ pariter fugêre sorores.
Antiquum et vetus est alienum, Postume, lectum
Concutere, atque sacri genium contemnere fulcri.
Viderunt primos argentea sæcula mœchos.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas.
Conventum tamen, et pactum, et sponsalia nostrâ
Tempestate paras; jamque a tonsore magistro

Pecteris, et digito pignus fortasse dedisti.
Certe sanus eras! uxorem, Postume, ducis?
Dic, quâ Tisiphone, quibus exagitere colubris?
Ferre potes dominam, salvis tot restibus, ullam?
Cum pateant altæ caligantesque fenestræ?
Cum tibi vicinum se præbeat Æmilius pons?
Aut si de multis nullus placet exitus, illud
Nonne putas melius, quod tecum pusio dormit?
Pusio, qui noctu non litigat, exigit a te
Nulla jacens illic munuscula, nec queritur, quod
Et lateri parcas, nec, quantum jussit, anheles?
Sed placet Ursidio lex Julia: tollere dulcem
Cogitat hæredem, cariturus turture magno,
Mullorumque jubis, et captatore macello.
Quid fieri non posse putes, si jungitur ulla
Ursidio? si mœchorum notissimus olim
Stulta maritali jam porrigit ora capistro;
Quem toties texit perituri cista Latini?
Quid? quod et antiquis uxor de moribus illi
Quæritur. O medici! mediam pertundite venam.
Delicias hominis! Tarpeium limen adora
Pronus, et auratam Junoni cæde juvencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucæ adeo Cereris vittas contingere dignæ,
Quarum non timeat pater oscula. Necte coronam
Postibus, et densos per limina tende corymbos.
Unus Iberinæ vir sufficit? Ocyus illud
Extorquebis, ut hæc oculo contenta sit uno.
Magna tamen fama est cujusdam rure paterno
Viventis. Vivat Gabiis, ut vixit in agro;
Vivat Fidenis! Et agello cedo paterno:
Quis tamen affirmat, nil actum in montibus, aut in
Speluncis? adeo senuerunt Jupiter et Mars?
  Porticibusne tibi monstratur femina voto
Digna tuo? cuneis an habent spectacula totis
Quod securus ames, quodque inde excerpere possis?
Chironomon Ledam molli saltante Bathyllo,
Tuccia vesicæ non imperat: Appula gannit,

Sicut in amplexu: subitum, et miserabile, longum
Attendit Thymele; Thymele tunc rustica discit.
Ast aliæ, quoties aulæa recondita cessant,
Et vacuo clausoque sonant fora sola theatro,
Atque a plebeiis longe Megalesia, tristes
Personam, thyrsumque tenent, et subligar Accî.
Urbicus exodio risum movet Atellanæ
Gestibus Autonöes: hunc diligit Ælia pauper.
Solvitur his magno comœdi fibula: sunt, quæ
Chrysogonum cantare vetent. Hispulla tragœdo
Gaudet. An exspectas, ut Quintilianus ametur?
Accipis uxorem, de quâ citharœdus Echion,
Aut Glaphyrus fiat pater, Ambrosiusque choraules.
Longa per angustos figamus pulpita vicos:
Ornentur postes, et grandi janua lauro,
Ut testudineo tibi, Lentule, conopeo
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
  Nupta senatori comitata est Hippia ludium
Ad Pharon, et Nilum, famosaque mœnia Lagi;
Prodigia et mores Urbis damnante Canopo.
Immemor illa domûs, et conjugis, atque sororis,
Nil patriæ indulsit; plorantesque improba natos,
Utque magis stupeas, ludos Paridemque, reliquit.
Sed quamquam in magnis opibus, plumâque paternâ,
Et segmentatis dormîsset parvula cunis,
Contemsit pelagus: famam contemserat olim,
Cujus apud molles minima est jactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus, lateque sonantem
Pertulit Ionium constanti pectore, quamvis
Mutandum toties esset mare. Justa pericli
Si ratio est et honesta; timent, pavidoque gelantur
Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis:
Fortem animum præstant rebus, quas turpiter audent.
Si jubeat conjux, durum est conscendere navim;
Tunc sentina gravis, tunc summus vertitur äer.
Quæ mœchum sequitur, stomacho valet. Illa maritum
Convomit: hæc inter nautas et prandet, et errat

Per puppem, et duros gaudet tractare rudentes.
Quâ tamen exarsit formâ, quâ capta juventâ est
Hippia? quid vidit, propter quod ludia dici
Sustinuit? nam Sergiolus jam radere guttur
Cœperat, et secto requiem sperare lacerto.
Præterea multa in facie deformia; sicut
Attritus galeâ, mediisque in naribus ingens
Gibbus, et acre malum semper stillantis ocelli.
Sed gladiator erat: facit hoc illos Hyacinthos:
Hoc pueris, patriæque, hoc prætulit illa sorori,
Atque viro: ferrum est, quod amant. Hic Sergius idem,
Acceptâ rude, cœpisset Veiento videri.
  Quid privata domus, quid fecerit Hippia, curas?
Respice rivales Divorum: Claudius, audi,
Quæ tulerit. Dormire virum cum senserat uxor;
Ausa Palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos,
Linquebat, comite ancillâ non amplius unâ:
[Sed] nigrum flavo crinem abscondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam, atque suam: tunc nuda papillis
Constitit auratis, titulum mentita Lyciscæ;
Ostenditque tuum, generose Britannice, ventrem.
Excepit blanda intrantes, atque æra poposcit;
Et resupina jacens multorum absorbuit ictus.
Mox, lenone suas jam dimittente puellas,
Tristis abît; et, quod potuit, tamen ultima cellam
Clausit, adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ;
Et lassata viris, nec dum satiata, recessit:
Obscurisque genis turpis, fumoque lucernæ
Fœda, lupanaris tulit ad pulvinar odorem.
Hippomanes, carmenque loquar, coctumque venenum,
Privignoque datum? Faciunt graviora coactæ
Imperio sexûs, minimumque libidine peccant.
  Optima sed quare Cesennia, teste marito?
Bis quingenta dedit: tanti vocat ille pudicam;

Nec Veneris pharetris macer est, aut lampade fervet:
Inde faces ardent; veniunt a dote sagittæ.
Libertas emitur: coram licet innuat, atque
Rescribat; vidua est, locuples quæ nupsit avaro.
Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non uxor, amatur.
Tres rugæ subeant, et se cutis arida laxet,
Fiant obscuri dentes, oculique minores:
Collige sarcinulas, dicet libertus, et exi:
Jam gravis es nobis, et sæpe emungeris: exi
Ocyus, et propera: sicco venit altera naso.
Interea calet, et regnat, poscitque maritum
Pastores, et ovem Canusinam, ulmosque Falernas.
Quantulum in hoc? pueros omnes, ergastula tota,
Quodque domi non est, et habet vicinus, ematur.
Mense quidem brumæ, quo jam mercator Iason
Clausus, et armatis obstat casa candida nautis,
Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
Myrrhina, deinde adamas notissimus, et Beronices
In digito factus pretiosior: hunc dedit olim
Barbarus incestæ, dedit hunc Agrippa sorori,
Observant ubi festa mero pede sabbata reges,
Et vetus indulget senibus clementia porcis.
Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formosa, decens, dives, fecunda, vetustos
Porticibus disponat avos, intactior omni
Crinibus effusis bellum dirimente Sabinâ;
(Rara avis in terris, nigroque simillima cycno)
Quis feret uxorem, cui constant omnia? Malo,
Malo Venusinam, quam te, Cornelia mater
Gracchorum, si cum magnis virtutibus affers
Grande supercilium, et numeras in dote triumphos.
Tolle tuum, precor, Hannibalem, victumque Syphacem
In castris, et cum totâ Carthagine migra.
Parce, precor, Pæan, et tu, Dea, pone sagittas:
Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem!

Amphion clamat: sed Pæan contrahit arcum.
Extulit ergo greges natorum, ipsumque parentem,
Dum sibi nobilior Latonæ gente videtur,
Atque eadem scrofâ Niobe fecundior albâ.
Quæ tanti gravitas, quæ forma, ut se tibi semper
Imputet? hujus enim rari summique voluptas
Nulla boni, quoties, animo corrupta superbo,
Plus alöes quam mellis habet. Quis deditus autem
Usque adeo est, ut non illam, quam laudibus effert,
Horreat, inque diem septenis oderit horis?
Quædam parva quidem, sed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quam quod se non putat ulla
Formosam, nisi quæ de Tuscâ Græcula facta est?
De Sulmonensi mera Cecropis? Omnia Græce,
[Cum sit turpe magis nostris nescire Latine.]
Hoc sermone pavent; hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi secreta. Quid ultra?
Concumbunt Græce. Dones tamen ista puellis:
Tune etiam, quam sextus et octogesimus annus
Pulsat, adhuc Græce? Non est hic sermo pudicus
In vetulâ, quoties lascivum intervenit illud,
Ζωη και ψυχη· modo sub lodice relictis
Uteris in turbâ. Quod enim non excitet inguen
Vox blanda, et nequam? digitos habet. Ut tamen omnes
Subsidant pennæ; dicas hæc mollius Hæmo
Quamquam et Carpophoro; facies tua computat annos.
Si tibi legitimis pactam junctamque tabellis
Non es amaturus, ducendi nulla videtur
Causa: nec est, quare cœnam et mustacea perdas,
Labente officio, crudis donanda; nec illud,
Quod primâ pro nocte datur, cum lance beatâ
Dacicus, et scripto radiat Germanicus auro.
Si tibi simplicitas uxoria, deditus uni
Est animus: submitte caput cervice paratâ
Ferre jugum: nullam invenies, quæ parcat amanti.
Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis,

Et spoliis. Igitur longe minus utilis illi
Uxor, quisquis erit bonus optandusquè maritus.
Nil unquam invitâ donabis conjuge: vendes,
Hac obstante, nihil: nihil, hæc si nolet, emetur.
Hæc dabit affectus: ille excludetur amicus
Jam senior, cujus barbam tua janua vidit.
Testandi cum sit lenonibus atque lanistis
Libertas, et juris idem contingat arenæ;
Non unus tibi rivalis dictabitur hæres.
Pone crucem servo. Meruit quo crimine servus
Supplicium? quis testis adest? quis detulit? Audi:
Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.
O demens, ita servus homo est? nil fecerit, esto:
Hoc volo, sic jubeo; sit pro ratione voluntas.
Imperat ergo viro: sed mox hæc regna relinquit,
Permutatque domos, et flammea conterit: inde
Advolat, et spreti repetit vestigia lecti.
Ornatas paulo ante fores, pendentia linquit
Vela domûs; et adhuc virides in limine ramos.
Sic crescit numerus; sic fiunt octo mariti,
Quinque per auctumnos: titulo res digna sepulcri.
Desperanda tibi salvâ concordia socru:
Illa docet spoliis nudi gaudere mariti;
Illa docet, missis a corruptore tabellis,
Nil rude nec simplex rescribere: decipit illa
Custodes, aut ære domat: tunc, corpore sano,
Advocat Archigenen, onerosaque pallia jactat.
Abditus interea latet et secretus adulter,
Impatiensque moræ pavet, et præputia ducit.
Scilicet exspectas, ut tradat mater honestos,
Atque alios mores, quam quos habet? utile porro
Filiolam turpi vetulæ producere turpem.
Nulla fere causa est, in quâ non femina litem
Moverit. Accusat Manilia, si rea non est.
Componunt ipsæ per se, formantque libellos,
Principium atque locos Celso dictare paratæ.

Endromidas Tyrias, et femineum ceroma,
Quis nescit? vel quis non vidit vulnera pali?
Quem cavat assiduis sudibus, scutoque lacessit,
Atque omnes implet numeros, dignissima prorsus
Florali matrona tubâ; nisi si quid in illo
Pectore plus agitat, veræque paratur arenæ.
Quem præstare potest mulier galeata pudorem,
Quæ fugit a sexu, vires amat? Hæc tamen ipsa
Vir nollet fieri: nam quantula nostra voluptas!
Quale decus, rerum si conjugis auctio fiat!
Balteus, et manicæ, et cristæ, crurisque sinistri
Dimidium tegimen: vel, si diversa movebit
Prœlia, tu felix, ocreas vendente puellâ.
Hæ sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum
Delicias et panniculus bombycinus urit.
Adspice, quo fremitu monstratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curvetur pondere, quanta
Poplitibus sedeat; quam denso fascia libro;
Et ride, scaphium positis cum sumitur armis.
Dicite vos, neptes Lepidi, cæcive Metelli,
Gurgitis aut Fabii, quæ ludia sumserit unquam
Hos habitus? quando ad palum gemat uxor Asyli?
Semper habet lites alternaque jurgia lectus,
In quo nupta jacet: minimum dormitur in illo.
Tunc gravis illa viro, tunc orbâ tigride pejor,
Cum simulat gemitus occulti conscia facti,
Aut odit pueros, aut fictâ pellice plorat,
Uberibus semper lacrymis, semperque paratis
In statione suâ, atque exspectantibus illam,
Quo jubeat manare modo: tu credis amorem;
Tu tibi tunc, curruca, places, fletumque labellis
Exsorbes; quæ scripta, et quot lecture tabellas,
Si tibi zelotypæ retegantur scrinia mœchæ!
Sed jacet in servi complexibus, aut equitis. Dic,
Dic aliquem, sodes, hic Quintiliane colorem.
Hæremus: dic ipsa. Olim convenerat, inquit,
Ut faceres tu, quod velles; nec non ego possem

Indulgere mihi: clames licet, et mare cœlo
Confundas, homo sum. Nihil est audacius illis
Deprensis: iram atque animos a crimine sumunt.
Unde hæc monstra tamen, vel quo de fonte, requiris?
Præstabat castas humilis fortuna Latinas
Quondam; nec vitiis contingi parva sinebant
Tecta labor, somnique breves, et vellere Tusco
Vexatæ duræque manus, ac proximus Urbi
Hannibal, et stantes Collinâ turre mariti.
Nunc patimur longæ pacis mala: sævior armis
Luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem.
Nullum crimen abest, facinusque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perît: hinc fluxit ad istos
Et Sybaris colles, hinc et Rhodos, et Miletos,
Atque coronatum et petulans madidumque Tarentum.
Prima peregrinos obscœna pecunia mores
Intulit, et turpi fregerunt sæcula luxu
Divitiæ molles. Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis et capitis quæ sint discrimina, nescit,
Grandia quæ mediis jam noctibus ostrea mordet,
Cum perfusa mero spumant unguenta Falerno,
Cum bibitur conchâ, cum jam vertigine tectum
Ambulat, et geminis exsurgit mensa lucernis.
I nunc, et dubita, quâ sorbeat aëra sannâ
Tullia, quid dicat notæ [collactea] Mauræ,
Maura Pudicitiæ veterem cum præterit aram.
Noctibus hic ponunt lecticas; micturiunt hîc,
Effigiemque Deæ longis siphonibus implent,
Inque vices equitant, ac lunâ teste moventur.
Inde domos abeunt: tu calcas, luce reversâ,
Conjugis urinam, magnos visurus amicos.
Nota Bonæ secreta Deæ, cum tibia lumbos
Incitat, et cornu pariter vinoque feruntur
Attonitæ, crinemque rotant, ululantque Priapi
Mænades. O quantus tunc illis mentibus ardor
Concubitûs! quæ vox, saltante libidine! quantus
Ille meri veteris per crura madentia torrens!

Lenonum ancillas positâ Saufeia coronâ
Provocat, et tollit pendentis præmia coxæ.
Ipsa Medullinæ fluctum crissantis adorat.
Palmam inter dominas virtus natalibus æquat.
Nil ibi per ludum simulabitur: omnia fient
Ad verum, quibus incendi jam frigidus ævo
Laomedontiades, et Nestoris hernia possit.
Tunc prurigo moræ impatiens; tunc femina simplex;
Et toto pariter repetitus clamor ab antro:
"Jam fas est; admitte viros." Jam dormit adulter?
Illa jubet sumto juvenem properare cucullo.
Si nihil est, servis incurritur: abstuleris spem
Servorum, veniet conductus aquarius: hic si
Quæritur, et desunt homines; mora nulla per ipsam,
Quo minus imposito clunem submittat asello.
Atque utinam ritus veteres, et publica saltem
His intacta malis agerentur sacra: sed omnes
Noverunt Mauri atque Indi, quæ psaltria penem
Majorem, quam sunt duo Cæsaris Anticatones,
Illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
Intulerit, ubi velari pictura jubetur,
Quæcumque alterius sexûs imitata figuram est.
Et quis tunc hominum contemtor numinis? aut quis
Simpuvium ridere Numæ, nigrumque catinum,
Et Vaticano fragiles de monte patellas,
Ausus erat? Sed nunc ad quas non Clodius aras?
  Audio, quid veteres olim moneatis amici:
Pone seram; cohibe. Sed quis custodiet ipsos
Custodes? Cauta est, et ab illis incipit uxor.
Jamque eadem summis pariter minimisque libido:
Nec melior, silicem pedibus quæ conterit atrum,
Quam quæ longorum vehitur cervice Syrorum.
  Ut spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
Conducit comites, sellam, cervical, amicas,
Nutricem, et flavam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen, argenti superest quodcumque paterni,
Levibus athletis, ac vasa novissima, donat.
Multis res angusta domi: sed nulla pudorem

Paupertatis habet, nec se metitur ad illum,
Quem dedit hæc posuitque, modum. Tamen, utile quid sit,
Prospiciunt aliquando viri: frigusque famemque
Formicâ tandem quidam expavêre magistrâ.
Prodiga non sentit pereuntem femina censum:
At, velut exhaustâ recidivus pullulet arcâ
Nummus, et e pleno semper tollatur acervo,
Non unquam reputant, quanti sibi gaudia constent.
Sunt, quas eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, et desperatio barbæ,
Et quod abortivo non est opus. Illa voluptas
Summa tamen, quod jam calidâ matura juventâ
Inguina traduntur medicis, jam pectine nigro.
Ergo spectatos, ac jussos crescere primum,
Testiculos, postquam cœperunt esse bilibres,
Tonsoris damno tantum, rapit Heliodorus.
Conspicuus longe cunctisque notabilis intrat
Balnea, nec dubie custodem vitis et horti
Provocat, a dominâ factus spado. Dormiat ille
Cum dominâ: sed tu jam durum, Postume, jamque
Tondendum, eunucho Bromium committere noli,
Si gaudet cantu, nullius fibula durat
Vocem vendentis prætoribus: organa semper
In manibus: densi radiant testudine totâ
Sardonyches: crispo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operas dedit: hunc tenet, hoc se
Solatur, gratoque indulget basia plectro.
Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti,
Cum farre et vino Janum Vestamque rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, et fidibus promittere. Quid faceret plus,
Ægrotante viro? medicis quid tristibus erga
Filiolum? Stetit ante aram, nec turpe putavit
Pro citharâ velare caput; dictataque verba
Pertulit, ut mos est, et apertâ palluit agnâ.
Dic mihi nunc, quæso, dic, antiquissime Divûm,

Respondes his, Jane pater? Magna otia cœli:
Non est, ut video, non est, quod agatur apud vos.
Hæc de comœdis te consulit: illa tragœdum
Commendare volet: varicosus fiet haruspex.
Sed cantet potius, quam totam pervolet urbem
Audax, et cœtus possit quam ferre virorum,
Cumque paludatis ducibus, præsente marito,
Ipsa loqui rectâ facie, strictisque mamillis.
Hæc eadem novit, quid toto fiat in orbe;
Quid Seres, quid Thraces agant: secreta novercæ
Et pueri: quis amet, quis diripiatur adulter.
Dicet, quis viduam prægnantem fecerit, et quo
Mense: quibus verbis concumbat quæque, modis quot.
Instantem regi Armenio, Parthoque, cometen
Prima videt: famam rumoresque illa recentes
Excipit ad portas: quosdam facit isse Niphaten
In populos; magnoque illic cuncta arva teneri
Diluvio, nutare urbes, subsidere terras,
Quocumque in trivio, cuicumque est obvia, narrat.
Nec tamen id vitium magis intolerabile, quam quæ
Vicinos humiles rapere, et concidere loris,
Exorata solet. Nam si latratibus alti
Rumpuntur somni; fustes huc ocyus, inquit,
Afferte: atque illis dominum jubet ante feriri,
Deinde canem. Gravis occursu, teterrima vultu,
Balnea nocte subit: conchas, et castra moveri
Nocte jubet: magno gaudet sudare tumultu,
Cum lassata gravi ceciderunt brachia massâ,
Callidus et cristæ digitos impressit aliptes,
Ac summum dominæ femur exclamare cöegit.
Convivæ miseri interea somnoque fameque
Urgentur: tandem illa venit rubicundula, totum
Œnophorum sitiens, plenâ quod tenditur urnâ
Admotum pedibus, de quo sextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim.
Dum redit, et loto terram ferit intestino,
Marmoribus rivi properant, aut lata Falernum
Pelvis olet: nam sic, tamquam alta in dolia longus

Deciderit serpens, bibit, et vomit. Ergo maritus
Nauseat, atque oculis bilem substringit opertis.
Illa tamen gravior, quæ, cum discumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoscit Elissæ,
Committit vates, et comparat; inde Maronem,
Atque aliâ parte in trutinâ suspendit Homerum.
Cedunt grammatici, vincuntur rhetores, omnis
Turba tacet: nec causidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier: verborum tanta cadit vis;
Tot pariter pelves, tot tintinnabula, dicas
Pulsari. Jam nemo tubas, nemo æra fatiget:
Una laboranti poterit succurrere Lunæ.
Imponit finem sapiens et rebus honestis.
Nam quæ docta nimis cupit et facunda videri,
Crure tenus medio tunicas succingere debet,
Cædere Silvano porcum, quadrante lavari.
Non habeat matrona, tibi quæ juncta recumbit,
Dicendi genus; aut curtum sermone rotato
Torqueat enthymema; nec historias sciat omnes:
Sed quædam ex libris et non intelligat. Odi
Hanc ego, quæ repetit, volvitque Palæmonis artem,
Servatâ semper lege et ratione loquendi,
Ignotosque mihi tenet antiquaria versus;
Nec curanda viris opicæ castigat amicæ
Verba. Solœcismum liceat fecisse marito.
Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
Cum virides gemmas collo circumdedit, et cum
Auribus extentis magnos commisit elenchos.
Intolerabilius nihil est, quam femina dives.
Interea fœda adspectu, ridendaque multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat; et hinc miseri viscantur labra mariti.
Ad mœchum veniet lotâ cute. Quando videri
Vult formosa domi? mœchis foliata parantur.
His emitur, quidquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, et tectoria prima reponit:
Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod secum comites educit asellas,

Exsul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur atque fovetur
Tot medicaminibus, coctæque siliginis offas
Accipit et madidæ, facies dicetur, an ulcus?
Est pretium curæ penitus cognoscere, toto
Quid faciant agitentque die. Si nocte maritus
Aversus jacuit; periit libraria, ponunt
Cosmetæ tunicas, tarde venisse Liburnus
Dicitur, et pœnas alieni pendere somni
Cogitur: hic frangit ferulas; rubet ille flagellis,
Hic scuticâ: sunt, quæ tortoribus annua præstent.
Verberat, atque obiter faciem linit; audit amicas,
Aut latum pictæ vestis considerat aurum,
Et cædit; longi relegit transversa diurni,
Et cædit, donec, lassis cædentibus, "Exi"
Intonet horrendum, jam cognitione peractâ.
Præfectura domûs Siculâ non mitior aulâ.
Nam si constituit, solitoque decentius optat
Ornari, et properat, jamque exspectatur in hortis,
Aut apud Isiacæ potius sacraria lenæ;
Disponit crinem, laceratis ipsa capillis,
Nuda humero Psecas infelix, nudisque mamillis.
Altior hic quare cincinnus? taurea punit
Continuo flexi crimen facinusque capilli.
Quid Psecas admisit? quænam est hîc culpa puellæ,
Si tibi displicuit nasus tuus? Altera lævum
Extendit, pectitque comas, et volvit in orbem.
Est in consilio matrona, admotaque lanis
Emeritâ quæ cessat acu: sententia prima
Hujus erit; post hanc ætate atque arte minores
Censebunt, tamquam famæ discrimen agatur,
Aut animæ: tanta est quærendi cura decoris.
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput; Andromachen a fronte videbis:
Post minor est: credas aliam: cedo, si breve parvi
Sortita est lateris spatium, breviorque videtur
Virgine Pygmæâ, nullis adjuta cothurnis,
Et levis erectâ consurgit ad oscula plantâ?

Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
Damnorum: vivit, tamquam vicina marito;
Hoc solo propior, quod amicos conjugis odit,
Et servos; gravis est rationibus. Ecce, furentis,
Bellonæ, Matrisque Deûm, chorus intrat, et ingens
Semivir, obscœno facies reverenda minori,
Mollia qui ruptâ secuit genitalia testâ
Jam pridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia, et Phrygiâ vestitur bucca tiarâ.
Grande sonat, metuique jubet Septembris et Austri
Adventum, nisi se centum lustraverit ovis,
Et xerampelinas veteres donaverit ipsi,
Ut, quidquid subiti et magni discriminis instat,
In tunicas eat, et totum semel expiet annum.
Hibernum, fractâ glacie, descendet in amnem,
Ter matutino Tiberi mergetur, et ipsis
Vorticibus timidum caput abluet: inde Superbi
Totum regis agrum nuda ac tremebunda cruentis
Erepet genibus. Si candida jusserit Io,
Ibit ad Ægypti finem, calidâque petitas
A Meröe portabit aquas, ut spargat in ædem
Isidis, antiquo quæ proxima surgit Ovili.
Credit enim ipsius dominæ se voce moneri.
En animam et mentem, cum quâ Dî nocte loquantur!
Ergo hic præcipuum summumque meretur honorem,
Qui, grege linigero circumdatus, et grege calvo
Plangentis populi, currit derisor Anubis.
Ille petit veniam, quoties non abstinet uxor
Concubitu sacris observandisque diebus;
Magnaque debetur violato pœna cadurco;
Et movisse caput visa est argentea serpens.
Illius lacrymæ meditataque murmura præstant,
Ut veniam culpæ non abnuat, ansere magno
Scilicet et tenui popano corruptus, Osiris.

Cum dedit ille locum; cophino, fœnoque relicto,
Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum, et magna sacerdos
Arboris, ac summi fida internuntia cœli:

Implet et illa manum, sed parcius ære minuto.
Qualiacumque voles, Judæi somnia vendunt.
Spondet amatorem tenerum, vel divitis orbi
Testamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
Tractato, Armenius vel Commagenus haruspex ;
Pectora pullorum rimatur et exta catelli,
Interdum et pueri : faciet, quod deferat ipse.
   Chaldæis sed major erit fiducia : quidquid
Dixerit astrologus, credent a fonte relatum
Hammonis ; quoniam Delphis oracula cessant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen est horum, qui sæpius exsul,
Cujus amicitiâ, conducendâque tabellâ,
Magnus civis obit, et formidatus Othoni.
Inde fides arti, sonuit si dextera ferro,
Lævaque ; si longo castrorum in carcere mansit.
Nemo mathematicus genium indemnatus habebit :
Sed qui pæne perit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, et parvâ tandem caruisse Seripho.
Consulit ictericæ lento de funere matris,
Ante tamen de te, Tanaquil tua : quando sororem
Efferat, et patruos ; an sit victurus adulter
Post ipsam ? quid enim majus dare numina possunt ?
   Hæc tamen ignorat, quid sidus triste minetur
Saturni, quo læta Venus se proferat astro,
Qui mensis damnis, quæ dentur tempora lucro.
Illius occursus etiam vitare memento,
In cujus manibus, ceu pinguia succina, tritas
Cernis ephemeridas ; quæ nullum consulit, et jam
Consulitur ; quæ, castra viro patriamque petente,
Non ibit pariter, numeris revocata Thrasylli.
Ad primum lapidem vectari cum placet, hora
Sumitur ex libro : si prurit frictus ocelli
Angulus, inspectâ genesi collyria poscit.
Ægra licet jaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.
   Si mediocris erit ; spatium lustrabit utrimque
Metarum, et sortes ducet, frontemque manumque

Præbebit vati crebrum poppysma roganti.
Divitibus responsa dabunt Phryx augur, et Indus
Conductus; dabit astrorum mundique peritus,
Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit.
Plebeium in Circo positum est, et in aggere, fatum.
Quæ nudis longum ostendit cervicibus aurum,
Consulit ante phalas, delphinorumque columnas,
An saga vendenti nubat, caupone relicto.
Hæ tamen et partûs subeunt discrimen, et omnes
Nutricis tolerant, fortunâ urgente, labores;
Sed jacet aurato vix ulla puerpera lecto.
Tantum artes hujus, tantum medicamina possunt,
Quæ steriles facit, atque homines in ventre necandos
Conducit. Gaude, infelix, atque ipse bibendum
Porrige, quidquid erit: nam si distendere vellet,
Et vexare uterum pueris salientibus, esses
Æthiopis fortasse pater: mox decolor hæres
Impleret tabulas, nunquam tibi mane videndus.
Transeo suppositos, et gaudia, votaque sæpe
Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos
Pontifices Salios, Scaurorum nomina falso
Corpore laturos. Stat Fortuna improba noctu,
Arridens nudis infantibus. Hos fovet omnes,
Involvitque sinu: domibus tunc porrigit altis,
Secretumque sibi mimum parat: hos amat, his se
Ingerit, utque suos ridens producit alumnos.
Hic magicos affert cantus, hic Thessala vendit
Philtra, quibus valeat mentem vexare mariti,
Et soleâ pulsare nates. Quod desipis, inde est:
Inde animi caligo, et magna oblivio rerum,
Quas modo gessisti. Tamen hoc tolerabile, si non
Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli
Infudit. Quæ non faciet, quod Principis uxor?
Ardebant cuncta, et fractâ compage ruebant,
Non aliter, quam si fecisset Juno maritum
Insanum. Minus ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: siquidem unius præcordia pressit
Ille senis, tremulumque caput descendere jussit

In cœlum, et longam manantia labra salivam.
Hæc poscit ferrum atque ignes, hæc potio torquet:
Hæc lacerat mixtos Equitum cum sanguine Patres.
Tanti partus equæ! quanti una venefica constat!
  Oderunt natos de pellice: nemo repugnet,
Nemo vetet: jam jam privignum occidere fas est.
Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
Custodite animas, et nulli credite mensæ.
Livida materno fervent adipata veneno.
Mordeat ante aliquis, quidquid porrexerit illa,
Quæ peperit: timidus prægustet pocula pappas.
Fingimus hæc, altum Satirâ sumente cothurnum
Scilicet? et finem egressi legemque priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
Montibus ignotum Rutulis, cœloque Latino?
Nos utinam vani! sed clamat Pontia, Feci;
Confiteor; puerisque meis aconita paravi,
Quæ deprensa patent: facinus tamen ipsa peregi.
Tune duos unâ, sævissima vipera, cœnâ?
Tune duos? Septem, si septem forte fuissent.
Credamus tragicis, quidquid de Colchide sævâ
Dicitur, et Procne: nil contra conor: et illæ
Grandia monstra suis audebant temporibus; sed
Non propter nummos. Minor admiratio summis
Debetur monstris, quoties facit ira nocentem
Hunc sexum, et rabie jecur incendente feruntur
Præcipites; ut saxa jugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.
  Illam ego non tulerim, quæ computat, et scelus ingens
Sana facit. Spectant subeuntem fata mariti
Alcestim; et, similis si permutatio detur,
Morte viri cupient animam servare catellæ.
Occurrent multæ tibi Belides, atque Eriphylæ:
Mane Clytæmnestram nullus non vicus habebit.
Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
Insulsam et fatuam dextrâ lævâque tenebat:
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ;
Sed tamen et ferro, si prægustabit Atrides
Pontica ter victi cautus medicamina regis.

LIBER TERTIUS.

SATIRA VII.

Et spes et ratio studiorum in Cæsare tantum:
Solus enim tristes hac tempestate Camœnas
Respexit, cum jam celebres notique poëtæ
Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarent; nec fœdum alii, nec turpe putarent
Præcones fieri, cum, desertis Aganippes
Vallibus, esuriens migraret in atria Clio.
Nam, si Pieriâ quadrans tibi nullus in umbrâ
Ostendatur, ames nomen victumque Machæræ,
Et vendas potius, commissa quod auctio vendit
Stantibus, œnophorum, tripodas, armaria, cistas,
Alcyonem Bacchi, Thebas et Terea Fausti.
Hoc satius, quam si dicas sub judice, "Vidi,"
Quod non vidisti; faciant equites Asiani
Quamquam et Cappadoces, faciant equitesque Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo.
Nemo tamen studiis indignum ferre laborem
Cogetur posthac, nectit quicumque canoris
Eloquium vocale modis, laurumque momordit.
Hoc agite, o juvenes! circumspicit, et stimulat vos,
Materiamque sibi Ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum exspectanda tuarum
Præsidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur; lignorum aliquid posce ocyus; et, quæ
Componis, dona Veneris, Thelesine, marito;

Aut clude, et positos tineâ pertunde libellos.
Frange miser calamos, vigilataque prœlia dele,
Qui facis in parvâ sublimia carmina cellâ,
Ut dignus venias hederis, et imagine macrâ.
Spes nulla ulterior: didicit jam dives avarus
Tantum admirari, tantum laudare disertos,
Ut pueri Junonis avem. Sed defluit ætas
Et pelagi patiens, et cassidis, atque ligonis.
Tædia tunc subeunt animos; tunc seque, suamque
Terpsichoren, odit facunda et nuda senectus.
  Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iste,
Quem colis, et Musarum et Apollinis æde relictâ.
Ipse facit versus, atque uni cedit Homero
Propter mille annos; et, si dulcedine famæ
Succensus recites, Maculonus commodat ædes.
Hæc longe ferrata domus servire jubetur,
In quâ sollicitas imitatur janua portas.
Scit dare libertos extremâ in parte sedentes
Ordinis, et magnas comitum disponere voces.
Nemo dabit regum, quanti subsellia constent,
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
Quæque reportandis posita est orchestra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenuique in pulvere sulcos
Ducimus, et litus sterili versamus aratro.
Nam si discedas, laquéo tenet ambitiosi
Consuetudo mali: tenet insanabile multos
Scribendi cacoëthes, et ægro in corde senescit.
Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale monetâ,
Hunc, qualem nequeo monstrare, et sentio tantum,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus silvarum, aptusque bibendis
Fontibus Aonidum: neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsumve potest contingere sana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: satur est, cum dicit Horatius "Euœ!"

Quis locus ingenio, nisi cum se carmine solo
Vexant, et dominis Cirrhæ Nysæque feruntur
Pectora nostra, duas non admittentia curas?
Magnæ mentis opus, nec de lodice parandâ
Attonitæ, currus et equos faciesque Deorum
Adspicere, et qualis Rutulum confundat Erinnys.
Nam, si Virgilio puer et tolerabile deesset
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri:
Surda nihil gemeret grave buccina. Poscimus, ut sit
Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
Cujus et alveolos et lænam pignerat Atreus?
Non habet infelix Numitor, quod mittat amico:
Quintillæ quod donet, habet; nec defuit illi,
Unde emeret multâ pascendum carne leonem
Jam domitum: constat leviori bellua sumtu
Nimirum, et capiunt plus intestina poëtæ!
Contentus famâ jaceat Lucanus in hortis
Marmoreis: at Serrano, tenuique Saleio,
Gloria quantalibet quid erit, si gloria tantum est?
Curritur ad vocem jucundam, et carmen amicæ
Thebaïdos, lætam fecit cum Statius Urbem,
Promisitque diem: tantâ dulcedine captos
Afficit ille animos, tantâque libidine vulgi
Auditur: sed, cum fregit subsellia versu,
Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agauen.
Ille et militiæ multis largitur honorem,
Semestri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit histrio: tu Camerinos,
Et Bareas, tu nobilium magna atria curas?
Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos.
Haud tamen invideas vati, quem pulpita pascunt.
Quis tibi Mæcenas? quis nunc erit aut Proculeius,
Aut Fabius? quis Cotta iterum? quis Lentulus alter?
Tunc par ingenio pretium: tunc utile multis
Pallere, et vinum toto nescire Decembri.
Vester porro labor fecundior, historiarum

Scriptores: petit hic plus temporis, atque olei plus:
Namque, oblita modi, millesima pagina surgit
Omnibus, et multâ crescit damnosa papyro.
Sic ingens rerum numerus jubet, atque operum lex.
Quæ tamen inde seges? terræ quis fructus apertæ?
Quis dabit historico, quantum daret Acta legenti?
Sed genus ignavum, quod lecto gaudet et umbrâ.
  Dic igitur, quid causidicis civilia præstent
Officia, et magno comites in fasce libelli?
Ipsi magna sonant: sed tunc, cum creditor audit,
Præcipue; vel si tetigit latus, acrior illo,
Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen.
Tunc immensa cavi spirant mendacia folles,
Conspuiturque sinus. Veram deprendere messem
Si libet; hinc centum patrimonia causidicorum,
Parte aliâ solum russati pone Lacernæ.
Consedêre Duces: surgis tu pallidus Ajax,
Dicturus dubiâ pro libertate, bubulco
Judice. Rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso
Figantur virides, scalarum gloria, palmæ.
Quod vocis pretium? siccus petasunculus, et vas
Pelamydum; aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi;
Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenæ.
  Si quater egisti, si contigit aureus unus,
Inde cadunt partes ex fœdere pragmaticorum.
Æmilio dabitur, quantum licet, (et melius nos
Egimus) hujus enim stat currus aëneus, alti
Quadrijuges in vestibulis, atque ipse, feroci
Bellatore sedens, curvatum hastile minatur
Eminus, et statuâ meditatur prœlia luscâ.
Sic Pedo conturbat, Matho deficit: exitus hic est
Tongilli, magno cum rhinocerote lavari
Qui solet, et vexat lutulentâ balnea turbâ,
Perque forum juvenes longo premit assere Medos,
Empturus pueros, argentum, murrhina, villas.
Spondet enim Tyrio stlataria purpura filo.
Et tamen est illis hoc utile: purpura vendit

Causidicum, vendunt amethystina: convenit illis
Et strepitu et facie majoris vivere censûs.
Sed finem impensæ non servat prodiga Roma.
Fidimus eloquio? Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens.
Respicit hæc primum, qui litigat, an tibi servi
Octo, decem comites, an post te sella, togati
Ante pedes: ideo conductâ Paulus agebat
Sardonyche, atque ideo pluris, quam Cossus, agebat,
Quam Basilus. Rara in tenui facundia panno.
Quando licet Basilo flentem producere matrem?
Quis bene dicentem Basilum ferat? Accipiat te
Gallia, vel potius nutricula causidicorum
Africa, si placuit mercedem ponere linguæ.
Declamare doces? O ferrea pectora Vecti,
Cum perimit sævos classis numerosa tyrannos.
Nam quæcumque sedens modo legerat, hæc eadem stans
Proferet, atque eadem cantabit versibus isdem.
Occidit miseros crambe repetita magistros.
Quis color, et quod sit causæ genus, atque ubi summa
Quæstio, quæ veniant diversæ forte sagittæ,
Nôsse velint omnes, mercedem solvere nemo.
Mercedem appellas? quid enim scio? Culpa docentis
Scilicet arguitur, quod lævâ in parte mamillæ
Nil salit Arcadico juveni, cujus mihi sextâ
Quâque die miserum dirus caput Hannibal implet;
Quidquid id est, de quo deliberat, an petat Urbem
A Cannis, an, post nimbos et fulmina, cautus
Circumagat madidas a tempestate cohortes.
Quantum vis, stipulare, et protinus accipe, quod do,
Ut toties illum pater audiat. Hæc alii sex,
Vel plures, uno conclamant ore sophistæ,
Et veras agitant lites, raptore relicto;
Fusa venena silent, malus ingratusque maritus,
Et quæ jam veteres sanant mortaria cæcos.

Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra movebunt
Consilia, et vitæ diversum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetoricâ descendit ab umbrâ,
Summula ne pereat, quâ vilis tessera venit
Frumenti: quippe hæc merces lautissima. Tenta,
Chrysogonus quanti doceat, vel Pollio quanti,
Lautorum pueros, artem scindens Theodori.
Balnea sexcentis, et pluris porticus, in quâ
Gestetur dominus, quoties pluit: anne serenum
Exspectet, spargatque luto jumenta recenti?
Hîc potius; namque hîc mundæ nitet ungula mulæ.
Parte aliâ longis Numidarum fulta columnis
Surgat, et algentem rapiat cœnatio solem.
Quanticumque domus, veniet, qui fercula docte
Componat; veniet, qui pulmentaria condat.
Hos inter sumtus sestertia Quintiliano,
Ut multum, duo sufficient: res nulla minoris
Constabit patri, quam filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet saltus? Exempla novorum
Fatorum transi: felix, et pulcher, et acer:
Felix, et sapiens, et nobilis, et generosus,
Appositam nigræ lunam subtexit alutæ:
Felix, orator quoque maximus, et jaculator:
Et, si perfrixit, cantat bene: distat enim, quæ
Sidera te excipiant modo primos incipientem
Edere vagitus, et adhuc a matre rubentem.
Si Fortuna volet, fies de rhetore consul:
Si volet hæc eadem, fies de consule rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? anne aliud, quam
Sidus, et occulti miranda potentia fati?
Servis regna dabunt, captivis Fata triumphos.
Felix ille tamen, corvo quoque rarior albo.
Pœnituit multos vanæ sterilisque cathedræ,
Sicut Thrasymachi probat exitus, atque Secundi
Carrinatis: et hunc inopem vidistis, Athenæ,
Nil præter gelidas ausæ conferre cicutas.
Dî majorum umbris tenuem et sine pondere terram,

Spirantesque crocos, et in urnâ perpetuum ver,
Qui præceptorem sancti voluêre parentis
Esse loco. Metuens virgæ jam grandis Achilles
Cantabat patriis in montibus: et cui non tunc
Eliceret risum citharœdi cauda magistri?
Sed Rufum atque alios cædit sua [quemque] juventus;
Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Enceladi, doctique Palæmonis affert,
Quantum grammaticus meruit labor? et tamen ex hoc,
Quodcumque est, (minus est autem, quam rhetoris æra)
Discipuli custos præmordet Acœnonoëtus,
Et, qui dispensat, frangit sibi. Cede, Palæmon,
Et patere inde aliquid decrescere: non aliter, quam
Institor hibernæ tegetis, niveique cadurci,
Dummodo non pereat, mediæ quod noctis ab horâ
Sedisti, quâ nemo faber, quâ nemo sederet,
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dummodo non pereat totidem olfecisse lucernas,
Quot stabant pueri, cum totus decolor esset
Flaccus, et hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione tribuni
Non egeat. Sed vos sævas imponite leges,
Ut præceptori verborum regula constet,
Ut legat historias, auctores noverit omnes,
Tamquam ungues digitosque suos: ut, forte rogatus,
Dum petit aut thermas aut Phœbi balnea, dicat
Nutricem Anchisæ, nomen patriamque novercæ
Anchemoli; dicat, quot Acestes vixerit annos,
Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.
Exigite, ut mores teneros ceu pollice ducat,
Ut si quis cerâ vultum facit: exigite, ut sit
Et pater ipsius cœtûs, ne turpia ludant,
Ne faciant vicibus: non est leve tot puerorum
Observare manus, oculosque in fine trementes.

Hæc, inquit, cures; et, cum se verterit annus,
Accipe, victori populus quod postulat, aurum.

SATIRA VIII.

Stemmata quid faciunt, quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Majorum, et stantes in curribus Æmilianos,
Et Curios jam dimidios, humerosque minorem
Corvinum, et Galbam auriculis nasoque carentem?
Quis fructus generis tabulâ jactare capaci
[Corvinum, posthac multâ contingere virgâ]
Fumosos equitum cum dictatore magistros,
Si coram Lepidis male vivitur? Effigies quo
Tot bellatorum, si luditur alea pernox
Ante Numantinos? si dormire incipis ortu
Luciferi, quo signa duces et castra movebant?
Cur Allobrogicis, et magnâ gaudeat arâ
Natus in Herculeo Fabius lare, si cupidus, si
Vanus, et Euganeâ quantumvis mollior agnâ;
Si, tenerum attritus Catinensi pumice lumbum,
Squalentes traducit avos, emtorque veneni
Frangendâ miseram funestat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, nobilitas sola est atque unica virtus.
Paulus, vel Cossus, vel Drusus moribus esto:
Hos ante effigies majorum pone tuorum:
Præcedant ipsas illi, te consule, virgas.
Prima mihi debes animi bona: sanctus haberi,
Justitiæque tenax factis dictisque mereris?
Agnosco procerem: salve, Gætulice, seu tu
Silanus, quocumque alio de sanguine, rarus
Civis et egregius patriæ contingis ovanti.
Exclamare libet, populus quod clamat, Osiri
Invento. Quis enim generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere, et præclaro nomine tantum

Insignis? Nanum cujusdam Atlanta vocamus:
Æthiopem Cycnum: pravam extortamque puellam
Europen: canibus pigris scabieque vetustâ
Levibus, et siccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit Pardus, Tigris, Leo, si quid adhuc est,
Quod fremat in terris violentius. Ergo cavebis,
Et metues, ne tu sis Creticus, aut Camerinus.
His ego quem monui? tecum est mihi sermo, Rubelli
Blande. Tumes alto Drusorum stemmate, tamquam
Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses,
Ut te conciperet, quæ sanguine fulget Iuli;
Non quæ ventoso conducta sub aggere texit.
Vos humiles, inquis, vulgi pars ultima nostri,
Quorum nemo queat patriam monstrare parentis:
Ast ego Cecropides. Vivas, et originis hujus
Gaudia longa feras: tamen imâ plebe Quiritem
Facundum invenies: solet hic defendere causas
Nobilis indocti: veniet, de plebe togatâ,
Qui juris nodos et legum ænigmata solvat.
Hic petit Euphraten juvenis, domitique Batavi
Custodes aquilas, armis industrius: at tu
Nil, nisi Cecropides, truncoque simillimus Hermæ.
Nullo quippe alio vincis discrimine, quam quod
Illi marmoreum caput est, tua vivit imago.
Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
Quis generosa putet, nisi fortia? nempe volucrem
Sic laudamus equum, facili cui plurima palmâ
Fervet, et exsultat rauco victoria Circo.
Nobilis hic, quocumque venit de gramine, cujus
Clara fuga ante alios, et primus in æquore pulvis:
Sed venale pecus Corythæ posteritas et
Hirpini, si rara jugo Victoria sedit.
Nil ibi majorum respectus, gratia nulla
Umbrarum: dominos pretiis mutare jubentur
Exiguis, tritoque trahunt epirhedia collo
Segnipedes, dignique molam versare Nepotis.

Ergo, ut miremur te, non tua; primum aliquid da,
Quod possim titulis incidere, præter honores,
Quos illis damus et dedimus, quibus omnia debes.
Hæc satis ad juvenem, quem nobis fama superbum
Tradit, et inflatum, plenumque Nerone propinquo.
Rarus enim ferme sensus communis in illâ
Fortunâ. Sed te censeri laude tuorum,
Pontice, noluerim, sic ut nihil ipse futuræ
Laudis agas. Miserum est aliorum incumbere famæ,
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.
Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
Esto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer. Ambiguæ si quando citabere testis
Incertæque rei; Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus, et admoto dictet perjuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.
Dignus morte perit, cœnet licet ostrea centum
Gaurana, et Cosmi toto mergatur aëno.
Exspectata diu tandem provincia cum te
Rectorem accipiet, pone iræ frena modumque,
Pone et avaritiæ: miserere inopum sociorum.
Ossa vides regum vacuis exsucta medullis.
Respice, quid moneant leges, quid curia mandet,
Præmia quanta bonos maneant, quam fulmine justo
Et Capito et Numitor ruerint, damnante senatu,
Piratæ Cilicum. Sed quid damnatio confert,
Cum Pansa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit?
Præconem, Chærippe, tuis circumspice pannis,
Jamque tace. Furor est, post omnia, perdere naulum.
Non idem gemitus olim, neque vulnus erat par
Damnorum, sociis florentibus, et modo victis.
Plena domus tunc omnis, et ingens stabat acervus
Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa;
Et, cum Parrhasii tabulis, signisque Myronis,
Phidiacum vivebat ebur; nec non Polycleti
Multus ubique labor: raræ sine Mentore mensæ.

Inde Dolabella est, atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres. Referebant navibus altis
Occulta spolia, et plures de pace triumphos.
Nunc sociis juga pauca boum, grex parvus equarum,
Et pater armenti capto eripiatur agello:
Ipsi deinde Lares, si quod spectabile signum,
Si quis in ædiculâ Deus unicus: hæc etenim sunt
Pro summis: nam sunt hæc maxima. Despicias tu
Forsitan imbelles Rhodios, unctamque Corinthum:
Despicias merito: quid resinata juventus,
Cruraque totius facient tibi levia gentis?
Horrida vitanda est Hispania, Gallicus axis,
Illyricumque latus: parce et messoribus illis,
Qui saturant Urbem, Circo scenæque vacantem.
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
Cum tenues nuper Marius discinxerit Afros?
Curandum in primis, ne magna injuria fiat
Fortibus et miseris. Tollas licet omne, quod usquam est
Auri atque argenti; scutum gladiumque relinques,
Et jacula et galeam: spoliatis arma supersunt.
Quod modo proposui, non est sententia: verum
Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi sancta cohors comitum, si nemo tribunal
Vendit Acersecomes, si nullum in conjuge crimen,
Nec, per conventus et cuncta per oppida, curvis
Unguibus ire parat nummos raptura Celæno;
Tunc licet a Pico numeres genus; altaque si te
Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter majores, ipsumque Promethea, ponas:
De quocumque voles proavum tibi sumito libro.
Quod si præcipitem rapit ambitio, atque libido,
Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
Delectant hebetes lasso lictore secures;
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas, claramque facem præferre pudendis.
Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.

Quo mihi te solitum falsas signare tabellas
In templis, quæ fecit avus, statuamque parentis
Ante triumphalem? quo, si nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?
Præter majorum cineres atque ossa volucri
Carpento rapitur pinguis Damasippus; et ipse,
Ipse rotam adstringit multo sufflamine consul:
Nocte quidem: sed luna videt, sed sidera testes
Intendunt oculos. Finitum tempus honoris
Cum fuerit, clarâ Damasippus luce flagellum
Sumet, et occursum nunquam trepidabit amici
Jam senis, ac virgâ prior annuet, atque maniplos
Solvet, et infundet jumentis hordea lassis.
Interea, dum lanatas, torvumque juvencum,
More Numæ cædit Jovis ante altaria, jurat
Solam Eponam, et facies olida ad præsepia pictas.
Sed cum pervigiles placet instaurare popinas;
Obvius assiduo Syrophœnix udus amomo
Currit, Idumææ Syrophœnix incola portæ,
Hospitis affectu dominum, regemque salutat,
Et cum venali Cyane succincta lagenâ.
  Defensor culpæ dicet mihi, fecimus et nos
Hæc juvenes. Esto: desisti nempe, nec ultra
Fovisti errorem: breve sit, quod turpiter audes.
Quædam cum primâ resecentur crimina barbâ:
Indulge veniam pueris. Damasippus ad illos
Thermarum calices, inscriptaque lintea vadit;
Maturus bello, Armeniæ Syriæque tuendis
Amnibus, et Rheno atque Istro. Præstare Neronem
Securum valet hæc ætas. Mitte Ostia, Cæsar,
Mitte: sed in magnâ legatum quære popinâ.
Invenies aliquo cum percussore jacentem,
Permixtum nautis, et furibus, ac fugitivis,
Inter carnifices, et fabros sandapilarum,
Et resupinati cessantia tympana Galli:
Æqua ibi libertas, communia pocula, lectus
Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.

Quid facias, talem sortitus, Pontice, servum?
Nempe in Lucanos, aut Tusca ergastula, mittas.
At vos, Trojugenæ, vobis ignoscitis, et quæ
Turpia cerdoni, Volesos Brutumque decebunt.
Quid, si nunquam adeo fœdis adeoque pudendis
Utimur exemplis, ut non pejora supersint?
Consumtis opibus, vocem, Damasippe, locâsti
Sipario, clamosum ageres ut Phasma Catulli.
Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
Judice me, dignus verâ cruce. Nec tamen ipsi
Ignoscas populo: populi frons durior hujus,
Qui sedet, et spectat triscurria patriciorum,
Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
Mamercorum alapas. Quanti sua funera vendant,
Quid refert? vendunt, nullo cogente Nerone,
[Nec dubitant celsi prætoris vendere ludis.]
Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone:
Quid satius? Mortem sic quisquam exhorruit, ut sit
Zelotypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen, citharœdo Principe, mimus
Nobilis. Hæc ultra, quid erit nisi ludus? Et illud
Dedecus Urbis habes; nec mirmillonis in armis,
Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce supinâ;
[Damnat enim tales habitus; sed damnat, et odit.]
Nec galeâ faciem abscondit: movet ecce tridentem,
Postquam libratâ pendentia retia dextrâ
Nequidquam effudit, nudum ad spectacula vultum
Erigit, et totâ fugit agnoscendus arenâ.
Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum se
Porrigat, et longo jactetur spira galero.
Ergo ignominiam graviorem pertulit omni
Vulnere, cum Graccho jussus pugnare secutor.
Libera si dentur populo suffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni;
Cujus supplicio non debuit una parari
Simia, nec serpens unus, nec culeus unus?
Par Agamemnonidæ crimen; sed causa facit rem

Dissimilem: quippe ille, Deis auctoribus, ultor
Patris erat cæsi media inter pocula: sed nec
Electræ jugulo se polluit, aut Spartani
Sanguine conjugii; nullis aconita propinquis
Miscuit; in scenâ nunquam cantavit Orestes;
Troïca non scripsit. Quid enim Verginius armis
Debuit ulcisci magis, aut, cum Vindice, Galba?
Quid Nero tam sævâ crudâque tyrannide fecit?
Hæc opera, atque hæ sunt generosi principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita saltu
Prostitui, Graiæque apium meruisse coronæ.
Majorum effigies habeant insignia vocis:
Ante pedes Domitî longum tu pone Thyestæ
Syrma vel Antigonæ, seu personam Menalippes;
Et de marmoreo citharam suspende colosso.
Quid, Catilina, tuis natalibus, atque Cethegi,
Inveniet quisquam sublimius? arma tamen vos
Nocturna, et flammas domibus templisque parâstis,
Ut Brachatorum pueri, Senonumque minores,
Ausi, quod liceat tunicâ punire molestâ.
Sed vigilat consul, vexillaque vestra coërcet.
Hic novus Arpinas, ignobilis, et modo Romæ
Municipalis eques, galeatum ponit ubique
Præsidium attonitis, et in omni gente laborat.
Tantum igitur, muros intra, toga contulit illi
Nominis et tituli, quantum non Leucade, quantum
Thessaliæ campis, Octavius abstulit udo
Cædibus assiduis gladio: sed Roma parentem,
Roma Patrem Patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volscorum in monte solebat
Poscere mercedes alieno lassus aratro:
Nodosam post hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigrâ muniret castra dolabrâ.
Hic tamen et Cimbros, et summa pericula rerum
Excipit, et solus trepidantem protegit Urbem.
Atque ideo, postquam ad Cimbros stragemque volabant,

Qui nunquam attigerant majora cadavera, corvi,
Nobilis ornatur lauro collega secundâ.
Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt
Nomina: pro totis legionibus hi tamen, et pro
Omnibus auxiliis, atque omni pube Latinâ,
Sufficiunt Dîs infernis, Terræque parenti:
Pluris enim Decii, quam quæ servantur ab illis.
Ancillâ natus trabeam et diadema Quirini,
Et fasces meruit, regum ultimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum claustra tyrannis
Exsulibus juvenes ipsius consulis, et quos
Magnum aliquid dubiâ pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mucius, et quæ
Imperii fines Tiberinum virgo natavit.
Occulta ad Patres produxit crimina servus,
Matronis lugendus: at illos verbera justis
Afficiunt pœnis, et legum prima securis.
  Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacidæ similis, Vulcaniaque arma capessas,
Quam te Thersitæ similem producat Achilles.
Et tamen, ut longe repetas, longeque revolvas
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
Majorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

SATIRA IX.

Scire velim, quare toties mihi, Nævole, tristis
Occurras fronte obductâ, ceu Marsya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
Ravola, dum Rhodopes udâ terit inguina barbâ?
Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo.
Non erat hac facie miserabilior Crepereius
Pollio, qui, triplicem usuram præstare paratus,
Circuit, et fatuos non invenit. Unde repente
Tot rugæ? certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conviva joco mordente facetus,

Et salibus vehemens intra pomœria natis.
Omnia nunc contra: vultus gravis, horrida siccæ
Silva comæ, nullus totâ nitor in cute, qualem
Bruttia præstabat calidi tibi fascia visci:
Sed, fruticante pilo, neglecta et squalida crura.
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olimque domestica febris?
Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas et gaudia: sumit utrumque
Inde habitum facies. Igitur flexisse videris
Propositum, et vitæ contrarius ire priori.
Nuper enim (ut repeto) fanum Isidis, et Ganymeden,
Pacis, et advectæ secreta palatia Matris,
Et Cererem, (nam quo non prostat femina templo?)
Notior Aufidio mœchus, celebrare solebas,
Quodque taces, ipsos etiam inclinare maritos.
  Utile et hoc multis vitæ genus: at mihi nullum
Inde operæ pretium. Pingues aliquando lacernas,
Munimenta togæ, duri crassique coloris,
Et male percussas textoris pectine Galli
Accipimus, tenue argentum, venæque secundæ.
Fata regunt homines: fatum est et partibus illis,
Quas sinus abscondit: nam, si tibi sidera cessant,
Nil faciet longi mensura incognita nervi,
Quamvis te nudum spumanti Virro labello
Viderit, et blandæ assidue densæque tabellæ
Sollicitent: αυτος γαρ εφελκεται ανδρα κιναιδος.
Quod tamen ulterius monstrum, quam mollis avarus?
Hæc tribui; deinde illa dedi: mox plura tulisti.
Computat, ac cevet. Ponatur calculus; adsint
Cum tabulâ pueri: numera sestertia quinque
Omnibus in rebus: numerentur deinde labores.
An facile et pronum est agere intra viscera penem
Legitimum, atque illic hesternæ occurrere cœnæ?
Servus erit minus ille miser, qui foderit agrum,
Quam dominum. Sed tu sane tenerum et puerum te,
Et pulchrum, et dignum cyatho cœloque putabas.
Vos humili asseculæ, vos indulgebitis unquam

Cultori, jam nec morbo donare parati?
En, cui tu viridem umbellam, cui succina mittas
Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
Incipit, et, stratâ positus longâque cathedrâ,
Munera femineis tractas secreta Calendis.
Dic, passer, cui tot montes, tot prædia servas
Appula, tot milvos intra tua pascua lassos?
Te Trifolinus ager fecundis vitibus implet,
Suspectumque jugum Cumis, et Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia musto?
Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
Jugeribus paucis? meliusne hic rusticus infans,
Cum matre, et casulis, et collusore catello,
Cymbala pulsantis legatum fiet amici?
Improbus es, cum poscis, ais: sed pensio clamat,
Posce: sed appellat puer unicus, ut Polyphemi
Lata acies, per quam sollers evasit Ulysses.
Alter emendus erit: namque hic non sufficit: ambo
Pascendi: quid agam, brumâ spirante? quid, oro,
Quid dicam scapulis puerorum Aquilone Decembri,
Et pedibus? durate, atque exspectate cicadas?
  Verum, ut dissimules, ut mittas cætera, quanto
Metiris pretio, quod, ni tibi deditus essem
Devotusque cliens, uxor tua virgo maneret?
Scis certe, quibus ista modis, quam sæpe rogâris,
Et quæ pollicitus. Fugientem sæpe puellam
Amplexu rapui: tabulas quoque ruperat, et jam
Signabat: totâ vix hoc ego nocte redemi,
Te plorante foris. Testis mihi lectulus, et tu,
Ad quem pervenit lecti sonus, et dominæ vox.
Instabile, ac dirimi cœptum, et jam pæne solutum
Conjugium in multis domibus servavit adulter!
Quo te circumagas? quæ prima, aut ultima ponas?
Nullum ergo meritum est, ingrate ac perfide, nullum,
Quod tibi filiolus, vel filia, nascitur ex me?
Tollis enim, et [libris] Actorum spargere gaudes
Argumenta viri. Foribus suspende coronas,
Jam pater es: dedimus, quod famæ opponere possis:

Jura parentis habes; propter me scriberis hæres;
Legatum omne capis, nec non et dulce caducum.
Commoda præterea jungentur multa caducis,
Si numerum, si tres implevero. Justa doloris,
Nævole, causa tui: contra tamen ille quid affert?
Negligit, atque alium bipedem sibi quærit asellum.
  Hæc soli commissa tibi celare memento,
Et tacitus nostras intra te fige querelas.
Nam res mortifera est inimicus pumice levis.
Qui modo secretum commiserat, ardet, et odit,
Tamquam prodiderim, quidquid scio: sumere ferrum,
Fuste aperire caput, candelam apponere valvis,
Non dubitat: nec contemnas, aut despicias, quod
His opibus nunquam cara est annona veneni.
Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.
  "O Corydon! Corydon!" secretum divitis ullum
Esse putas? servi ut taceant, jumenta loquentur,
Et canis, et postes, et marmora. Claude fenestras;
Vela tegant rimas; junge ostia; tollite lumen
E medio; taceant omnes; prope nemo recumbat:
Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
Proximus ante diem caupo sciet: audiet et quæ
Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
Carptores: quod enim dubitant componere crimen
In dominos, quoties rumoribus ulciscuntur
Baltea? Nec deerit, qui te per compita quærat
Nolentem, et miseram vinosus inebriet aurem.
Illos ergo roges, quidquid paulo ante petebas
A nobis: taceant illi: sed prodere malunt
Arcanum, quam surrepti potare Falerni,
Pro populo faciens quantum Saufeia bibebat.
Vivendum recte est, cum propter plurima, tum his
Præcipue causis, ut linguas mancipiorum
Contemnas: nam lingua mali pars pessima servi.
Deterior tamen hic, qui liber non erit, illis,
Quorum animas et farre suo custodit, et ære.
  [Idcirco ut possim linguam contemnere servi,]
Utile consilium modo, sed commune, dedisti:

Nunc mihi quid suades, post damnum temporis, et spes
Deceptas? Festinat enim decurrere velox
Flosculus, angustæ miseræque brevissima vitæ
Portio: dum bibimus, dum serta, unguenta, puellas
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.
 Ne trepida: nunquam pathicus tibi deerit amicus,
Stantibus et salvis his collibus; undique ad illos
Convenient, et carpentis et navibus, omnes
Qui digito scalpunt uno caput. Altera major
Spes superest: tu tantum erucis imprime dentem.
 Hæc exempla para felicibus: at mea Clotho
Et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.
O parvi, nostrique Lares, quos thure minuto,
Aut farre, et tenui soleo exorare coronâ,
Quando ego figam aliquid, quo sit mihi tuta senectus
A tegete et baculo? viginti millia fenus
Pignoribus positis, argenti vascula puri,
Sed quæ Fabricius censor notet, et duo fortes
De grege Mœsorum, qui me cervice locatâ
Securum jubeant clamoso insistere Circo?
Sit mihi præterea curvus cælator, et alter,
Qui multas facies fingat cito: sufficiunt hæc,
Quando ego pauper ero: votum miserabile, nec spes
His saltem: nam, cum pro me Fortuna rogatur,
Affixit ceras illâ de nave petitas,
Quæ Siculos cantus effugit remige surdo.

LIBER QUARTUS.

SATIRA X.

Omnibus in terris, quæ sunt a Gadibus usque
Auroram et Gangen, pauci dignoscere possunt
Vera bona, atque illis multum diversa, remotâ
Erroris nebulâ. Quid enim ratione timemus,
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te
Conatûs non pœniteat, votique peracti?
Evertêre domos totas, optantibus ipsis,
Dî faciles. Nocitura togâ, nocitura petuntur
Militiâ: torrens dicendi copia multis,
Et sua mortifera est facundia: viribus ille
Confisus periit, admirandisque lacertis.
Sed plures nimiâ congesta pecunia curâ
Strangulat, et cuncta exsuperans patrimonia census,
Quanto delphinis balæna Britannica major.
Temporibus diris igitur, jussuque Neronis,
Longinum, et magnos Senecæ prædivitis hortos
Clausit, et egregias Lateranorum obsidet ædes
Tota cohors: rarus venit in cœnacula miles.
Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumque timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram:
Cantabit vacuus coram latrone viator.
Prima fere vota, et cunctis notissima templis
Divitiæ, crescant ut opes, ut maxima toto
Nostra sit arca foro. Sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus: tunc illa time, cum pocula sumes
Gemmata, et lato Setinum ardebit in auro.
Jamne igitur laudas, quod de sapientibus alter

Ridebat, quoties de limine moverat unum
Protuleratque pedem; flebat contrarius auctor?
Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni:
Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor.
Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus, quamquam non essent urbibus illis
Prætexta, et trabeæ, fasces, lectica, tribunal.
Quid, si vidisset prætorem curribus altis
Exstantem, et medio sublimem in pulvere Circi
In tunicâ Jovis, et pictæ Sarrana ferentem
Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla?
Quippe tenet sudans hanc publicus, et (sibi consul
Ne placeat) curru servus portatur eodem.
Da nunc et volucrem, sceptro quæ surgit eburno,
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis officia, et niveos ad frena Quirites,
Defossa in loculis quos sportula fecit amicos.
Tunc quoque materiam risûs invenit ad omnes
Occursus hominum, cujus prudentia monstrat,
Summos posse viros, et magna exempla daturos,
Vervecum in patriâ crassoque sub aëre nasci.
Ridebat curas, nec non et gaudia vulgi,
Interdum et lacrymas, cum Fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumque ostenderet unguem.
Ergo supervacua hæc, aut perniciosa, petuntur,
Propter quæ fas est genua incerare Deorum.
Quosdam præcipitat subjecta potentia magnæ
Invidiæ; mergit longa atque insignis honorum
Pagina; descendunt statuæ, restemque sequuntur.
Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
Cædit, et immeritis franguntur crura caballis.
Jam stridunt ignes, jam follibus atque caminis
Ardet adoratum populo caput, et crepat ingens
Sejanus: deinde ex facie toto orbe secundâ
Fiunt urceoli, pelves, sartago, patellæ.
Pone domi lauros, duc in Capitolio magnum
Cretatumque bovem: Sejanus ducitur unco

Spectandus: gaudent omnes: quæ labra! quis illi
Vultus erat! nunquam, si quid mihi credis, amavi
Hunc hominem: sed quo cecidit sub crimine? quisnam
Delator? quibus indiciis, quo teste, probavit?
Nil horum: verbosa et grandis epistola venit
A Capreis. Bene habet: nil plus interrogo. Sed quid
Turba Remi? Sequitur Fortunam, ut semper, et odit
Damnatos. Idem populus, si Nursia Tusco
Favisset, si oppressa foret secura senectus
Principis, hac ipsâ Sejanum diceret horâ
Augustum. Jam pridem, ex quo suffragia nulli
Vendimus, effudit curas: nam qui dabat olim
Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
Continet, atque duas tantum res anxius optat,
Panem et Circenses. Perituros audio multos.
Nil dubium: magna est fornacula: pallidulus mî
Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram.
Quam timeo, victus ne pœnas exigat Ajax,
Ut male defensus! curramus præcipites, et,
Dum jacet in ripâ, calcemus Cæsaris hostem.
Sed videant servi, ne quis neget, et pavidum in jus
Cervice obstrictâ dominum trahat. Hi sermones
Tunc de Sejano, secreta hæc murmura vulgi.
Visne salutari, sicut Sejanus? habere
Tantumdem, atque illi summas donare curulea?
Illum exercitibus præponere? tutor haberi
Principis angustâ Caprearum in rupe sedentis
Cum grege Chaldæo? vis certe pila, cohortes,
Egregios equites, et castra domestica? quidni
Hæc cupias? et, qui nolunt occidere quemquam,
Posse volunt. Sed quæ præclara et prospera tanti,
Ut rebus lætis par sit mensura malorum?
Hujus, qui trahitur, prætextam sumere mavis,
An Fidenarum Gabiorumque esse potestas,
Et de mensurâ jus dicere, vasa minora
Frangere, pannosus vacuis ædilis Ulubris?
Ergo quid optandum foret, ignorâsse fateris

Sejanum: nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, unde altior esset
Casus, et impulsæ præceps immane ruinæ.
Quid Crassos, quid Pompeios, evertit? et illum,
Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nullâ non arte petitus,
Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris sine cæde et vulnere pauci
Descendunt reges, et siccâ morte tyranni.
Eloquium ac famam Demosthenis aut Ciceronis
Incipit optare, et totis Quinquatribus optat,
Quisquis adhuc uno partam colit asse Minervam,
Quem sequitur custos angustæ vernula capsæ.
Eloquio sed uterque perit orator: utrumque
Largus et exundans leto dedit ingenii fons.
Ingenio manus est et cervix cæsa; nec unquam
Sanguine causidici maduerunt Rostra pusilli.
"O fortunatam natam me consule Romam!"
Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset. Ridenda poëmata malo,
Quam te conspicuæ, divina Philippica, famæ,
Volveris a primâ quæ proxima. Sævus et illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, et pleni moderantem frena theatri.
Dis ille adversis genitus, fatoque sinistro,
Quem pater, ardentis massæ fuligine lippus,
A carbone et forcipibus, gladiosque parante
Incude, et luteo Vulcano, ad rhetora misit.
Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis
Lorica, et fractâ de casside buccula pendens,
Et curtum temone jugum, victæque triremis
Aplustre, et summo tristis captivus in arcu,
Humanis majora bonis creduntur: ad hæc se
Romanus Graiusque ac barbarus endoperator
Erexit: causas discriminis atque laboris
Inde habuit. Tanto major famæ sitis est, quam
Virtutis: quis enim virtutem amplectitur ipsam,

Præmia si tollas? Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, et laudis titulique cupido
Hæsuri saxis cinerum custodibus; ad quæ
Discutienda valent sterilis mala robora ficûs:
Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
Expende Hannibalem: quot libras in duce summo
Invenies? Hic est, quem non capit Africa Mauro
Percussa Oceano, Niloque admota tepenti,
Rursus ad Æthiopum populos, altosque elephantos.
Additur imperiis Hispania: Pyrenæum
Transilit: opposuit natura Alpemque nivemque:
Diducit scopulos, et montem rumpit aceto.
Jam tenet Italiam: tamen ultra pergere tendit:
Actum, inquit, nihil est, nisi Pœno milite portas
Frangimus, et mediâ vexillum pono Suburâ.
O qualis facies, et quali digna tabellâ,
Cum Gætula ducem portaret bellua luscum!
Exitus ergo quis est? O gloria! vincitur idem
Nempe, et in exsilium præceps fugit; atque ibi, magnus
Mirandusque cliens, sedet ad prætoria regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miscuit olim,
Non gladii, non saxa dabunt, nec tela; sed ille,
Cannarum vindex, ac tanti sanguinis ultor,
Annulus. I, demens, et sævas curre per Alpes,
Ut pueris placeas, et declamatio fias!
Unus Pellæo juveni non sufficit orbis:
Æstuat infelix angusto limite mundi,
Ut Gyaræ clausus scopulis, parvâque Seripho.
Cum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur,
Quantula sint hominum corpuscula. Creditur olim
Velificatus Athos, et quidquid Græcia mendax
Audet in historiâ: constratum classibus îsdem,
Suppositumque rotis solidum mare: credimus altos
Defecisse amnes, epotaque flumina, Medo
Prandente, et madidis cantat quæ Sostratus alis.

Ille tamen qualis rediit, Salamine relictâ,
In Corum atque Eurum solitus sævire flagellis
Barbarus, Æolio nunquam hoc in carcere passos,
Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigæum?
Mitius id sane, quod non et stigmate dignum
Credidit: huic quisquam vellet servire Deorum?
Sed qualis rediit? Nempe unâ nave, cruentis
Fluctibus, ac tardâ per densa cadavera prorâ.
Has, toties optata, exegit gloria pœnas.
  Da spatium vitæ, multos da, Jupiter, annos!
Hoc recto vultu solum, hoc et pallidus optas.
Sed quam continuis et quantis longa senectus
Plena malis! deformem et tetrum ante omnia vultum,
Dissimilemque sui, deformem pro cute pellem,
Pendentesque genas, et tales adspice rugas,
Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
In vetulâ scalpit jam mater simia buccâ.
Plurima sunt juvenum discrimina: pulchrior ille
Hoc, atque ille alio; multum hic robustior illo.
Una senum facies, cum voce trementia membra,
Et jam leve caput, madidique infantia nasi.
Frangendus misero gingivâ panis inermi:
Usque adeo gravis uxori, natisque sibique,
Ut captatori moveat fastidia Cosso.
Non eadem vini atque cibi, torpente palato,
Gaudia: nam coitûs jam longa oblivio; vel si
Coneris, jacet exiguus cum ramice nervus,
Et, quamvis totâ palpetur nocte, jacebit.
Anne aliquid sperare potest hæc inguinis ægri
Canities? quid, quod merito suspecta libido est,
Quæ Venerem affectat sine viribus? Adspice partis
Nunc damnum alterius: nam quæ cantante voluptas,
Sit licet eximius citharœdus, sitve Seleucus,
Et quibus auratâ mos est fulgere lacernâ?
Quid refert, magni sedeat quâ parte theatri,

Qui vix cornicines exaudiet, atque tubarum
Concentus? Clamore opus est, ut sentiat auris,
Quem dicat venisse puer, quot nuntiet horas.
Præterea minimus gelido jam in corpore sanguis
Febre calet solâ; circumsilit agmine facto
Morborum omne genus: quorum si nomina quæras,
Promtius expediam, quot amaverit Hippia mœchos,
Quot Themison ægros auctumno occiderit uno,
Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
Pupillos, quot longa viros exsorbeat uno
Maura die, quot discipulos inclinet Hamillus;
Percurram citius, quot villas possideat nunc,
Quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxâ debilis; ambos
Perdidit ille oculos, et luscis invidet; hujus
Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis.
Ipse ad conspectum cœnæ diducere rictum
Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater jejuna. Sed omni
Membrorum damno major dementia, quæ nec
Nomina servorum, nec vultum agnoscit amici,
Cum quo præteritâ cœnavit nocte; nec illos,
Quos genuit, quos eduxit: nam codice sævo
Hæredes vetat esse suos; bona tota feruntur
Ad Phialen: tantum artificis valet halitus oris,
Quod steterat multis in carcere fornicis annis.
Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
Funera natorum, rogus adspiciendus amatæ
Conjugis, et fratris, plenæque sororibus urnæ.
Hæc data pœna diu viventibus, ut renovatâ
Semper clade domûs, multis in luctibus, inque
Perpetuo mœrore, et nigrâ veste senescant.
Rex Pylius, magno si quidquam credis Homero,
Exemplum vitæ fuit a cornice secundæ.
Felix nimirum, qui tot per sæcula mortem
Distulit, atque suos jam dextrâ computat annos,
Quique novum toties mustum bibit! Oro, parumper

Attendas, quantum de legibus ipse queratur
Fatorum, et nimio de stamine, cum videt acris
Antilochi barbam ardentem; cum quærit ab omni,
Quisquis adest socius, cur hæc in tempora duret?
Quod facinus dignum tam longo admiserit ævo?
Hæc eadem Peleus, raptum cum luget Achillem,
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Trojâ, Priamus venisset ad umbras
Assaraci magnis sollennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter
Iliadum lacrymas, ut primos edere planctus
Cassandra inciperet, scissâque Polyxena pallâ,
Si foret exstinctus diverso tempore, quo non
Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit
Eversa, et flammis Asiam ferroque cadentem.
Tunc miles tremulus positâ tulit arma tiarâ,
Et ruit ante aram summi Jovis, ut vetulus bos,
Qui domini cultris tenue et miserabile collum
Præbet, ab ingrato jam fastiditus aratro.
Exitus ille utcumque hominis: sed torva canino
Latravit rictu, quæ post hunc vixerat, uxor.
Festino ad nostros, et regem transeo Ponti,
Et Crœsum, quem vox justi facunda Solonis
Respicere ad longæ jussit spatia ultima vitæ.
Exsilium et carcer, Minturnarumque paludes,
Et mendicatus victâ Carthagine panis,
Hinc causas habuêre. Quid illo cive tulisset
Natura in terris, quid Roma, beatius unquam,
Si, circumducto captivorum agmine, et omni
Bellorum pompâ, animam exhalâsset opimam,
Cum de Teutonico vellet descendere curru?
Provida Pompeio dederat Campania febres
Optandas: sed multæ urbes, et publica vota,
Vicerunt: igitur Fortuna ipsius et Urbis
Servatum victo caput abstulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hac pœnâ caruit, ceciditque Cethegus
Integer, et jacuit Catilina cadavere toto.

H

Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater,
Usque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
Corripias? pulchrâ gaudet Latona Dianâ.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit: cuperet Rutilæ Virginia gibbum
Accipere, atque suam Rutilæ dare. Filius autem
Corporis egregii miseros trepidosque parentes
Semper habet. Rara est adeo concordia formæ
Atque pudicitiæ! Sanctos licet horrida mores
Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinos;
Præterea castum ingenium, vultumque modesto
Sanguine ferventem tribuat Natura benignâ
Larga manu; (quid enim puero conferre potest plus,
Custode et curâ Natura potentior omni?)
Non licet esse viris: nam prodiga corruptoris
Improbitas ipsos audet tentare parentes.
Tanta in muneribus fiducia! Nullus ephebum
Deformem sævâ castravit in arce tyrannus:
Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
Strumosum, atque utero pariter gibboque tumentem.
I nunc, et juvenis specie lætare tui! quem
Majora exspectant discrimina? fiet adulter
Publicus, et pœnas metuet, quascumque [mariti
Exigere irati:] nec erit felicior astro
Martis, ut in laqueos nunquam incidat: exigit autem
Interdum ille dolor plus, quam lex ulla dolori
Concessit: necat hic ferro; secat ille cruentis
Verberibus; quosdam mœchos et mugilis intrat.
Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter
Matronæ: mox, cum dederit Servilia nummos,
Fiet et illius, quam non amat: exuet omnem
Corporis ornatum: quid enim ulla negaverit udis
Inguinibus, sive est hæc Oppia, sive Catulla?
Deterior totos habet illic femina mores.
Sed casto quid forma nocet? Quid profuit immo
Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti?
Erubuit nempe hæc, ceu fastidita, repulsâ.

Nec Sthenebœa minus, quam Cressa, excanduit; et se
Concussêre ambæ. Mulier sævissima tunc est,
Cum stimulos odio pudor admovet. Elige, quidnam
Suadendum esse putes, cui nubere Cæsaris uxor
Destinat? Optimus hic, et formosissimus idem
Gentis patriciæ, rapitur miser, exstinguendus
Messalinæ oculis: dudum sedet illa parato
Flammeolo; Tyriusque palam genialis in hortis
Sternitur; et ritu decies centena dabuntur
Antiquo; veniet cum signatoribus auspex.
Hæc tu secreta, et paucis commissa, putabas?
Non, nisi legitime, vult nubere: quid placeat, dic:
Ni parere velis, pereundum erit ante lucernas:
Si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res,
Nota Urbi et populo, contingat Principis aures.
Dedecus ille domûs sciet ultimus: interea tu
Obsequere imperio, si tanti vita dierum
Paucorum. Quidquid melius leviusque putâris,
Præbenda est gladio pulchra hæc et candida cervix.
Nil ergo optabunt homines? Si consilium vis,
Permittes ipsis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris.
Nam, pro jucundis, aptissima quæque dabunt Dî.
Carior est illis homo, quam sibi. Nos, animorum
Impulsu, et cæcâ magnâque cupidine ducti,
Conjugium petimus, partumque uxoris: at illis
Notum, qui pueri, qualisque futura sit uxor.
Ut tamen et poscas aliquid, voveasque sacellis
Exta, et candiduli divina tomacula porci;
Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
Fortem posce animum, mortis terrore carentem,
Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoscumque labores,
Nesciat irasci, cupiat nihil, et potiores
Herculis ærumnas credat, sævosque labores,
Et Venere et cœnis et plumâ Sardanapali.
Monstro, quod ipse tibi possis dare: semita certe

Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
Nullum numen habes, si sit prudentia; nos te
Nos facimus, Fortuna, Deam, cœloque locamus.

SATIRA XI.

Atticus eximie si cœnat, lautus habetur;
Si Rutilus, demens: quid enim majore cachinno
Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? Omnis
Convictus, thermæ, stationes, omne theatrum,
De Rutilo: nam dum valida ac juvenilia membra
Sufficiunt galeæ, dumque ardent sanguine, fertur,
Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,
Scripturus leges et regia verba lanistæ.
Multos porro vides, quos, sæpe elusus, ad ipsum
Creditor introitum solet exspectare macelli,
Et quibus in solo vivendi causa palato est.
Egregius cœnat meliusque miserrimus horum,
Et cito casurus, jam perlucente ruinâ.
Interea gustûs elementa per omnia quærunt,
Nunquam animo pretiis obstantibus: interius si
Attendas, magis illa juvant, quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile est perituram arcessere summam,
Lancibus oppositis, vel matris imagine fractâ,
Et quadringentis nummis condire gulosum
Fictile: sic veniunt ad miscellanea ludi.
Refert ergo, quis hæc eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria est; in Ventidio laudabile nomen
Sumit, et a censu famam trahit. Illum ego jure
Despiciam, qui scit quanto sublimior Atlas
Omnibus in Libyâ sit montibus; hic tamen idem
Ignoret, quantum ferratâ distet ab arcâ
Sacculus. E cœlo descendit Γνωθι σεαυτον,
Figendum, et memori tractandum pectore, sive
Conjugium quæras, vel sacri in parte senatûs

Esse velis (nec enim loricam poscit Achillis
Thersites, in quâ se traducebat Ulysses);
Ancipitem seu tu magno discrimine causam
Protegere affectas; te consule, dic tibi, qui sis,
Orator vehemens, an Curtius et Matho buccæ.
Noscenda est mensura sui, spectandaque rebus
In summis minimisque; etiam cum piscis emetur,
Ne mullum cupias, cum sit tibi gobio tantum
In loculis: quis enim te, deficiente crumenâ,
Et crescente gulâ, manet exitus; ære paterno,
Ac rebus mersis in ventrem, fenoris atque
Argenti gravis, et pecorum, agrorumque capacem?
Talibus a dominis, post cuncta, novissimus exit
Annulus, et digito mendicat Pollio nudo.
Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
Luxuriæ; sed morte magis metuenda senectus.
Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis, consumitur: inde ubi paulum,
Nescio quid, superest, et pallet fenoris auctor,
Qui vertêre solum, Baias, et ad ostrea currunt.
Cedere namque foro jam non est deterius, quam
Esquilias a ferventi migrare Suburâ.
Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
Mœstitia est, caruisse anno Circensibus uno.
Sanguinis in facie non hæret gutta: morantur
Pauci ridiculum effugientem ex Urbe pudorem.
Experiêre hodie, numquid pulcherrima dictu,
Persice, non præstem vitâ vel moribus, et re;
Sed laudem siliquas occultus ganeo; pultes
Coram aliis dictem puero, sed in aure placentas.
Nam cum sis conviva mihi promissus, habebis
Euandrum, venies Tirynthius, aut minor illo
Hospes, et ipse tamen contingens sanguine cœlum:
Alter aquis, alter flammis, ad sidera missus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguissimus agro
Hædulus, et toto grege mollior, inscius herbæ,
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,

Qui plus lactis habet, quam sanguinis; et montani
Asparagi, posito quos legit villica fuso.
Grandia præterea, tortoque calentia fœno
Ova adsunt ipsis cum matribus, et servatæ
Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvæ:
Signinum Syriumque pirum: de corbibus isdem
Æmula Picenis, et odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
Auctumnum, et crudi posuêre pericula succi.
Hæc olim nostri jam luxuriosa senatûs
Cœna fuit. Curius, parvo quæ legerat horto,
Ipse focis brevibus ponebat oluscula; quæ nunc
Squalidus in magnâ fastidit compede fossor,
Qui meminit, calidæ sapiat quid vulva popinæ.
Sicci terga suis, rarâ pendentia crate,
Moris erat quondam festis servare diebus,
Et natalicium cognatis ponere lardum,
Accedente novâ, si quam dabat hostia, carne.
Cognatorum aliquis, titulo ter consulis, atque
Castrorum imperiis et dictatoris honore
Functus, ad has epulas solito maturius ibat,
Erectum domito referens a monte ligonem.
Cum tremerent autem Fabios, durumque Catonem,
Et Scauros, et Fabricios, postremo severos
Censoris mores etiam collega timeret;
Nemo inter curas et seria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
Clarum Trojugenis factura ac nobile fulcrum;
Sed nudo latere, et parvis frons ærea lectis
Vile coronati caput ostendebat aselli,
Ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.
Tunc rudis, et Graias mirari nescius artes,
Urbibus eversis prædarum in parte reperta
Magnorum artificum frangebat pocula miles,
Ut phaleris gauderet equus, cælataque cassis
Romuleæ simulacra feræ mansuescere jussæ
Imperii fato, geminos sub rupe Quirinos,

Ac nudam effigiem clypeo venientis et hastâ,
Pendentisque Dei, perituro ostenderet hosti.
Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tusco farrata catino.
Omnia tunc, quibus invideas, si lividulus sis.
Templorum quoque majestas præsentior, et vox
Nocte fere mediâ, mediamque audita per Urbem,
Litore ab Oceani Gallis venientibus, et Dis
Officium vatis peragentibus, his monuit nos.
Hanc rebus Latiis curam præstare solebat
Fictilis, et nullo violatus Jupiter auro.
Illa domi natas, nostrâque ex arbore, mensas
Tempora viderunt: hos lignum stabat in usus,
Annosam si forte nucem dejecerat Eurus.
At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama sapit: putere videntur
Unguenta atque rosæ, latos nisi sustinet orbes
Grande ebur, et magno sublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, et Mauro obscurior Indus,
Et quos deposuit Nabatæo bellua saltu,
Jam nimios, capitique graves. Hinc surgit orexis,
Hinc stomacho bilis: nam pes argenteus illis,
Annulus in digito quod ferreus. Ergo superbum
Convivam caveo, qui me sibi comparat, et res
Despicit exiguas: adeo nulla uncia nobis
Est eboris, nec tessellæ, nec calculus ex hac
Materiâ: quin ipsa manubria cultellorum
Ossea: non tamen his ulla unquam opsonia fiunt
Rancidula, aut ideo pejor gallina secatur.
Sed nec structor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, et pygargus,
Et Scythicæ volucres, et phœnicopterus ingens,
Et Gætulus oryx, hebeti lautissima ferro
Cæditur, et totâ sonat ulmea cœna Suburâ.
Nec frustum capreæ subducere, nec latus Afræ

Novit avis noster tirunculus, ac rudis omni
Tempore, et exiguæ [frustis] imbutus ofellæ.
Plebeios calices, et paucis assibus emtos,
Porriget incultus puer, atque a frigore tutus:
Non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus
Quisquam erit, et magno: cum posces, posce Latine.
Idem habitus cunctis, tonsi, rectique capilli,
Atque hodie tantum propter convivia pexi.
Pastoris duri hic est filius, ille bubulci.
Suspirat longo non visam tempore matrem,
Et casulam et notos tristis desiderat hædos
Ingenui vultûs puer, ingenuique pudoris,
Quales esse decet, quos ardens purpura vestit:
Nec pugillares defert in balnea raucus
Testiculos, nec vellendas jam præbuit alas,
Crassa nec opposito pavidus tegit inguina gutto.
Hic tibi vina dabit, diffusa in montibus illis,
A quibus ipse venit, quorum sub vertice lusit:
Namque una atque eadem est vini patria, atque ministri.
Forsitan exspectes, ut Gaditana canoro
Incipiat prurire choro, plausuque probatæ
Ad terram tremulo descendant clune puellæ,
Irritamentum Veneris languentis, et acres
Divitis urticæ. Major tamen ista voluptas
Alterius sexûs: magis ille extenditur, et mox
Auribus atque oculis concepta urina movetur.
Non capit has nugas humilis domus: audiat ille
Testarum crepitus, cum verbis, nudum olido stans
Fornice mancipium quibus abstinet; ille fruatur
Vocibus obscœnis, omnique libidinis arte,
Qui Lacedæmonium pytismate lubricat orbem:
Namque ibi Fortunæ veniam damus. Alea turpis,
Turpe et adulterium mediocribus: hæc eadem illi
Omnia cum faciant, hilares nitidique vocantur.
Nostra dabunt alios hodie convivia ludos:
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis

Altisoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert, tales versus quâ voce legantur?
  Sed nunc dilatis averte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam cessare diem: non fenoris ulla
Mentio; nec, primâ si luce egressa, reverti
Nocte solet, tacito bilem tibi contrahat uxor,
Humida suspectis referens multicia rugis,
Vexatasque comas, et vultum auremque calentem.
Protinus ante meum, quidquid dolet, exue limen:
Pone domum, et servos, et quidquid frangitur illis,
Aut perit: ingratos, ante omnia, pone sodales.
  Interea Megalesiacæ spectacula mappæ
Idæum sollenne colunt, similisque triumpho
[Præda] caballorum prætor sedet, ac (mihi pace
Immensæ nimiæque licet si dicere plebis)
Totam hodie Romam Circus capit; et fragor aurem
Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
Nam, si deficeret, mœstam attonitamque videres
Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
Consulibus. Spectent juvenes, quos clamor, et audax
Sponsio, quos cultæ decet assedisse puellæ:
Spectent hoc nuptæ juxta recubante marito,
Quod pudeat narrâsse aliquem præsentibus ipsis.
Nostra bibat vernum contracta cuticula solem,
Effugiatque togam. Jam nunc in balnea, salvâ
Fronte, licet vadas, quamquam solida hora supersit
Ad sextam. Facere hoc non possis quinque diebus
Continuis, quia sunt talis quoque tædia vitæ
Magna. Voluptates commendat rarior usus.

SATIRA XII.

NATALI, Corvine, die mihi dulcior hæc lux,
Quâ festus promissa Deis animalia cæspes
Exspectat. Niveam Reginæ ducimus agnam;

Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maurâ.
Sed procul extensum petulans quatit hostia funem,
Tarpeio servata Jovi, frontemque coruscat;
Quippe ferox vitulus, templis maturus et aræ,
Spargendusque mero, quem jam pudet ubera matris
Ducere, qui vexat nascenti robora cornu.
Si res ampla domi, similisque affectibus esset,
Pinguior Hispullâ traheretur taurus, et ipsâ
Mole piger, nec finitimâ nutritus in herbâ;
Læta sed ostendens Clitumni pascua sanguis
Iret, et a grandi cervix ferienda ministro,
Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaque passi
Nuper, et incolumem sese mirantis amici.
Nam, præter pelagi casus, et fulguris ictum
Evasi, densæ cœlum abscondêre tenebræ
Nube unâ; subitusque antennas impulit ignis;
Cum se quisque illo percussum crederet, et mox
Attonitus nullum conferri posse putaret
Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
Talia, tam graviter, si quando poëtica surgit
Tempestas. Genus ecce aliud discriminis: audi,
Et miserere iterum, quamquam sint cætera sortis
Ejusdem: pars dira quidem, sed cognita multis,
Et quam votivâ testantur fana tabellâ
Plurima: pictores quis nescit ab Iside pasci?
Accidit et nostro similis fortuna Catullo.
Cum plenus fluctu medius foret alveus, et jam,
Alternum puppis latus evertentibus undis
Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem; decidere jactu
Cœpit cum ventis, imitatus castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno
Testiculi: adeo medicatum intelligit inguen.
Fundite, quæ mea sunt, dicebat, cuncta, Catullus,
Præcipitare volens etiam pulcherrima, vestem
Purpuream, teneris quoque Mæcenatibus aptam,
Atque alias, quarum generosi graminis ipsum
Infecit natura pecus, sed et egregius fons

Viribus occultis, et Bæticus adjuvat aër.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnæ cratera capacem,
Et dignum sitiente Pholo, vel conjuge Fusci.
Adde et bascaudas, et mille escaria, multum
Cælati, biberat quo callidus emtor Olynthi.
Sed quis nunc alius, quâ mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebusque salutem?
[Non propter vitam faciunt patrimonia quidam;
Sed, vitio cæci, propter patrimonia vivunt.]
Jactatur rerum utilium pars maxima: sed nec
Damna levant: tunc, adversis urgentibus, illuc
Recidit, ut malum ferro submitteret; ac se
Explicat angustum, discriminis ultima quando
Præsidia afferimus, navem factura minorem.
I nunc, et ventis animam committe, dolato
Confisus ligno, digitis a morte remotus
Quattuor, aut septem, si sit latissima tæda!
Mox cum reticulis, et pane, et ventre lagenæ,
Adspice sumendas in tempestate secures.
Sed postquam jacuit planum mare, tempora postquam
Prospera vectoris, fatumque valentius Euro,
Et pelago; postquam Parcæ meliora benignâ
Pensa manu ducunt hilares, et staminis albi
Lanificæ; modicâ nec multum fortior aurâ
Ventus adest; inopi miserabilis arte cucurrit
Vestibus extentis, et, quod superaverat unum,
Velo prora suo: jam deficientibus Austris,
Spes vitæ cum sole redit: tum gratus Iulo,
Atque novercali sedes prælata Lavino,
Conspicitur sublimis apex, cui candida nomen
Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile sumen,
Et nunquam visis triginta clara mamillis.
Tandem intrat positas inclusa per æquora moles,
Tyrrhenamque Pharon, porrectaque brachia rursum,
Quæ pelago occurrunt medio, longeque relinquunt
Italiam: non sic igitur mirabere portus,

Quos natura dedit: sed truncâ puppe magister
Interiora petit Baianæ pervia cymbæ
Tuti stagna sinûs. Gaudent ibi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.
Ite igitur, pueri, linguis animisque faventes,
Sertaque delubris, et farra imponite cultris,
Ac molles ornate focos, glebamque virentem:
Jam sequar; et, sacro (quod præstat) rite peracto,
Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
Accipiunt fragili simulacra nitentia cerâ.
Hîc nostrum placabo Jovem, Laribusque paternis
Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores.
Cuncta nitent: longos erexit janua ramos,
Et matutinis [operitur] festa lucernis.
Nec suspecta tibi sint hæc, Corvine. Catullus,
Pro cujus reditu tot pono altaria, parvos
Tres habet hæredes. Libet exspectare, quis ægram
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam sterili. Verum hæc nimia est impensa: coturnix
Nulla unquam pro patre cadet. Sentire calorem
Si cœpit locuples Gallita, et Paccius, orbi,
Legitime fixis vestitur tota tabellis
Porticus: exsistunt, qui promittant hecatomben;
Quâtenus hîc non sunt, nec venales elephanti,
Nec Latio, aut usquam nostro sub sidere talis
Bellua concipitur; sed, furvâ gente petita,
Arboribus Rutulis et Turni pascitur agro,
Cæsaris armentum, nulli servire paratum
Privato: siquidem Tyrio parere solebant
Hannibali, et nostris ducibus, regique Molosso,
Horum majores, ac dorso ferre cohortes,
Partem aliquam belli, et euntem in prœlia turrim.
Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Histrum
Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,
Et cadat ante lares Gallitæ, victima sola
Tantis digna Deis, et captatoribus horum.
Alter enim, si concedas mactare, vovebit

De grege servorum magna aut pulcherrima quæque
Corpora; vel pueris et frontibus ancillarum
Imponet vittas: et, si qua est nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hanc altaribus; etsi
Non sperat tragicæ furtiva piacula cervæ.
Laudo meum civem, nec comparo testamento
Mille rates: nam si Libitinam evaserit æger,
Delebit tabulas, inclusus carcere nassæ,
Post meritum sane mirandum, atque omnia soli
Forsan Pacuvio breviter dabit: ille superbus
Incedet victis rivalibus. Ergo vides, quam
Grande operæ pretium faciat jugulata Mycenis.
  Vivat Pacuvius, quæso, vel Nestora totum:
Possideat, quantum rapuit Nero: montibus aurum
Exæquet; nec amet quemquam, nec ametur ab ullo!

LIBER QUINTUS.

SATIRA XIII.

Exemplo quodcumque malo committitur, ipsi
Displicet auctori. Prima est hæc ultio, quod, se
Judice, nemo nocens absolvitur; improba quamvis
Gratia fallaci prætoris vicerit urnâ.
Quid sentire putas omnes, Calvine, recenti
De scelere, et fidei violatæ crimine? Sed nec
Tam tenuis census tibi contigit, ut mediocris
Jacturæ te mergat onus; nec rara videmus,
Quæ pateris: casus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, et e medio Fortunæ ductus acervo.
Ponamus nimios gemitus: flagrantior æquo
Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.

Tu quamvis levium minimam exiguamque malorum
Particulam vix ferre potes, spumantibus ardens
Visceribus, sacrum tibi quod non reddat amicus
Depositum. Stupet hæc, qui jam post terga reliquit
Sexaginta annos, Fonteio consule natus?
An nihil in melius tot rerum proficis usu?
Magna quidem, sacris quæ dat præcepta libellis
Victrix Fortunæ Sapientia. Ducimus autem
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec jactare jugum, vitâ didicêre magistrâ.
Quæ tam festa dies, ut cesset prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæsitum, et partos gladio vel pyxide nummos?
Rari quippe boni: numerus vix est totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili.
Nona ætas agitur, pejoraque sæcula ferri
Temporibus; quorum sceleri non invenit ipsa
Nomen, et a nullo posuit Natura metallo.
Nos hominum Divûmque fidem clamore ciemus,
Quanto Fæsidium laudat vocalis agentem
Sportula. Dic, senior bullâ dignissime, nescis,
Quas habeat Veneres aliena pecunia? nescis,
Quem tua simplicitas risum vulgo moveat, cum
Exigis a quoquam, ne pejeret, et putet ullis
Esse aliquod numen templis, aræque rubenti?
Quondam hoc indigenæ vivebant more, prius quam
Sumeret agrestem, posito diademate, falcem
Saturnus fugiens: tunc, cum virguncula Juno,
Et privatus adhuc Idæis Jupiter antris;
Nulla super nubes convivia Cœlicolarum,
Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
Ad cyathos, et jam siccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæâ nigra tabernâ.
Prandebat sibi quisque Deus; nec turba Deorum
Talis, ut est hodie; contentaque sidera paucis
Numinibus miserum urgebant Atlanta minori
Pondere: nondum aliquis sortitus triste profundi
Imperium, aut Siculâ torvus cum conjuge Pluton.

Nec rota, nec Furiæ, nec saxum, aut vulturis atri
Pœna; sed infernis hilares sine regibus umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis ævo.
Credebant hoc grande nefas, et morte piandum,
Si juvenis vetulo non assurrexerat, et si
Barbato cuicumque puer, licet ipse videret
Plura domi fraga, et majores glandis acervos.
Tam venerabile erat præcedere quattuor annis;
Primaque par adeo sacræ lanugo senectæ!
Nunc, si depositum non inficietur amicus,
Si reddat veterem, cum totâ ærugine, follem,
Prodigiosa fides, et Tuscis digna libellis,
Quæque coronatâ lustrari debeat agnâ.
Egregium sanctumque virum si cerno, bimembri
Hoc monstrum puero, aut miranti sub aratro
Piscibus inventis, et fetæ comparo mulæ,
Sollicitus, tamquam lapides effuderit imber,
Examenve apium longâ consederit uvâ
Culmine delubri; tamquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris et lactis vortice torrens.
  Intercepta decem quereris sestertia fraude
Sacrilegâ? quid si bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo? majorem tertius illâ
Summam, quam patulæ vix ceperat angulus arcæ?
Tam facile et pronum est superos contemnere testes,
Si mortalis idem nemo sciat! Adspice, quantâ
Voce neget! quæ sit ficti constantia vultûs!
Per Solis radios, Tarpeiaque fulmina, jurat,
Et Martis frameam, et Cirrhæi spicula vatis,
Per calamos venatricis pharetramque Puellæ,
Perque tuum, pater Ægæi Neptune, tridentem:
Addit et Herculeos arcus, hastamque Minervæ,
Quidquid habent telorum armamentaria cœli.
Si vero et pater est: Comedam, inquit, flebile nati
Sinciput elixi, Pharioque madentis aceto.
  Sunt, in Fortunæ qui casibus omnia ponant,
Et nullo credant mundum rectore moveri,
Naturâ volvente vices et lucis et anni;

Atque ideo intrepidi quæcumque altaria tangunt.
Est alius, metuens ne crimen pœna sequatur:
Hic putat esse Deos, et pejerat, atque ita secum:
  Decernat, quodcumque volet, de corpore nostro
Isis, et irato feriat mea lumina sistro,
Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego, nummos.
Et phthisis, et vomicæ putres, et dimidium crus
Sunt tanti? Pauper locupletem optare podagram
Ne dubitet Ladas, si non eget Anticyrâ, nec
Archigene: quid enim velocis gloria plantæ
Præstat, et esuriens Pisææ ramus olivæ?
Ut sit magna, tamen certe lenta ira Deorum est.
Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient? sed et exorabile Numen
Fortasse experiar: solet his ignoscere: multi
Committunt eadem diverso crimina fato:
Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema.
  Sic animum, diræ trepidum formidine culpæ,
[Confirmant:] tunc te sacra ad delubra vocantem
Præcedit, trahere immo ultro, ac vexare paratus.
Nam, cum magna malæ superest audacia causæ,
Creditur a multis fiducia. Mimum agit ille,
Urbani qualem fugitivus scurra Catulli:
Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
Vel potius, quantum Gradivus Homericus: Audis,
Jupiter, hæc, nec labra moves, cum mittere vocem
Debueras, vel marmoreus, vel aëneus? aut cur
In carbone tuo chartâ pia thura solutâ
Ponimus, et sectum vituli jecur, albaque porci
Omenta? ut video, nullum discrimen habendum est
Effigies inter vestras statuamque Vagelli.
  Accipe, quæ contra valeat solatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoïca dogmata legit,
A Cynicis tunicâ distantia; non Epicurum
Suspicit exigui lætum plantaribus horti.
Curentur dubii medicis majoribus ægri;
Tu venam vel discipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam detestabile factum

Ostendis, taceo; nec pugnis cædere pectus
Te veto, nec planâ faciem contundere palmâ;
Quandoquidem accepto claudenda est janua damno,
Et majore domûs gemitu, majore tumultu,
Planguntur nummi, quam funera! Nemo dolorem
Fingit in hoc casu, vestem deducere summam
Contentus, vexare oculos humore coacto.
Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.
Sed si cuncta vides simili fora plena querelâ;
Si, decies lectis diversâ parte tabellis,
Vana supervacui dicunt chirographa ligni,
Arguit ipsorum quos litera, gemmaque princeps
Sardonychum, loculis quæ custoditur eburnis;
Ten', o delicias! extra communia censes
Ponendum? quî tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli nati infelicibus ovis?
Rem pateris modicam, et mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos majora ad crimina. Confer
Conductum latronem, incendia sulfure cœpta,
Atque dolo, primos cum janua colligit ignes:
Confer et hos, veteris qui tollunt grandia templi
Pocula adorandæ robiginis, et populorum
Dona, vel antiquo positas a rege coronas.
Hæc ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus, qui
Radat inaurati femur Herculis, et faciem ipsam
Neptuni; qui bracteolam de Castore ducat.
An dubitet, solitus totum conflare Tonantem?
Confer et artifices mercatoremque veneni,
Et deducendum corio bovis in mare, cum quo
Clauditur adversis innoxia simia fatis.
Hæc quota pars scelerum, quæ custos Gallicus Urbis
Usque a lucifero, donec lux occidat, audit?
Humani generis mores tibi nôsse volenti
Sufficit una domus: paucos consume dies, et
Dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroë crasso majorem infante mamillam?

Cœrula quis stupuit Germani lumina, flavam
Cæsariem, et madido torquentem cornua cirro?
Nempe quod hæc illis natura est omnibus una.
Ad subitas Thracum volucres, nubemque sonoram,
Pygmæus parvis currit bellator in armis:
Mox impar hosti, raptusque per aëra curvis
Unguibus a sævâ fertur grue: si videas hoc
Gentibus in nostris, risu quatiare: sed illic,
Quamquam eadem assidue spectentur prœlia, ridet
Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.
  Nullane perjuri capitis, fraudisque nefandæ,
Pœna erit? Abreptum crede hunc graviore catenâ
Protinus, et nostro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio: manet illa tamen jactura; nec unquam
Depositum tibi sospes erit: sed corpore trunco
Invidiosa dabit minimus solatia sanguis.
At vindicta bonum vitâ jucundius ipsâ.
Nempe hòc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum, aut levibus, videas flagrantia causis.
Quantulacumque adeo est occasio, sufficit iræ.
Chrysippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcique senex vicinus Hymetto,
Qui partem acceptæ sæva inter vincla cicutæ
Accusatori nollet dare. Plurima felix
Paulatim vitia atque errores exuit omnes,
Prima docet rectum, Sapientia: quippe minuti
Semper et infirmi est animi exiguique voluptas
Ultio: continuo sic collige, quod vindictâ
Nemo magis gaudet, quam femina. Cur tamen hos tu
Evasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, et surdo verbere cædit,
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multo sævior illis,
Quas et Cædicius gravis invenit, et Rhadamanthus,
Nocte dieque suum gestare in pectore testem.
Spartano cuidam respondit Pythia vates,
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret

Depositum retinere, et fraudem jure tueri
Jurando: quærebat enim, quæ numinis esset
Mens, et an hoc illi facinus suaderet Apollo?
Reddidit ergo metu, non moribus; et tamen omnem
Vocem adyti dignam templo, veramque probavit,
Exstinctus totâ pariter cum prole domoque,
Et, quamvis longâ deductis gente, propinquis.
Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam, scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet. Cedo, si conata peregit?
Perpetua anxietas nec mensæ tempore cessat,
Faucibus ut morbo siccis, interque molares
Difficili crescente cibo; sed vina misellus
Exspuit: Albani veteris pretiosa senectus
Displicet: ostendas melius, densissima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte brevem si forte indulsit cura soporem,
Et toto versata toro jam membra quiescunt;
Continuo templum, et violati numinis aras,
Et (quod præcipuis mentem sudoribus urget)
Te videt in somnis: tua sacra et major imago
Humanâ turbat pavidum, cogitque fateri.
Hi sunt, qui trepidant, et ad omnia fulgura pallent,
Cum tonat: exanimes primo quoque murmure cœli;
Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed
Iratus cadat in terras, et judicet ignis.
Illa nihil nocuit? curâ graviore timetur
Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.
Præterea, lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpêre pati, missum ad sua corpora morbum
Infesto credunt a numine: saxa Deorum
Hæc et tela putant. Pecudem spondere sacello
Balantem, et Laribus cristam promittere galli,
Non audent: quid enim sperare nocentibus ægris
Concessum? vel quæ non dignior hostia vitâ?
Mobilis et varia est ferme natura malorum.
Cum scelus admittunt, superest constantia: quid fas,
Atque nefas, tandem incipiunt sentire, peractis

Criminibus: tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa et mutari nescia: nam quis
Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
Ejectum semel attritâ de fronte ruborem?
Quisnam hominum est, quem tu contentum videris uno
Flagitio? Dabit in laqueum vestigia noster
Perfidus, et nigri patietur carceris uncum,
Aut maris Ægæi rupem, scopulosque frequentes
Exsulibus magnis. Pœnâ gaudebis amarâ
Nominis invisi; tandemque fatebere lætus,
Nec surdum nec Tiresiam quemquam esse Deorum.

SATIRA XIV.

PLURIMA sunt, Fuscine, et famâ digna sinistrâ,
Et nitidis maculam hæsuram figentia rebus,
Quæ monstrant ipsi pueris traduntque parentes.
Si damnosa senem juvat alea, ludit et hæres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo.
Nec melius de se cuiquam sperare propinquo
Concedet juvenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, et eodem jure natantes
Mergere ficedulas didicit, nebulone parente,
Et canâ monstrante gulâ. Cum septimus annus
Transierit puero, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoveas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, et a magnâ non degenerare culinâ.
Mitem animum, et mores modicis erroribus æquos,
Præcipit, atque animas servorum et corpora nostrâ
Materiâ constare putat, paribusque elementis;
An sævire docet, Rutilus? qui gaudet acerbo
Plagarum strepitu, et nullam Sirena flagellis
Comparat, Antiphates trepidi laris, ac Polyphemus;
Tum felix, quoties aliquis, tortore vocato,
Uritur ardenti, duo propter lintea, ferro.

Quid suadet juveni lætus stridore catenæ,
Quem mire afficiunt inscripta ergastula, carcer
Rusticus? Exspectas, ut non sit adultera Largæ
Filia, quæ nunquam maternos dicere mœchos
Tam cito, nec tanto poterit contexere cursu,
Ut non ter decies respiret? Conscia matri
Virgo fuit: ceras nunc, hac dictante, pusillas
Implet, et ad mœchos dat eisdem ferre cinædis.
Sic natura jubet: velocius et citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Cum subeunt animos auctoribus. Unus et alter
Forsitan hæc spernant juvenes, quibus arte benignâ,
Et meliore luto, finxit præcordia Titan:
Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt,
Et monstrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abstineas igitur damnandis: hujus enim vel
Una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis
Turpibus ac pravis omnes sumus; et Catilinam
Quocumque in populo videas, quocumque sub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam.
Nil dictu fœdum visuque hæc limina tangat,
Intra quæ puer est: procul hinc, procul inde puellæ
Lenonum, et cantus pernoctantis parasiti.
Maxima debetur puero reverentia: si quid
Turpe paras, ne tu pueri contemseris annos:
Sed peccaturo obstet tibi filius infans:
Nam, si quid dignum censoris fecerit irâ
Quandoque, et similem tibi se non corpore tantum,
Nec vultu dederit, morum quoque filius, et qui
Omnia deterius tua per vestigia peccet,
Corripies nimirum, et castigabis acerbo
Clamore, ac post hæc tabulas mutare parabis.
Unde tibi frontem libertatemque parentis,
Cum facias pejora senex, vacuumque cerebro
Jam pridem caput hoc ventosa cucurbita quærat?
Hospite venturo, cessabit nemo tuorum.

Verre pavimentum; nitidas ostende columnas;
Arida cum totâ descendat aranea telâ;
Hic leve argentum, vasa aspera tergeat alter;
Vox domini furit instantis, virgamque tenentis.
Ergo miser trepidas, ne stercore fœda canino
Atria displiceant oculis venientis amici,
Ne perfusa luto sit porticus: et tamen uno
Semodio scobis hæc emendat servulus unus.
Illud non agitas, ut sanctam filius omni
Adspiciat sine labe domum, vitioque carentem?
Gratum est, quod patriæ civem populoque dedisti,
Si facis, ut patriæ sit idoneus, utilis agris,
Utilis et bellorum et pacis rebus agendis.
Plurimum enim intererit, quibus artibus et quibus hunc tu
Moribus instituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit, et inventâ per devia rura lacertâ:
Illi eadem sumtis quærunt animalia pinnis.
Vultur, jumento et canibus crucibusque relictis,
Ad fetus properat, partemque cadaveris affert.
Hic est ergo cibus magni quoque vulturis, et se
Pascentis, propriâ cum jam facit arbore nidos.
Sed leporem aut capream famulæ Jovis et generosæ
In saltu venantur aves: hinc præda cubili
Ponitur: inde autem, cum se matura levârit
Progenies, stimulante fame, festinat ad illam,
Quam primum prædam rupto gustaverat ovo.
Ædificator erat Cetronius, et modo curvo
Litore Caietæ, summâ nunc Tiburis arce,
Nunc Prænestinis in montibus, alta parabat
Culmina villarum, Græcis longeque petitis
Marmoribus vincens Fortunæ atque Herculis ædem;
Ut spado vincebat Capitolia nostra Posides.
Dum sic ergo habitat Cetronius, imminuit rem,
Fregit opes: nec parva tamen mensura relictæ
Partis erat: totam hanc turbavit filius amens,
Dum meliore novas attollit marmore villas.

Quidam, sortiti metuentem sabbata patrem,
Nil præter nubes et cœli numen adorant;
Nec distare putant humanâ carne suillam,
Quâ pater abstinuit; mox et præputia ponunt:
Romanas autem soliti contemnere leges,
Judaïcum ediscunt et servant ac metuunt jus,
Tradidit arcano quodcumque volumine Moses:
Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti:
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.
Sed pater in causâ, cui septima quæque fuit lux
Ignava, et partem vitæ non attigit ullam.
Sponte tamen juvenes imitantur cætera: solam
Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
Fallit enim vitium specie virtutis et umbrâ,
Cum sit triste habitu, vultuque et veste severum.
Nec dubie, tamquam frugi, laudatur avarus,
Tamquam parcus homo, et rerum tutela suarum
Certa magis, quam si fortunas servet easdem
Hesperidum serpens, aut Ponticus. Adde, quod hunc, de
Quo loquor, egregium populus putat acquirendi
Artificem: quippe his crescunt patrimonia fabris.
Sed crescunt quocumque modo, majoraque fiunt
Incude assiduâ, semperque ardente camino.
Et pater ergo animi felices credit avaros,
Qui miratur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis esse putat: juvenes hortatur, ut illam
Ire viam pergant, et eidem incumbere sectæ.
Sunt quædam vitiorum elementa: his protinus illos
Imbuit, et cogit minimas ediscere sordes.
Mox acquirendi docet insatiabile votum.
Servorum ventres modio castigat iniquo,
Ipse quoque esuriens: neque enim omnia sustinet unquam
Mucida cœrulei panis consumere frusta,
Hesternum solitus medio servare minutal
Septembri; nec non differre, in tempora cœnæ

Alterius, conchem æstivam, cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio putrique siluro,
Filaque sectivi numerata includere porri.
Invitatus ad hæc aliquis de ponte negabit.
Sed quo divitias hæc per tormenta coactas,
Cum furor haud dubius, cum sit manifesta phrenesis,
Ut locuples moriaris, egenti vivere fato?
Interea pleno cum turget sacculus ore,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crevit;
Et minus hanc optat, qui non habet. Ergo paratur
Altera villa tibi, cum rus non sufficit unum,
Et proferre libet fines; majorque videtur,
Et melior, vicina seges: mercaris et hanc, et
Arbusta, et densâ montem qui canet olivâ.
Quorum si pretio dominus non vincitur ullo,
Nocte boves macri, lassoque famelica collo
Jumenta, ad virides hujus mittentur aristas;
Nec prius inde domum, quam tota novalia sævos
In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
Dicere vix possis, quam multi talia plorent,
Et quot venales injuria fecerit agros.
Sed qui sermones? quam fœdæ buccina famæ?
Quid nocet hæc? inquit: tunicam mihi malo lupini,
Quam si me toto laudet vicinia pago,
Exigui ruris paucissima farra secantem.
Scilicet et morbis et debilitate carebis,
Et luctum et curam effugies, et tempora vitæ
Longa tibi post hæc fato meliore dabuntur;
Si tantum culti solus possederis agri,
Quantum sub Tatio populus Romanus arabat!
Mox etiam fractis ætate, ac Punica passis
Prœlia, vel Pyrrhum immanem, gladiosque Molossos,
Tandem pro multis vix jugera bina dabantur
Vulneribus: merces hæc sanguinis atque laboris
Nullis visa unquam meritis minor, aut ingratæ
Curta fides patriæ. Saturabat glebula talis
Patrem ipsum, turbamque casæ, quâ feta jacebat

Uxor, et infantes ludebant quattuor, unus
Vernula, tres domini: sed magnis fratribus horum,
A scrobe vel sulco redeuntibus, altera cœna
Amplior, et grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
Inde fere scelerum causæ; nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius ullum
Humanæ mentis vitium, quam sæva cupido
Indomiti censûs: nam, dives qui fieri vult,
Et cito vult fieri: sed quæ reverentia legum,
Quis metus aut pudor est unquam properantis avari?
Vivite contenti casulis et collibus istis,
O pueri, Marsus dicebat et Hernicus olim,
Vestinusque senex; panem quæramus aratro,
Qui satis est mensis: laudant hoc numina ruris,
Quorum ope et auxilio, gratæ post munus aristæ,
Contingunt homini veteris fastidia quercûs.
Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi; qui submovet Euros
Pellibus inversis: peregrina, ignotaque nobis,
Ad scelus atque nefas, quæcumque est, purpura ducit.
Hæc illi veteres præcepta minoribus: at nunc,
Post finem auctumni, mediâ de nocte supinum
Clamosus juvenem pater excitat: Accipe ceras;
Scribe, puer; vigila; causas age; perlege rubras
Majorum leges, aut vitem posce libello.
Sed caput intactum buxo, naresque pilosas
Annotet, et grandes miretur Lælius alas.
Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
Ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
Afferat: aut, longos castrorum ferre labores
Si piget, et trepidum solvunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita, pares, quod vendere possis
Pluris dimidio; nec te fastidia mercis
Ullius subeant ablegandæ Tiberim ultra:
Neu credas ponendum aliquid discriminis inter
Unguenta et corium: lucri bonus est odor ex re

K

Quâlibet. Illa tuo sententia semper in ore
Versetur, Dîs atque ipso Jove digna, poëtæ :
" Unde habeas, quærit nemo ; sed oportet habere."
Hoc monstrant vetulæ pueris repentibus assæ :
Hoc discunt omnes, ante Alpha et Beta, puellæ.
Talibus instantem monitis quemcumque parentem
Sic possem affari : Dic, o vanissime, quis te
Festinare jubet ? meliorem præsto magistro
Discipulum : securus abi : vincêris, ut Ajax
Præteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
Parcendum teneris : nondum implevêre medullas
Maturæ mala nequitiæ : cum pectere barbam
Cœperit, et longi mucronem admittere cultri,
Falsus erit testis, vendet perjuria summâ
Exiguâ, et Cereris tangens aramque pedemque.
Elatam jam crede nurum, si limina vestra
Mortiferâ cum dote subit : quibus illa premetur
Per somnum digitis ! nam quæ terrâque marique
Acquirenda putas, brevior via conferet illi.
Nullus enim magni sceleris labor. Hæc ego nunquam
Mandavi, dices olim, nec talia suasi.
Mentis causa malæ tamen est, et origo, penes te.
Nam quisquis magni censûs præcepit amorem,
Et lævo monitu pueros producit avaros,
[Et qui per fraudes patrimonia conduplicare,]
Dat libertatem, et totas effundit habenas
Curriculo : quem si revoces, subsistere nescit,
Et te contemto rapitur, metisque relictis.
Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
Permittas : adeo indulgent sibi latius ipsi.
Cum dicis juveni, stultum, qui donet amico,
Qui paupertatem levet attollatque propinqui ;
Et spoliare doces, et circumscribere, et omni
Crimine divitias acquirere, quarum amor in te,
Quantus erat patriæ Deciorum in pectore, quantum
Dilexit Thebas, si Græcia vera, Menœceus :

In quorum sulcis legiones, dentibus anguis,
Cum clypeis nascuntur, et horrida bella capessunt
Continuo, tamquam et tubicen surrexerit unâ.
Ergo ignem, cujus scintillas ipse dedisti,
Flagrantem late, et rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur misero; trepidumque magistrum
In caveâ magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis genesis tua: sed grave tardas
Exspectare colus: moriêris stamine nondum
Abrupto: jam nunc obstas, et vota moraris:
Jam torquet juvenem longa et cervina senectus.
Ocyus Archigenen quære, atque eme, quod Mithridates
Composuit, si vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare rosas: medicamen habendum est,
Sorbere ante cibum quod debeat et pater et rex.
Monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas prætoris pulpita lauti,
Si spectes, quanto capitis discrimine constent
Incrementa domûs, æratâ multus in arcâ
Fiscus, et ad vigilem ponendi Castora nummi,
Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit, et res
Non potuit servare suas. Ergo omnia Floræ
Et Cereris licet, et Cybeles, aulæa relinquas:
Tanto majores humana negotia ludi.
An magis oblectant animum jactata petauro
Corpora, quique solet rectum descendere funem;
Quam tu, Coryciâ semper qui puppe moraris,
Atque habitas, Coro semper tollendus et Austro,
Perditus, ac vilis sacci mercator olentis:
Qui gaudes pingue antiquæ de litore Cretæ
Passum, et municipes Jovis advexisse lagenas?
Hic tamen ancipiti figens vestigia plantâ
Victum illâ mercede parat, brumamque famemque
Illâ reste cavet: tu, propter mille talenta,
Et centum villas, temerarius. Adspice portus,
Et plenum magnis trabibus mare: plus hominum est

jam

In pelago: veniet classis, quocumque vocârit
Spes lucri: nec Carpathium, Gætulaque tantum
Æquora transiliet; sed, longe Calpe relictâ,
Audiet Herculeo stridentem gurgite solem.
Grande operæ pretium est, ut tenso folle reverti
Inde domum possis, tumidâque superbus alutâ,
Oceani monstra et juvenes vidisse marinos.
Non unus mentes agitat furor: ille, sororis
In manibus, vultu Eumenidum terretur et igni:
Hic, bove percusso, mugire Agamemnona credit,
Aut Ithacum. Parcat tunicis licet atque lacernis,
Curatoris eget, qui navem mercibus implet
Ad summum latus, et tabulâ distinguitur undâ;
Cum sit causa mali tanti, et discriminis hujus,
Concisum argentum in titulos faciesque minutas.
Occurrunt nubes et fulgura: Solvite funem,
Frumenti dominus clamat, piperisque coëmti;
Nil color hic cœli, nil fascia nigra, minatur;
Æstivum tonat. Infelix hac forsitan ipsâ
Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
Obrutus, et zonam lævâ morsuque tenebit.
Sed cujus votis modo non suffecerat aurum,
Quod Tagus, et rutilâ volvit Pactolus arenâ,
Frigida sufficient velantes inguina panni,
Exiguusque cibus, mersâ rate naufragus assem
Dum rogat, et pictâ se tempestate tuetur.
Tantis parta malis, curâ majore metuque
Servantur: misera est magni custodia censûs.
  Dispositis prædives hamis vigilare cohortem
Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
Electro, signisque suis, Phrygiâque columnâ,
Atque ebore, et latâ testudine. Dolia nudi
Non ardent Cynici: si fregeris, altera fiet
Cras domus, aut eadem plumbo commissa manebit.
Sensit Alexander, testâ cum vidit in illâ
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem,

Passurus gestis æquanda pericula rebus.
Nullum numen habes, si sit prudentia: nos te,
Nos facimus, Fortuna, Deam. Mensura tamen quæ
Sufficiat censûs, si quis me consulat, edam:
In quantum sitis atque fames et frigora poscunt,
Quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt ante penates.
Nunquam aliud Natura, aliud Sapientia, dicit.
Acribus exemplis videor te claudere: misce
Ergo aliquid nostris de moribus: effice summam,
Bis septem ordinibus quam lex dignatur Othonis.
Hæc quoque si rugam trahit, extenditque labellum;
Sume duos equites; fac tertia quadringenta.
Si nondum implevi gremium, si panditur ultra;
Nec Crœsi fortuna unquam, nec Persica regna
Sufficient animo, nec divitiæ Narcissi,
Indulsit Cæsar cui Claudius omnia, cujus
Paruit imperiis, uxorem occidere jussus.

SATIRA XV.

Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc: illa pavet saturam serpentibus ibin.
Effigies sacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ,
Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.
Illic cœruleos, hic piscem fluminis, illic
Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
Porrum et cæpe nefas violare, et frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina! Lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa: nefas illic fetum jugulare capellæ:
Carnibus humanis vesci licet. Attonito cum
Tale super cœnam facinus narraret Ulysses
Alcinoo, bilem aut risum fortasse quibusdam

Moverat, ut mendax aretalogus. "In mare nemo
Hunc abicit, sævâ dignum verâque Charybdi,
Fingentem immanes Læstrygonas atque Cyclopas?
Nam citius Scyllam, vel concurrentia saxa
Cyaneas, plenos et tempestatibus utres,
Crediderim, aut tenui percussum verbere Circes,
Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phæaca putavit?"
Sic aliquis merito, nondum ebrius, et minimum qui
De Corcyræâ temetum duxerat urnâ:
Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.
Nos miranda quidem, sed nuper consule Junio
Gesta super calidæ referemus mœnia Copti:
Nos vulgi scelus, et cunctis graviora cothurnis:
Nam scelus, a Pyrrhâ, quamquam omnia syrmata volvas,
Nullus apud tragicos populus facit. Accipe, nostro
Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.
Inter finitimos vetus atque antiqua simultas,
Immortale odium, et nunquam sanabile vulnus,
Ardet adhuc, Ombos et Tentyra. Summus utrimque
Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
Odit uterque locus, cum solos credat habendos
Esse Deos, quos ipse colit. Sed, tempore festo
Alterius populi, rapienda occasio cunctis
Visa inimicorum primoribus ac ducibus, ne
Lætum hilaremque diem, ne magnæ gaudia cœnæ
Sentirent, positis ad templa et compita mensis,
Pervigilique toro, quem nocte ac luce jacentem
Septimus interdum sol invenit. Horrida sane
Ægyptus: sed luxuriâ, quantum ipse notavi,
Barbara famoso non cedit turba Canopo.
Adde, quod et facilis victoria de madidis, et
Blæsis, atque mero titubantibus. Inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacumque
Unguenta, et flores, multæque in fronte coronæ:
Hinc jejunum odium: sed jurgia prima sonare

Incipiunt animis ardentibus: hæc tuba rixæ.
Dein clamore pari concurritur; et vice teli
Sævit nuda manus: paucæ sine vulnere malæ:
Vix cuiquam, aut nulli, toto certamine nasus
Integer: adspiceres jam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, et hiantia ruptis
Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnos.
Ludere se credunt ipsi tamen, et pueriles
Exercere acies, quod nulla cadavera calcent.
Et sane quo tot rixantis millia turbæ,
Si vivunt omnes? ergo acrior impetus, et jam
Saxa inclinatis per humum quæsita lacertis
Incipiunt torquere, domestica seditioni
Tela; nec hunc lapidem, quales et Turnus et Ajax,
Vel quo Tydides percussit pondere coxam
Æneæ; sed quem valeant emittere dextræ
Illis dissimiles, et nostro tempore natæ:
Nam genus hoc vivo jam decrescebat Homero;
Terra malos homines nunc educat atque pusillos.
Ergo Deus, quicumque adspexit, ridet, et odit.
A diverticulo repetatur fabula. Postquam
Subsidiis aucti, pars altera promere ferrum
Audet, et infestis pugnam instaurare sagittis:
Terga fugæ celeri præstantibus omnibus, instant,
Qui vicina colunt umbrosæ Tentyra palmæ.
Labitur hinc quidam, nimiâ formidine cursum
Præcipitans, capiturque: ast illum in plurima sectum
Frusta et particulas, ut multis mortuus unus
Sufficeret, totum corrosis ossibus edit
Victrix turba: nec ardenti decoxit aëno,
Aut verubus: longum usque adeo tardumque putavit
Exspectare focos, contenta cadavere crudo.
Hic gaudere libet, quod non violaverit ignem,
Quem summâ cœli raptum de parte Prometheus
Donavit terris: elemento gratulor, et te
Exsultare reor: sed qui mordere cadaver

Sustinuit, nil unquam hac carne libentius edit.
Nam scelere in tanto ne quæras, et dubites, an
Prima voluptatem gula senserit: ultimus autem
Qui stetit, absumto jam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.
Vascones, hæc fama est, alimentis talibus olim
Produxêre animas: sed res diversa, sed illic
Fortunæ invidia est, bellorumque ultima, casus
Extremi, longæ dira obsidionis egestas.
Hujus enim, quod nunc agitur, miserabile debet
Exemplum esse cibi: sicut modo dicta mihi gens,
Post omnes herbas, post cuncta animalia, quidquid
Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
Pallorem ac maciem et tenues miserantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua. Quisnam hominum veniam dare, quisve Deorum
Viribus abnuerit dira atque immania passis;
Et quibus illorum poterant ignoscere manes,
Quorum corporibus vescebantur? Melius nos
Zenonis præcepta monent: nec enim omnia, quædam
Pro vitâ facienda putat: sed Cantaber unde
Stoïcus, antiqui præsertim ætate Metelli?
Nunc totus Graias, nostrasque habet orbis Athenas.
Gallia causidicos docuit facunda Britannos:
De conducendo loquitur jam rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus; et par
Virtute atque fide, sed major clade, Saguntus
Tale quid excusat. Mæotide sævior arâ
Ægyptus: quippe illa nefandi Taurica sacri
Inventrix homines (ut jam, quæ carmina tradunt,
Digna fide credas) tantum immolat: ulterius nil,
Aut gravius cultro timet hostia. Qui modo casus
Impulit hos? quæ tanta fames, infestaque vallo
Arma coëgerunt, tam detestabile monstrum
Audere? anne aliam, terrâ Memphitide siccâ,
Invidiam facerent nolenti surgere Nilo?

Quâ nec terribiles Cimbri, nec Britones unquam,
Sauromatæve truces, aut immanes Agathyrsi,
Hac sævit rabie imbelle et inutile vulgus,
Parvula fictilibus solitum dare vela phaselis,
Et brevibus pictæ remis incumbere testæ.
Nec pœnam sceleri invenies, nec digna parabis
Supplicia his populis, in quorum mente pares sunt
Et similes ira atque fames. Mollissima corda
Humano generi dare se Natura fatetur,
Quæ lacrymas dedit: hæc nostri pars optima sensûs.
Plorare ergo jubet causam dicentis amici
Squaloremque rei, pupillum ad jura vocantem
Circumscriptorem, cujus manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus, cum funus adultæ
Virginis occurrit, vel terrâ clauditur infans,
Et minor igne rogi: quis enim bonus, et face dignus
Arcanâ, qualem Cereris vult esse sacerdos,
Ulla aliena sibi credat mala? Separat hoc nos
A grege mutorum, atque ideo venerabile soli
Sortiti ingenium, divinorumque capaces,
Atque exercendis capiendisque artibus apti,
Sensum a cœlesti demissum traximus arce,
Cujus egent prona, et terram spectantia. Mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoque, mutuus ut nos
Affectus petere auxilium et præstare juberet,
Dispersos trahere in populum, migrare vetusto
De nemore, et proavis habitatas linquere silvas;
Ædificare domos, laribus conjungere nostris
Tectum aliud, tutos vicino limine somnos
Ut collata daret fiducia: protegere armis
Lapsum, aut ingenti nutantem vulnere civem;
Communi dare signa tubâ, defendier isdem
Turribus, atque unâ portarum clave teneri.
Sed jam serpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera: quando leoni

Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam
Exspiravit aper majoris dentibus apri?
Indica tigris agit rabidâ cum tigride pacem
Perpetuam: sævis inter se convenit ursis:
Ast homini ferrum letale incude nefandâ
Produxisse parum est; cum, rastra et sarcula tantum
Assueti coquere, et marris ac vomere lassi,
Nescierint primi gladios extundere fabri.
Adspicimus populos, quorum non sufficit iræ
Occidisse aliquem: sed pectora, brachia, vultum,
Crediderint genus esse cibi. Quid diceret ergo,
Vel quo non fugeret, si nunc hæc monstra videret,
Pythagoras; cunctis animalibus abstinuit qui,
Tamquam homine, et ventri indulsit non omne legumen?

SATIRA XVI.

Quis numerare queat felicis præmia, Galle,
Militiæ? Nam si subeuntur prospera castra,
Me pavidum excipiat tironem porta secundo
Sidere: plus etenim fati valet hora benigni,
Quam si nos Veneris commendet epistola Marti,
Et Samiâ genitrix quæ delectatur arenâ.
Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
Audeat: immo, etsi pulsetur, dissimulet, nec
Audeat excussos prætori ostendere dentes,
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atque oculum, medico nil promittente, relictum.
Bardaïcus judex datur hæc punire volenti
Calceus, et grandes magna ad subsellia suræ,
Legibus antiquis castrorum, et more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra,
Et procul a signis. Justissima centurionum

Cognitio est igitur de milite; nec mihi deerit
Ultio, si justæ defertur causa querelæ.
Tota cohors tamen est inimica; omnesque manipli
Consensu magno efficiunt, curabilis ut sit
Vindicta, et gravior quam injuria. Dignum erit ergo
Declamatoris mulino corde Vagelli,
Cum duo crura habeas, offendere tot caligas, tot
Millia clavorum. Quis tam procul absit ab Urbe?
Præterea quis tam Pylades, molem aggeris ultra
Ut veniat? lacrymæ siccentur protinus, et se
Excusaturos non sollicitemus amicos.
Da testem, judex cum dixerit; audeat ille,
Nescio quis, pugnos qui vidit, dicere, Vidi?
Et credam dignum barbâ, dignumque capillis
Majorum. Citius falsum producere testem
Contra paganum possis, quam vera loquentem
Contra fortunam armati, contraque pudorem.
 Præmia nunc alia, atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum. Convallem ruris aviti
Improbus, aut campum mihi si vicinus ademit,
Et sacrum effodit medio de limite saxum,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo;
Debitor aut sumtos pergit non reddere nummos,
Vana supervacui dicens chirographa ligni;
Exspectandus erit, qui lites inchoet, annus,
Totius populi: sed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ; toties subsellia tantum
Sternuntur; jam facundo ponente lacernas
Cædicio, et Fusco jam micturiente, parati
Digredimur, lentâque fori pugnamus arenâ.
Ast illis, quos arma tegunt, et balteus ambit,
Quod placitum est ipsis, præstatur tempus agendi;
Nec res atteritur longo sufflamine litis.
 Solis præterea testandi militibus jus
Vivo patre datur: nam, quæ sunt parta labore
Militiæ, placuit non esse in corpore censûs,
Omne tenet cujus regimen pater. Ergo Coronum,

Signorum comitem, castrorumque æra merentem,
Quamvis jam tremulus, captat pater. Hunc labor æquus
Provehit, et pulchro reddit sua dona labori.
Ipsius certe ducis hoc referre videtur,
Ut, qui fortis erit, sit felicissimus idem;
Ut læti phaleris omnes, et torquibus omnes.

JUVENALIS SATIRARUM FINIS.

A. PERSII FLACCI

SATIRÆ,

EX EDITIONE

G. L. KŒNIG,

SEDULÂ RECENSIONE ACCURATÆ.

A. PERSII FLACCI

SATIRÆ.

PROLOGUS.

Nec fonte labra prolui caballino,
Neque in bicipiti somniâsse Parnasso
Memini, ut repente sic poëta prodirem.
Heliconidasque pallidamque Pirenen
Illis remitto, quorum imagines lambunt
Hederæ sequaces: ipse semipaganus
Ad sacra vatum carmen affero nostrum.
Quis expedivit psittaco suum Χαιρε,
Picasque docuit verba nostra conari?
Magister artis, ingenîque largitor,
Venter, negatas artifex sequi voces.
Quod si dolosi spes refulserit nummi,
Corvos poëtas et poëtrias picas
Cantare credas Pegaseïum nectar.

SATIRA I.

"O curas hominum! O quantum est in rebus inane!
Quis lèget hæc?" Min' tu istud ais? "Nemo, hercule." Nemo?
"Vel duo, vel nemo: turpe et miserabile." Quare?
Ne mihi Pulydamas et Troïades Labeonem
Prætulerint? nugæ. Non, si quid turbida Roma

Elevet, accedas, examenve improbum in illâ
Castiges trutinâ; nec te quæsiveris extra.
Nam Romæ quis non? ah, si fas dicere! sed fas
Tunc, cum ad canitiem et nostrum istud vivere triste
Adspexi, et nucibus facimus quæcumque relictis;
Cum sapimus patruos; tunc, tunc ignoscite. "Nolo."
Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.
 Scribimus inclusi, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.
Scilicet hæc populo, pexusque togâque recenti,
Et nataliciâ tandem cum sardonyche, albus
Sede leges celsâ, liquido cum plasmate guttur
Mobile collueris, patranti fractus ocello.
Hîc neque more probo videas neque voce serenâ
Ingentes trepidare Titos, cum carmina lumbum
Intrant, et tremulo scalpuntur ubi intima versu.
Tun', vetule, auriculis alienis colligis escas?
Auriculis, quibus et dicas cute perditus, ohe?
"Quo didicisse, nisi hoc fermentum, et quæ semel intus
Innata est, rupto jecore exierit caprificus?"
En pallor seniumque! O mores! usque adeone
Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?
"At pulchrum est digito monstrari, et dicier, Hic est!
Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas?" Ecce, inter pocula quærunt
Romulidæ saturi, quid dia poëmata narrent.
Hîc aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna est,
Rancidulum quiddam balbâ de nare locutus,
Phyllidas, Hypsipylas, vatum et plorabile si quid,
Eliquat, et tenero supplantat verba palato.
Assensêre viri: nunc non cinis ille poëtæ
Felix? non levior cippus nunc imprimit ossa?
Laudant convivæ: nunc non e manibus illis,
Nunc non e tumulo fortunatâque favillâ

Nascentur violæ? Rides, ait, et nimis uncis
Naribus indulges. An erit, qui velle recuset
Os populi meruisse? et, cedro digna locutus,
Linquere nec scombros metuentia carmina, nec thus?
Quisquis es, o modo quem ex adverso dicere feci,
Non ego, cum scribo, si forte quid aptius exit,
Quando hæc rara avis est, si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam: neque enim mihi cornea fibra est:
Sed recti finemque extremumque esse recuso
"Euge" tuum et "Belle." Nam Belle hoc excute totum:
Quid non intus habet? non hîc est Ilias Accî
Ebria veratro? non si qua elegidia crudi
Dictârunt proceres? non quidquid denique lectis
Scribitur in citreis? Calidum scis ponere sumen:
Scis comitem horridulum tritâ donare lacernâ:
Et, Verum, inquis, amo: verum mihi dicite de me.
Qui pote? vis dicam? nugaris, cum tibi, calve,
Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet.
O Jane! a tergo quem nulla ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis altas,
Nec linguæ, quantum sitiat canis Appula, tantum!
Vos, o patricius sanguis, quos vivere fas est
Occipiti cæco, posticæ occurrite sannæ.
Quis populi sermo est? quis enim? nisi carmina molli
Nunc demum numero fluere, ut per leve severos
Effundat junctura ungues. Scit tendere versum
Non secus, ac si oculo rubricam dirigat uno.
Sive opus in mores, in luxum, in prandia regum,
Dicere, res grandes nostro dat Musa poëtæ.
Ecce modo heroas sensus afferre videmus
Nugari solitos Græce, nec ponere lucum
Artifices, nec rus saturum laudare, ubi corbes,
Et focus, et porci, et fumosa Palilia fœno;
Unde Remus, sulcoque terens dentalia, Quinti,
Cum trepida ante boves dictatorem induit uxor,
Et tua aratra domum lictor tulit: euge poëta!

Est nunc, Briseïs quem venosus liber Accî,
Sunt quos Pacuviusque et verrucosa moretur
Antiopa, *ærumnis cor luctificabile fulta.*
Hos pueris monitus patres infundere lippos
Cum videas, quærisne, unde hæc sartago loquendi
Venerit in linguas? unde istud dedecus, in quo
Trossulus exsultat tibi per subsellia levis?
Nilne pudet, capiti non posse pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire, Decenter?
Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina rasis
Librat in antithetis: doctas posuisse figuras
Laudatur: bellum hoc: hoc bellum? an, Romule, ceves?
Men' moveat? quippe et, cantet si naufragus, assem
Protulerim? cantas, cum fractâ te in trabe pictum
Ex humero portes. Verum, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incurvâsse querelâ.
Sed numeris decor est et junctura addita crudis.
Claudere sic versum didicit, *Berecynthius Attin;*
Et, *Qui cæruleum dirimebat Nerea delphin:*
Sic, *Costam longo subduximus Apennino.*
Arma virum, nonne hoc spumosum et cortice pingui?
Ut ramale vetus prægrandi subere coctum.
Quidnam igitur tenerum, et laxâ cervice legendum?
Torva Mimalloneis implêrunt cornua bombis:
Et, *Raptum vitulo caput ablatura superbo*
Bassaris: et *Lyncem Mænas flexura corymbis,*
Euion ingeminat: reparabilis assonat Echo.
Hæc fierent, si testiculi vena ulla paterni
Viveret in nobis? summâ delumbe salivâ
Hoc natat in labris, et in udo est Mænas et Attin:
Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit ungues.
"Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? vide sis, ne majorum tibi forte
Limina frigescant: sonat hîc de nare caninâ
Litera." Per me equidem sint omnia protinus alba;
Nil moror. Euge! omnes, omnes bene miræ eritis res.

Hoc juvat? Hîc, inquis, veto quisquam faxit olëtum.
Pinge duos angues: pueri, sacer est locus: extra
Meiite: discedo. Secuit Lucilius Urbem,
Te, Lupe, te, Muci; et genuinum fregit in illis.
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, et admissus circum præcordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.
Men' mutire nefas, nec clam, nec cum scrobe?
“ Nusquam.”
Hîc tamen infodiam. Vidi, vidi ipse, libelle;
Auriculas asini Mida rex habet. Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum, tam nil, nullâ tibi vendo
Iliade. Audaci, quicumque, afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,
Adspice et hæc, si forte aliquid decoctius audis.
Inde vaporatâ lector mihi ferveat aure;
Non hic, qui in crepidas Graiorum ludere gestit
Sordidus, et lusco qui poscit dicere, Lusce,
Sese aliquem credens, Italo quod honore supinus
Fregerit heminas Aretî ædilis iniquas;
Nec qui abaco numeros, et secto in pulvere metas,
Scit risisse vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans nonaria vellat.
His mane edictum, post prandia Callirhoën do.

SATIRA II.

Hunc, Macrine, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponit candidus annos.
Funde merum Genio. Non tu prece poscis emaci,
Quæ nisi seductis nequeas committere Divis.
At bona pars procerum tacitâ libavit acerrâ.
Haud cuivis promtum est, murmurque humilesque
susurros
Tollere de templis, et aperto vivere voto.
Mens bona, fama, fides, hæc clare, et ut audiat hos-
pes:

Illa sibi introrsum et sub linguâ immurmurat: O si
Ebullit patruus, præclarum funus! et, O si
Sub rastro crepet argenti mihi seria, dextro
Hercule! pupillumve utinam, quem proximus hæres
Impello, expungam! namque est scabiosus, et acri
Bile tumet. Nerio jam tertia ducitur uxor!
Hæc sancte ut poscas, Tiberino in gurgite mergis
Mane caput bis terque, et noctem flumine purgas.
  Heus age, responde: (minimum est, quod scire laboro:)
De Jove quid sentis? estne ut præponere cures
Hunc — "cuinam?" cuinam? vis Staio? an scilicet hæres,
Quis potior judex, puerisve quis aptior orbis?
Hoc igitur, quo tu Jovis aurem impellere tentas,
Dic agedum Staio: pro Jupiter! o bone, clamet,
Jupiter! at sese non clamet Jupiter ipse?
Ignovisse putas, quia, cum tonat, ocyus ilex
Sulfure discutitur sacro, quam tuque domusque?
An quia non fibris ovium Ergennâque jubente
Triste jaces lucis evitandumque bidental,
Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam
Jupiter? aut quidnam est, quâ tu mercede Deorum
Emeris auriculas? pulmone et lactibus unctis?
  Ecce avia, aut metuens Divûm matertera, cunis
Exemit puerum, frontemque atque uda labella
Infami digito et lustralibus ante salivis
Expiat, urentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, et spem macram supplice voto
Nunc Licinî in campos, nunc Crassi mittit in ædes.
Hunc optent generum rex et regina! puellæ
Hunc rapiant! quidquid calcaverit hic, rosa fiat!
Ast ego nutrici non mando vota: negato,
Jupiter, hæc illi, quamvis te albata rogârit.
  Poscis opem nervis corpusque fidele senectæ.
Esto, age: sed grandes patinæ tucetaque crassa
Annuere his Superos vetuêre, Jovemque morantur.

Rem struere exoptas cæso bove, Mercuriumque
Arcessis fibrâ: Da fortunare penates!
Da pecus, et gregibus fetum! quo, pessime, pacto,
Tot tibi cum in flammis junicum omenta liquescant?
Et tamen hic extis et opimo vincere ferto
Intendit: jam crescit ager, jam crescit ovile;
Jam dabitur, jam jam: donec deceptus et exspes
Nequidquam fundo suspirat nummus in imo.
Si tibi crateras argenti incusaque pingui
Auro dona feram, sudes, et pectore lævo
Excutiat guttas lætari prætrepidum cor.
Hinc illud subiit, auro sacras quod ovato
Perducis facies: nam, fratres inter aënos,
Somnia pituitâ qui purgatissima mittunt,
Præcipui sunto; sitque illis aurea barba.
Aurum vasa Numæ Saturniaque impulit æra,
Vestalesque urnas et Tuscum fictile mutat.
O curvæ in terras animæ, et cœlestium inanes!
Quid juvat hoc, templis nostros immittere mores,
Et bona Dîs ex hac sceleratâ ducere pulpâ?
Hæc sibi corrupto casiam dissolvit olivo;
Et Calabrum coxit vitiato murice vellus.
Hæc baccam conchæ rasisse, et stringere venas
Ferventis massæ crudo de pulvere jussit.
Peccat et hæc, peccat: vitio tamen utitur: at vos
Dicite, pontifices, in sacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ a virgine puppæ.
Quin damus id Superis, de magnâ quod dare lance
Non possit magni Messalæ lippa propago,
Compositum jus fasque animo, sanctosque recessus
Mentis, et incoctum generoso pectus honesto.
Hæc cedo ut admoveam templis, et farre litabo.

SATIRA III.

Nempe hoc assidue? jam clarum mane fenestras
Intrat, et angustas extendit lumine rimas.

Stertimus, indomitum quod despumare Falernum
Sufficiat, quintâ dum linea tangitur umbrâ.
En quid agis? siccas insana Canicula messes
Jam dudum coquit, et patulâ pecus omne sub ulmo est;
Unus ait comitum. "Verumne? itane? ocyus adsit
Huc aliquis! nemon'?" Turgescit vitrea bilis:
Finditur: Arcadiæ pecuaria rudere credas.
Jam liber, et bicolor positis membrana capillis,
Inque manus chartæ nodosaque venit arundo.
Tunc queritur, crassus calamo quod pendeat humor;
Nigra quod infusâ vanescat sepia lymphâ;
Dilutas queritur geminet quod fistula guttas.
O miser, inque dies ultra miser! huccine rerum
Venimus? At cur non potius, teneroque palumbo
Et similis regum pueris, pappare minutum
Poscis, et iratus mammæ lallare recusas?
"An tali studeam calamo?" Cui verba? quid istas
Succinis ambages? tibi luditur: effluis amens.
Contemnêre. Sonat vitium percussa, maligne
Respondet viridi non cocta fidelia limo.
Udum et molle lutum es, nunc nunc properandus, et acri
Fingendus sine fine rotâ. Sed rure paterno
Est tibi far modicum, purum et sine labe salinum,
(Quid metuas?) cultrixque foci secura patella.
Hoc satis? an deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quod Tusco ramum millesime ducis,
Censoremne tuum vel quod trabeate salutas?
Ad populum phaleras: ego te intus et in cute novi.
Non pudet ad morem discincti vivere Nattæ?
Sed stupet hic vitio, et fibris increvit opimum
Pingue: caret culpâ: nescit, quid perdat; et, alto
Demersus, summâ non rursus bullit in undâ.
Magne pater Divûm, sævos punire tyrannos
Haud aliâ ratione velis, cum dira libido
Moverit ingenium, ferventi tincta veneno;
Virtutem videant, intabescantque relictâ.

Anne magis Siculi gemuerunt æra juvenci,
Aut magis auratis pendens laquearibus ensis
Purpureas subter cervices terruit, *imus,*
Imus præcipites, quam si sibi dicat, et intus
Palleat infelix, quod proxima nesciat uxor?
  Sæpe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba Catonis
[Dicere,] non sano multum laudanda magistro,
Quæ pater adductis sudans audiret amicis:
Jure: etenim id summum, quid dexter senio ferret,
Scire erat in voto; damnosa canicula quantum
Raderet; angustæ collo non fallier orcæ;
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
  Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores,
Quæque docet sapiens, brachatis illita Medis,
Porticus, insomnis quibus et detonsa juventus
Invigilat, siliquis et grandi pasta polentâ:
Et tibi, quæ Samios diduxit litera ramos,
Surgentem dextro monstravit limite callem.
Stertis adhuc? laxumque caput compage solutâ
Oscitat hesternum, dissutis undique malis?
Est aliquid quo tendis, et in quod dirigis arcum?
An passim sequeris corvos testâque lutoque,
Securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis?
  Helleborum frustra, cum jam cutis ægra tumebit,
Poscentes videas: venienti occurrite morbo.
Et quid opus Cratero magnos promittere montes?
Discite, io, miseri, et causas cognoscite rerum!
Quid sumus, et quidnam victuri gignimur? ordo
Quis datus, aut metæ quam mollis flexus, et unde?
Quis modus argento? quid fas optare? quid asper
Utile nummus habet? patriæ carisque propinquis
Quantum elargiri deceat? quem te Deus esse
Jussit, et humanâ quâ parte locatus es in re?
Disce: nec invideas, quod multa fidelia putet
In locuplete penu, defensis pinguibus Umbris,
Et piper, et pernæ, Marsi monimenta clientis,

Mænaque quod primâ nondum defecerit orcâ.
  Hîc aliquis de gente hircosâ centurionum
Dicat, Quod satis est, sapio mihi: non ego curo
Esse, quod Arcesilas ærumnosique Solones,
Obstipo capite, et figentes lumine terram,
Murmura cum secum et rabiosa silentia rodunt,
Atque exporrecto trutinantur verba labello,
Ægroti veteris meditantes somnia, gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.
Hoc est, quod palles? cur quis non prandeat, hoc est?
His populus ridet: multumque torosa juventus
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.
  Inspice: nescio quid trepidat mihi pectus, et ægris
Faucibus exsuperat gravis halitus: inspice, sodes,
Qui dicit medico, jussus requiescere, postquam
Tertia compositas vidit nox currere venas,
De majore domo modice sitiente lagenâ,
Lenia loturo sibi Surrentina rogavit.
Heus, bone, tu palles. "Nihil est." Videas tamen istud,
Quidquid id est: surgit tacite tibi lutea pellis.
"At tu deterius palles: ne sis mihi tutor:
Jam pridem hunc sepelî: tu restas." Perge: tacebo.
Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lavatur,
Gutture sulfureas lente exhalante mephites:
Sed tremor inter vina subit, calidumque triental
Excutit e manibus: dentes crepuêre retecti:
Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.
Hinc tuba, candelæ: tandemque beatulus alto
Compositus lecto, crassisque lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit: at illum
Hesterni capite induto subiêre Quirites.
  "Tange miser venas, et pone in pectore dextram:
Nil calet hîc: summosque pedes attinge manusque:
Non frigent." Visa est si forte pecunia, sive
Candida vicini subrisit molle puella,
Cor tibi rite salit? Positum est algente camino

Durum olus, et populi cribro decussa farina:
Tentemus fauces: tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeiâ radere betâ.
Alges, cum excussit membris tremor albus aristas;
Nunc face suppositâ fervescit sanguis, et irâ
Scintillant oculi; dicisque facisque, quod ipse,
Non sani esse hominis, non sanus juret Orestes.

SATIRA IV.

Rem populi tractas? (barbatum hæc crede magistrum
Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ:)
Quo fretus? dic hoc, magni pupille Pericli.
Scilicet ingenium et rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda tacendaque calles.
Ergo ubi commotâ fervet plebecula bile,
Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ
Majestate manûs. Quid deinde loquêre? Quirites,
Hoc, puta, non justum est: illud male: rectius illud.
Scis etenim justum geminâ suspendere lance
Ancipitis libræ: rectum discernis, ubi inter
Curva subit, vel cum fallit pede regula varo:
Et potis es nigrum vitio præfigere Theta.
Quin tu igitur, summâ nequidquam pelle decorus,
Ante diem blando caudam jactare popello
Desinis, Anticyras melior sorbere meracas.
Quæ tibi summa boni est? unctâ vixisse patellâ
Semper, et assiduo curata cuticula sole.
Exspecta: haud aliud respondeat hæc anus. I nunc;
Dinomaches ego sum, suffla: *sum candidus*. Esto:
Dum ne deterius sapiat pannucea Baucis,
Cum bene discincto cantaverit ocima vernæ.
Ut nemo in sese tentat descendere, nemo!
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.
  Quæsieris, Nostin' Vectidî prædia? "cujus?"

Dives arat Curibus, quantum non milvus oberret.
"Hunc ais? hunc Dîs iratis genioque sinistro?
Qui quandoque jugum pertusa ad compita figit,
Seriolæ veterem metuens deradere limum,
Ingemit, *Hoc bene sit!* tunicatum cum sale mordens
Cæpe; et farratâ, pueris plaudentibus, ollâ
Pannosam fæcem morientis sorbet aceti."
At si unctus cesses, et figas in cute solem,
Est prope te ignotus, cubito qui tangat, et acre
Despuat in mores; penemque arcanaque lumbi
Runcantem, populo marcentes pandere vulvas.
Tu cum maxillis balanatum gausape pectas,
Inguinibus quare detonsus gurgulio exstat?
Quinque palæstritæ licet hæc plantaria vellant,
Elixasque nates labefactent forcipe aduncâ,
Non tamen ista filix ullo mansuescit aratro.
Cædimus, inque vicem præbemus crura sagittis.
Vivitur hoc pacto: sic novimus. Ilia subter,
Cæcum vulnus habes: sed lato balteus auro
Prætegit: ut mavis, da verba, et decipe nervos,
Si potes. "Egregium cum me vicinia dicat,
Non credam?" Viso, si palles, improbe, nummo;
Si facis, in penem quidquid tibi venit amarum;
Si puteal multâ cautus vibice flagellas;
Nequidquam populo bibulas donaveris aures.
Respue, quod non es: tollat sua munera cerdo.
Tecum habita, et nôris, quam sit tibi curta supellex.

SATIRA V.

Vatibus hic mos est, centum sibi poscere voces,
Centum ora, et linguas optare in carmina centum,
Fabula seu mœsto ponatur hianda tragœdo,
Vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum.
Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas

Ingeris, ut par sit centeno gutture niti?
Grande locuturi nebulas Helicone legunto,
Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thyestæ
Fervebit, sæpe insulso cœnanda Glyconi.
Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
Folle premis ventos; nec clauso murmure raucus
Nescio quid tecum grave cornicaris inepte;
Nec stloppo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ sequeris, juncturâ callidus acri,
Ore teres modico, pallentes radere mores
Doctus, et ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe, quæ dicas, mensamque relinque Mycenis
Cum capite et pedibus, plebeiaque prandia nôris.
Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur. Tibi nunc, hortante Camœnâ,
Excutienda damus præcordia: quantaque nostræ
Pars tua sit, Cornute, animæ, tibi, dulcis amice,
Ostendisse juvat. Pulsa, dignoscere cautus,
Quid solidum crepet, et pictæ tectoria linguæ.
His ego centenas ausim deposcere voces,
Ut, quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
Voce traham purâ, totumque hoc verba resignent,
Quod latet arcanâ non enarrabile fibrâ.
Cum primum pavido custos mihi purpura cessit,
Bullaque succinctis laribus donata pependit;
Cum blandi comites, totâque impune Suburâ
Permisit sparsisse oculos jam candidus umbo;
Cumque iter ambiguum est, et vitæ nescius error
Diducit trepidas ramosa in compita mentes;
Me tibi supposui. Teneros tu suscipis annos
Socratico, Cornute, sinu. Tunc fallere sollers
Apposita intortos ostendit regula mores;
Et premitur ratione animus, vincique laborat;
Artificemque tuo ducit sub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini consumere soles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes.

Unum opus et requiem paritèr disponimus ambo,
Atque verecundâ laxamus seria mensâ.
Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo
Consentire dies, et ab uno sidere duci.
Nostra vel æquali suspendit tempora Librâ
Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
Dividit in Geminos concordia fata duorum,
Saturnumque gravem nostro Jove frangimus unâ.
Nescio quod certe est, quod me tibi temperat, astrum.
Mille hominum species; et rerum discolor usus.
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.
Mercibus hic Italis mutat sub sole recenti
Rugosum piper, et pallentis grana cumini:
Hic satur irriguo mavult turgescere somno:
Hic Campo indulget: hunc alea decoquit: ille
In Venerem est putris: sed cum lapidosa cheragra
Fregerit articulos, veteris ramalia fagi;
Tunc crassos transîsse dies, lucemque palustrem,
Et sibi jam seri vitam ingemuêre relictam.
At te nocturnis juvat impallescere chartis.
Cultor enim juvenum purgatas inseris aures
Fruge Cleantheâ. Petite hinc, juvenesque senesque,
Finem animo certum, miserisque viatica canis.
“Cras hoc fiet.” Idem cras fiet. “Quid? quasi magnum,
Nempe diem donas?” Sed cum lux altera venit,
Jam cras hesternum consumsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, et semper paulum erit ultra.
Nam quamvis prope te, quamvis temone sub uno
Vertentem sese, frustra sectabere canthum,
Cum rota posterior curras, et in axe secundo.
Libertate opus est, non hac, quam ut quisque Velinâ
Publius emeruit, scabiosum tesserulâ far
Possidet. Heu steriles veri, quibus una Quiritem
Vertigo facit! Hic Dama est non tressis agaso,
Vappa et lippus, et in tenui farragine mendax:

Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. Papæ! Marco spondente, recusas
Credere tu nummos? Marco sub judice palles?
Marcus dixit: ita est. Assigna, Marce, tabellas.
Hæc mera libertas: hoc nobis pilea donant.
"An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, vivere: non sim
Liberior Bruto?" Mendose colligis, inquit
Stoïcus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hoc reliquum accipio: *licet* illud et *ut volo* tolle.
"Vindictâ postquam meus a prætore recessi,
Cur mihi non liceat, jussit quodcumque voluntas,
Excepto, si quid Masuri rubrica [vetavit?"]
Disce! sed ira cadat naso rugosaque sanna,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello.
Non prætoris erat stultis dare tenuia rerum
Officia, atque usum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citius caloni aptaveris alto.
Stat contra ratio, et secretam gannit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum naturaque continet hoc fas,
Ut teneat vetitos inscitia debilis actus.
Diluis helleborum, certo compescere puncto
Nescius examen? vetat hoc natura medendi.
Navem si poscat sibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta perîsse
Frontem de rebus. Tibi recto vivere talo
Ars dedit? et veri speciem dignoscere calles,
Ne qua subaerato mendosum tinniat auro?
Quæque sequenda forent, et quæ vitanda vicissim,
Illa prius cretâ, mox hæc carbone, notâsti?
Es modicus voti? presso lare? dulcis amicis?
Jam nunc adstringas, jam nunc granaria laxes?
Inque luto fixum possis transcendere nummum,
Nec glutto sorbere salivam Mercurialem?
Hæc mea sunt, teneo, cum vere dixeris, esto
Liberque ac sapiens, prætoribus ac Jove dextro.

Sin tu, cum fueris nostræ paulo ante farinæ,
Pelliculam veterem retines, et fronte politus
Astutam vapido servas sub pectore vulpem;
Quæ dederam supra, repeto, funemque reduco.
Nil tibi concessit ratio: digitum exsere, peccas.
Et quid tam parvum est? sed nullo thure litabis,
Hæreat in stultis brevis ut semuncia recti.
Hæc miscere nefas: nec, cum sis cætera fossor,
Tres tantum ad numeros satyri moveare Bathylli.
"Liber ego." Unde datum hoc sumis, tot subdite rebus?
An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat?
I, puer, et strigiles Crispini ad balnea defer:
Si increpuit, cessas nugator? servitium acre
Te nihil impellit: nec quidquam extrinsecus intrat,
Quod nervos agitet: sed si intus et in jecore ægro
Nascantur domini, quî tu impunitior exis,
Atque hic, quem ad strigiles scutica et metus egit herilis?
Mane piger stertis: Surge, inquit avaritia: eia
Surge. Negas: instat: Surge, inquit. "Non queo." Surge.
"Et quid agam?" Rogitas? saperdas advehe Ponto,
Castoreum, stuppas, ebenum, thus, lubrica Coa.
Tolle recens primus piper e sitiente camelo.
Verte aliquid: jura. "Sed Jupiter audiet." Eheu!
Baro, regustatum digito terebrare salinum
Contentus perages, si vivere cum Jove tendis.
Jam pueris pellem succinctus et œnophorum aptas:
Ocyus ad navem: nihil obstat, quin trabe vastâ
Ægæum rapias, nisi sollers luxuria ante
Seductum moneat: Quo deinde, insane, ruis? quo?
Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis
Intumuit, quam non exstinxerit urna cicutæ?
Tun' mare transilias? tibi, tortâ cannabe fulto,
Cœna sit in transtro? Veientanumque rubellum
Exhalet vapidâ læsum pice fissilis obba?

Quid petis? ut nummi, quos hîc quincunce modesto
Nutrieras, pergant avidos sudare deunces?
Indulge genio; carpamus dulcia: nostrum est,
Quod vivis: cinis et manes et fabula fies.
Vive memor leti: fugit hora: hoc, quod loquor, inde est.
En quid agis? duplici in diversum scinderis hamo:
Hunccine an hunc sequeris? subeas alternus oportet
Ancipiti obsequio dominos; alternus oberres.
Nec tu, cum obstiteris semel, instantique negâris
Parere imperio, Rupi jam vincula, dicas.
Nam et luctata canis nodum abripit: attamen illi,
Cum fugit, a collo trahitur pars longa catenæ.
Dave, cito, hoc credas jubeo, finire dolores
Præteritos meditor: (crudum Chærestratus unguèm
Abrodens ait hæc.) An siccis dedecus obstem
Cognatis? an rem patriam rumore sinistro
Limen ad obscœnum frangam, dum Chrysidis udas
Ebrius ante fores exstinctâ cum face canto?
"Euge, puer, sapias: Dîs depellentibus agnam
Percute." Sed cense'n', plorabit, Dave, relicta?
"Nugaris: soleâ puer objurgabere rubrâ,
Ne trepidare velis, atque arctos rodere casses.
Nunc ferus et violens: at, si vocet, haud mora, dicas,
Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum arcessor, et ultro
Supplicat, accedam? Si totus et integer illinc
Exieras, ne nunc." Hîc, hîc, quem quærimus, hîc est,
Non in festucâ, lictor quam jactat ineptus.
Jus habet ille sui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? Vigila, et cicer ingere large
Rixanti populo, nostra ut Floralia possint
Aprici meminisse senes. Quid pulchrius?—At cum
Herodis venêre dies, unctâque fenestrâ
Dispositæ pinguem nebulam vomuêre lucernæ,
Portantes violas, rubrumque amplexa catinum
Cauda natát thynni, tumet alba fidelia vino;

Labra moves tacitus, recutitaque sabbata palles.
Tunc nigri lemures, ovoque pericula rupto :
Hinc grandes Galli, et cum sistro lusca sacerdos,
Incussêre Deos inflantes corpora, si non
Prædictum ter mane caput gustaveris allî.
Dixeris hæc inter varicosos centuriones ;
Continuo crassum ridet Vulfenius ingens,
Et centum Græcos curto centusse licetur.

SATIRA VI.

ADMOVIT jam bruma foco te, Basse, Sabino ?
Jamne lyra et tetrico vivunt tibi pectine chordæ ?
Mire opifex numeris veterum primordia rerum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ ;
Mox juvenes agitare jocos, et pollice honesto
Egregius lusisse senes ! Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernatque meum mare, quâ latus ingens
Dant scopuli, et multâ litus se valle receptat.
Lunaï portum est operæ cognoscere, cives.
Cor jubet hoc Ennî, postquam destertuit esse
Mæonides Quintus pavone ex Pythagoreo.
Hîc ego securus vulgi, et quid præparet Auster
Infelix pecori, securus et, angulus ille
Vicini nostro quia pinguior ; etsi adeo omnes
Ditescant orti pejoribus ; usque recusem
Curvus ob id minui senio, aut cœnare sine uncto,
Et signum in vapidâ naso tetigisse lagenâ.
Discrepet his alius. Geminos, horoscope, varo
Producis genio. Solis natalibus est qui
Tingat olus siccum muriâ vafer in calice emtâ,
Ipse sacrum irrorans patinæ piper. Hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. Utar ego, utar ;
Nec rhombos ideo libertis ponere lautus,
Nec tenuem sollers turdarum nôsse salivam.

Messe tenus propriâ vive; et granaria, fas est,
Emole. Quid metuas? Occa, et seges altera in herbâ est.
Ast vocat officium: trabe ruptâ Bruttia saxa
Prendit amicus inops, remque omnem surdaque vota
Condidit Ionio: jacet ipse in litore, et unâ
Ingentes de puppe Dei, jamque obvia mergis
Costa ratis laceræ. Nunc et de cæspite vivo
Frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret
Cœruleâ in tabulâ. "Sed cœnam funeris hæres
Negliget iratus, quod rem curtaveris: urnæ
Ossa inodora dabit, seu spirent cinnama surdum,
Seu ceraso peccent casiæ, nescire paratus.
Tune bona incolumis minuas?" Et Bestius urget
Doctores Graios: "Ita fit, postquam sapere Urbi
Cum pipere et palmis venit vestrum hoc maris expers:
Fœnisecæ crasso vitiârunt unguine pultes."
Hæc cinere ulterior metuas? at tu, meus hæres
Quisquis eris, paulum a turbâ seductior audi.
O bone, num ignoras? missa est a Cæsare laurus
Insignem ob cladem Germanæ pubis, et aris
Frigidus excutitur cinis: ac jam postibus arma,
Jam chlamydes regum, jam lutea gausapa captis,
Essedaque, ingentesque locat Cæsonia Rhenos.
Dîs igitur genioque ducis centum paria, ob res
Egregie gestas, induco. Quis vetat? aude.
Væ, nisi connives! Oleum artocreasque popello
Largior. An prohibes? dic clare. Non adeo, inquis.
Exossatus ager juxta est. Age, si mihi nulla
Jam reliqua ex amitis, patruelis nulla, proneptis
Nulla manet patrui, sterilis matertera vixit,
Deque aviâ nihilum superest; accedo Bovillas,
Clivumque ad Virbî: præsto est mihi Manius hæres.
"Progenies terræ!" Quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater: haud promte, dicam tamen. Adde etiam unum,
Unum etiam: terræ est jam filius; et mihi ritu
Manius hic generis prope major avunculus exit.

Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis?
Sum tibi Mercurius: venio Deus huc ego, ut ille
Pingitur. An renuis? vi'n' tu gaudere relictis?
" Deest aliquid summæ." Minui mihi: sed tibi totum est,
Quidquid id est. Ubi sit, fuge quærere, quod mihi quondam
Legârat Tadius: nec dicta repone paterna:
Feneris accedat merces: hinc exime sumtus.
" Quid reliquum est?" Reliquum? nunc nunc impensius unge,
Unge, puer, caules. Mihi festâ luce coquatur
Urtica, et fissâ fumosum sinciput aure?
Ut tuus iste nepos olim, satur anseris extis,
Cum morosa vago singultiet inguine vena,
Patriciæ immeiat vulvæ? mihi trama figuræ
Sit reliqua, ast illi tremat omento popa venter?
Vende animam lucro: mercare, atque excute sollers
Omne latus mundi, ne sit præstantior alter
Cappadocas rigidâ pingues plausisse catastâ.
Rem duplica. Feci: jam triplex, jam mihi quarto,
Jam decies redit in rugam. Depunge, ubi sistam,
Inventus, Chrysippe, tui finitor acervi.

PERSII SATIRARUM FINIS.

SULPITIÆ
SATIRA,
CUM LUSIBUS ALIQUOT
T. PETRONII ARBITRI.

SULPITIÆ SATIRA,

De Statu Reipublicæ, temporibus Domitiani, cum edicto Philosophos Urbe exegisset.

Musa, quibus numeris heroas et arma frequentas,
Fabellam permitte mihi detexere paucis:
Nam tibi secessi, tecum penetrale retractans
Consilium: quare nec carmine curro phalæco,
Nec trimetro iambo, nec qui, pede fractus eodem,
Fortiter irasci didicit duce Clazomenio.
Cætera quin etiam, quot denique millia lusi,
Primaque Romanas docui contendere Graiis,
Et salibus variare novis, constanter omitto:
Teque, quibus princeps et facundissima calles,
Aggredior: precibus descende clientis, et audi.
  Dic mihi, Calliope, quidnam Pater ille Deorum
Cogitat? an terras et patria sæcula mutat?
Quasque dedit quondam morientibus eripit artes?
Nosque jubet, tacitos, et jam rationis egenos,
Non aliter, primo quam cum surreximus ævo,
Glandibus, et puræ rursus procumbere lymphæ?
An reliquas terras conservat amicus et urbes,
Sed genus Ausonium Remulique exturbat alumnos?
Quid reputemus enim? duo sunt, quibus extulit ingens
Roma caput, virtus belli, et sapientia pacis.
Sed virtus, agitata domi, et socialibus armis,
In freta Sicaniæ, et Carthaginis exiit arces,
Cæteraque imperia; et totum simul abstulit orbem.
Deinde, velut stadio victor qui solus Achæo
Languet, et immotâ secum virtute fatiscit;
Sic itidem Romana manus, contendere postquam
Destitit, et pacem longis frenavit habenis,
Ipsa domi leges et Graia inventa retractans,
Omnia bellorum, terrâ quæsita marique,
Præmia consilio et molli ratione regebat.
Stabat in his; neque enim poterat constare sine ipsis;

Aut frustra uxori, mendaxque, Diespiter olim,
"Imperium sine fine dedi," dixisse probatur.
Nunc igitur, qui res Romanas imperat inter,
Non trabe, sed tergo prolapsus, et ingluvie albus,
Et studia, et sapiens hominum nomenque genusque,
Omnia abire foras, atque Urbe excedere, jussit.
Quid facimus? Graios hominumque reliquimus urbes,
Ut Romana foret magis his instructa magistris:
Nunc, Capitolino, veluti, turbante Camillo,
Ensibus et trutinâ Galli fugêre relictâ,
Sic nostri palare senes dicuntur, et ipsi
Ut ferale, suos, onus, exstirpare libellos.
Ergo Numantinus, Libycusque erravit in isto
Scipio, qui Rhodio crevit formante magistro;
Cætera et illa manus bello fecunda secundo:
Quos inter prisci "sententia dia Catonis"
Scire adeo magni fecisset, utrumne secundis,
An magís adversis, staret Romana propago?
Scilicet adversis: nam cum defendier armis
Suadet amor patriæ, et captiva penatibus uxor,
Convenit, ut vespis, quarum domus arce Monetæ * *
Turba rigens strictis per lutea corpora telis.
Ast ubi pax secura redit, oblita favorum
Plebs, materque unâ, somno moriuntur obeso.
Romulidarum igitur longa et gravis exitium pax.
Hoc fabella modo pausam facit. Optima, posthac,
Musa, velim moneas, sine quâ mihi nulla voluptas
Vivere, uti quondam Lydus, dum Smyrna peribat,
Nunc itidem migrare velint: vel denique quidvis,
Ut Dea, quære aliud: tantum Romana Caleno
Mœnia, jucundos pariterque averte Sabinos.
Hæc ego: tum paucis Dea me dignatur, et infit:
Pone metus æquos, cultrix mea. Summa tyranno
Hæc instant odia; et nostro periturus honore est:
Nam laureta Numæ fontesque habitamus eosdem;
Et, comite Egeriâ, ridemus inania cœpta.
Vive, vale! Manet hunc pulchrum sua fama dolorem:
Musarum spondet chorus, et Romanus Apollo.

EXCERPTA E PETRONIO.

~ 1 ~

Artis severæ siquis [amat effectus,]
Mentemque magnis applicat, prius mores
Frugalitatis lege poliat exactâ;
Nec curet alto regiam trucem vultu,
Cliensque cœnas impotentium captet;
Nec, perditis addictus, obruat vino
Mentis calorem; neve plausor in scenâ
Sedeat redemtus, histrioniæ addictus.
Sed, sive armigeræ rident Tritonidis arces,
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,
Sirenumque domus; det primos versibus annos;
Mæoniamque bibat felici pectore fontem:
Mox et Socratico plenus grege, mutet habenas
Liber, et ingentis quatiat Demosthenis arma.
Hinc Romana manus circumfluat, et modo Graio
Exonerata sono, mutet suffusa saporem.
Interdum subducta foro det pagina cursum,
Et cortina sonet celeri destricta meatu:
[Dein det epos,] et bella truci memorata canore;
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minetur.
His animum succinge bonis: sic, flumine largo
Plenus, Pierio defundes pectore verba.

~ 2 ~

Quid faciant leges, ubi sola pecunia regnat,
Aut ubi paupertas vincere nulla potest?
Ipsi, qui Cynicâ traducunt tempora cœnâ,
Nonnunquam nummis vendere verba solent.
Ergo judicium nihil est, nisi publica merces:
Atque Eques, in causâ qui sedet, emta probat.

~ 3 ~

Nomen amicitiæ si, quâtenus expedit, hæret,
Calculus in tabulâ mobile ducit opus.

Cum Fortuna manet, vultum servatis, amici:
Cum cecidit, turpi vertitis ora fugâ.
Grex agit in scenâ mimum: pater ille vocatur,
Filius hic; nomen divitis iste tenet.
Mox ubi ridendas inclusit pagina partes,
Vera redit facies, assimulata perit.

4

Non bibit inter aquas, poma aut pendentia carpit,
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia late
Qui tenet, et sicco concoquit ore famem.

5

Qui pelago credit, magno se fenere tollit:
Qui pugnas et castra petit, præcingitur auro:
Vilis adulator picto jacet ebrius ostro;
Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat.
Sola pruinosis horret Facundia pannis,
Atque inopi linguâ desertas invocat artes.

6

Nolo, quod cupio, statim tenere;
Nec victoria mî placet parata.
Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Afræ volucres, placent palato,
Quod non sunt faciles: at albus anser,
Et pictis anas enotata pennis,
Plebeium sapit. Ultimis ab oris
Attractus scarus, atque arata Syrtis
Siquid naufragio dedit, probatur.
Mullus jam gravis est: amica vincit
Uxorem; rosa cinnamum veretur.
Quidquid quæritur, optimum videtur.

7

Somnia, quæ mentes ludunt volitantibus umbris,
Non delubra Deûm, nec ab æthere numina, mittunt,
Sed sibi quisque facit: nam, cum prostrata sopore
Urget membra quies, et mens sine pondere ludit,
Quidquid luce fuit, tenebris agit. Oppida bello
Qui quatit, et flammis miserandas sævit in urbes,

Tela videt, versasque acies, et funera regum,
Atque exundantes profuso sanguine campos.
Qui causas orare solent, legesque forumque,
Et pavido cernunt inclusum corde tribunal.
Condit avarus opes, defossumque invenit aurum.
Venator saltus canibus quatit. Eripit undis,
Aut premit eversam periturus navita puppim.
Scribit amatori meretrix: dat adultera munus;
Et canis in somnis leporis vestigia latrat.
In noctis spatio miserorum vulnera durant.

~ 8 ~

Infelix, modo crinibus nitebas,
Phœbo pulchrior, et sorore Phœbi.
At nunc levior ære, vel rotundo
Horti tubere, quod creavit unda,
Ridentes fugis et times puellas.
Ut mortem citius venire credas,
Scito jam capitis perisse partem.

~ 9 ~

Nocte soporiferâ veluti cum somnia ludunt
Errantes oculos, effossaque protulit aurum
In lucem tellus, versat manus improba furtum,
Thesaurosque rapit; sudor quoque perluit ora,
Et mentem timor altus habet, ne forte gravatum
Excutiat gremium secreti conscius auri:
Mox, ubi fugerunt elusam gaudia mentem,
Veraque forma redit, animus, quod perdidit, optat,
Atque in præteritâ se totus imagine versat.

~ 10 ~

Nobilis æstivas platanus diffuderat umbras,
Et circumtonsæ trepidanti vertice pinus,
Et baccis redimita daphne, tremulæque cupressus.
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus, et querulo versabat rore lapillos.
Dignus amore locus: testis silvestris aëdon,
Atque urbana Procne, quæ, circum gramina fusæ
Et molles violas, cantu sua rura colebant.

~ 11 ~

Quidquid in orbe vides, paret mihi. Florida tellus,
Cum volo, siccatis arescit languida succis:
Cum volo, fundit opes; scopulique et torrida saxa
Niliacas jaculantur aquas. Mihi pontus inertes
Submittit fluctus; Zephyrique tacentia ponunt
Ante meos sua flabra pedes: mihi flumina parent,
Hyrcanæque tigres, et jussi stare dracones.
Quid leviora loquor? Lunæ descendit imago,
Carminibus deducta meis: trepidusque furentes
Flectere Phœbus equos revoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent! Taurorum flamma quievit,
Virgineis exstincta sacris: Phœbeïa Circe
Carminibus magicis socios mutavit Ulyssis:
Proteus esse solet, quidquid libet. His ego callens
Artibus, Idæos frutices in gurgite sistam,
Et rursus fluvios in summo vertice ponam.

~ 12 ~

Quisquis habet nummos, securâ naviget aurâ,
  Fortunamque suo temperet arbitrio.
Uxorem ducat Danaën, ipsumque, licebit,
  Acrisium jubeat credere, quod Danaën.
Carmina componat, declamet, concrepet, omnes
  Et peragat causas; sitque Catone prior
[Jurisconsultus: "Paret," "Non paret" habeto;]
  Atque esto quidquid Servius et Labeo.
Multa loquor: quidvis, nummis præsentibus, opta;
  Et veniet: clausum possidet arca Jovem.

~ 13 ~

Qui vultur jecur intimum pererrat,
Et pectus trahit, intimasque fibras,
Non est, quem Tityi vocant poëtæ;
Sed cordis mala, livor atque luctus.

~ 14 ~

Non est forma satis: nec, quæ vult bella videri,
  Debet vulgari more placere sibi.
Dicta, sales, lusus, sermonis gratia, risus,
  Vincunt naturæ candidioris opus.

Condit enim formam, quidquid consumitur artis;
  Et, nisi velle subest, gratia tota perit.

~ 15 ~

Nolo ego semper idem capiti suffundere costum,
  Nec soli stomachum conciliare mero.
Taurus amat gramen mutatâ carpere valle,
  Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipse dies ideo nos grato perluit haustu,
  Quod permutatis hora recurrit equis.

~ 16 ~

Invenias, quod quisque velit; non omnibus unum est
  Quod placet: hic spinas colligit, ille rosas.

~ 17 ~

Nam nihil est, quod non mortalibus afferat usum.
  Rebus in adversis, quæ jacuêre, juvant.
Sic, rate demersâ, fulvum deponderat aurum;
  Remorum levitas naufraga membra vehit.
Cum sonuêre tubæ, jugulo stat divite ferrum;
  Raraque contemtus prœlia pannus habet.

~ 18 ~

Nam citius flammas mortales ore tenebunt,
Quam secreta tegant. Quidquid dimittis in aulâ,
Effluit, et subitis rumoribus oppida pulsat.
Nec satis est vulgâsse fidem: simulatius exit
Proditionis opus, famamque onerare laborat.
Sic commissa verens avidus reserare minister
Fodit humum, regisque latentes prodidit aures.
Concepit nam terra sonos; calamique loquentes
Incinuêre Midam, qualem narraverat index.

~ 19 ~

Fallunt nos oculi; vagique sensus,
Oppressâ ratione, mentiuntur.
Nam turris, prope quæ quadrata surgit,
Attritis procul angulis rotatur.
Hyblæum refugit satur liquorem,
Et naris casiam frequenter odit.
Hoc illo magis aut minus placere

Non posset, nisi lite destinatâ
Pugnarent dubio tenore sensus.

~ 20 ~

Naufragus, ejectâ nudus rate, quærit eodem
Percussum telo, cui sua fata legat.
Grandine qui segetes et totum perdidit annum,
In simili deflet tristia fata sinu.
Funera conciliant miseros; orbique parentes
Conjungunt gemitus; et facit urna pares.
Nos quoque confusis feriemus sidera verbis:
Et fama est, junctas fortius ire preces.

~ 21 ~

Omnia, quæ miseras possunt finire querelas,
In promtu voluit candidus esse Deus.
Vile olus, et duris hærentia mora rubetis,
Pugnantis stomachi composuêre famem.
Flumine vicino, stultus sitit; et riget Euro,
Cum calidus tepido consonat igne focus.
Lex armata sedet circum fera limina nuptæ;
Nil metuit licito fusa puella toro.
Quod satiare potest, dives Natura ministrat:
Quod docet infrenis gloria, fine caret.

FINIS.

Excudit S. Hamilton, Londini.